

na njih naseljena. Takih ameriškanskih trt zasadili so najprej Francozje dosti, in to z najboljšim vspehom; Francoze posnemali so pa pri nas prvi Ogrri. Ogrri razodevajo uže od nekdanj, da jim je kmetijstvo res pri srci, kajti oni svoje kmetijske interese z vsemi le mogočimi sredstvi podpirajo, njim je kmetijstvo prva reč, ne pa poslednja. Med tem, ko se pri nas še danes nič gotovega sklenilo ni o tem, ali bi se in kako naj bi se ameriškanski trtni uši zoperstoječe trte v izdatni meri uvaževale, imajo Ogrri uže velikanske zavode, v katerih ameriškanske trte skušajo, pomnožujejo, cepijo in tako dalje. Pri nas se je začelo še le seme ameriškanskih trt, katero je pa skoro čisto nekaljivo, uvažati, med tem, ko so Ogrri uže celó velikansko ekspedicijo ključev ameriškanskih trt podvzeli, ter tako deželi neprecenljiv material za osigurenje obstanka vinstva zadobili. (Dalje prih.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

Temu mojemu, domačim sadjerejcem namenjenemu sestavku povod in podlaga so deloma izvrstna predavanja p. l. gospoda Hermana Göthe-ja, vodje deželne vino- in sadjerejne šole v Mariboru iz leta 1875., deloma izborna predavanja domačega zaslužnega strokovnjaka p. n. gosp. Riharda Dolenca, vodje deželne vino- in sadjerejne šole na Slapu iz leta 1882., v dotičnih praktičnih kmetijskih tečajih za ljudske učitelje (katerima udeležencem biti bila mi je sreča mila), a slednjič pa deloma tudi moje lastne večletne sadjarske skušnje, pridobljene na faktičnih proizvodih. Sedaj pa k stvari!

Večina domačih sadjerejcev je še dandanes teh misli, da sadno drevje, ko bilo je enkrat na stalno mesto posajeno, nobenega daljnega oskrbovanja več ne potrebuje. Pa — taki sadjerejci se zeló motijo, ter sami sebe v lastno škodo — peharijo. Kdor se potem, ko je bil sadno drevje na stalno mesto posadil, za taisto nič več ne briga, je samemu sebi in pa božji osodi popolno prepušča, zavrže ob enem sam sebi na škodo tudi večji del onih stroškov (kapitala), katere imel je do tega časa ž njim (sadnim drevjem).

Od sadnega drevja nikakor ne moremo onih svojstev zahtevati, kakoršna so gozdnemu drevju lastna in po katerih mati narava za njegov (gozdnega drevja) pravilni razvoj uže navadno le sama skrbi. Vsakovrstno sadno drevje je v polnem pomenu besede „kulturna rastlina“, katero nam je ravno tako dobro oskrbovati in skrbno gojiti, kot vinsko trto in druge enake rastline, ako hočemo od taistih koristnega užitka in plodnosnega pridelka ter okusnega sadja brez posebnih nesreč upati in pričakovati.

Da nam bode toraj sadno drevje na stalnem mestu tudi brez posebnih nesreč in uim s svojimi okusnimi in obilnimi sadeži sporednega dobička donašalo, moramo za-nj na tem njegovem domu tudi po naprednih sadjerejskih pravilih skrbeti, sicer bilo bi vse naše prizadevanje — zamán.

Med vsemi kulturnimi rastlinami je sadno drevje ena onih kulturnih rastlin, katera od nas (na stalnem mestu) najmanj truda in prizadevanja gledé potrebnega oskrbovanja zahteva. Delo, trud in potroški, katerih sadno drevje potem, ko je bilo na stalno mesto posajeno, od nas zahteva, morejo se v primeri z dobičkom, kakoršnega nam po svoji rodovitnosti ob ugodnih letinah donaša, le prave in nepomenljive malenkosti imenovati.

Delo v oskrbovanje sadnega drevja na stalnem mestu izvršujemo lahko ob času, ob katerem vsa druga kmetijsko-gospodarska opravila navadno počivajo in ob katerem druge gospodarsko-kulturne rastline le prav pičlih delavskih moči zahtevajo. Gotovi kapital, katerega sadno drevje s svojo periodično in obilno rodovitnostjo okusnih sadežev v sebi hrani, moremo si edino in le s pravilnim oskrbovanjem njegovim (na stalnem mestu) zagotoviti in v resnici tudi izdatno pomnožiti.

Trud in stroške, katere ima domači sadjerejec z oskrbovanjem sadnega drevja na stalnem mestu, povračuje mu uže pošteno in dobro oni po tej poti pridobljeni les za kurjavo, katerega mu suhe in druge nepotrebne odstranjene veje dajó. Poglavitna dela in opravila, katera ima domači sadjerejec z oskrbovanjem sadnega drevja na stalnem mestu bila bi in so sledeča:

1. Pravilna izgoja in obrezovanje drevesnega vejnega venca ali krone v prvih letih.
2. Razredjevanje drevesnega venca (vrha) in drevesno snaženje.
3. Obnavljanje drevesno in precepljevanje taistega.
4. Obdelovanje zemlje okolo sadnega drevja in primerno gnojenje taistemu.

Oglejmo v sledečem vsako ravno navedenih točk nekoliko natančneje, da vse bolje umemo in se dosledno tudi v svojo lastno korist po sadjerejsko-naprednih pravilih v prinodnje gledé oskrbovanja sadnega drevja na stalnem mestu — ravnamo.

1. Pravilna izgoja in obrezovanje drevesnega vejnega venca ali krone v prvih letih po stalnem nasadu.

Vsako sadjerejsko opravilo in delo izvajati mora se po nekem gotovem pravilu, to je, vedeti in znati moramo, kaj nam je storiti, kako moramo dotično delo opraviti in zakaj moramo vse ravno tako in ne drugače izvršiti. Komur bili bi ravno omenjeni sadjerejski pogoji popolno neznani, moral bi se jih dejansko priučiti, sicer bi se ga ne moglo naprednim in zavednim domačim sadjerejcem prištevati.

Pri izgoji drevesnega venca oziroma obrezovanju taistega v prvih letih po stalnem nasadu moramo pred vsem o tem na čistem biti, kakošno obliko mu hočemo dati, in pa, katere lastnosti z dotično vrhovo obliko doseči nameravamo. — Ako hočemo pri sadnem drevju pravilen, lep in krepak vejni venec (vrh) izgojiti, skrbeti nam je pred vsem za to, da se nam glavna osrednja vrhova voditeljica, kot naravno podaljšanje drevesnega debla na vzgor, krepko, lepo, ravno in čvrsto razvija. To moremo doseči pa edino in le s pravilnim obrezovanjem drevesnega venca v prvem in naslednjih letih po drevesnem nasadu na stalno mesto.

Nekateri sadjerejci sicer trdijo, da je dobro in po njihovem mnenju tudi celó potrebno, da se glavna in osrednja voditeljica v vrhu prec iz začetka popolno in totalno odstrani; tako sadno drevo razraste se potem iz stranskih pogankov ob vejinem (deblu) vratu v vrh, kateri ima iz začetka pravo kotlovo podobo ali obliko; ta oblika spremeni se pa počasi v pravi okrogli oprtni koš. Tak drevesni kotlasti vrh je iz začetka skoz nekoliko let v svojem osredji res bolj razredjen ter zraku in svitlobi bolj dohoden, kar bi po nazorih takih sadjerejcev imelo tudi rodovitnost sadnega drevja pomnoževati in nekako zagotavljevati.

A prava istina temu je pa ravno v nasprotnem iskati. Nobeno sadno drevje se ti samo ob sebi (brez umestnih ali protinaravnih činov) v svojem vrhu ne bode iz začetka v kotel in pozneje pa v oprtovnik razvijalo, nego temveč ali v piramido, ali pa v kroglo

z osrednjo temeljno voditeljico, katera je pravi naravni vrh iz na vzgor podaljšanega drevesnega debla.

Oglejmo sedaj na tem mestu ravno omenjene oblike drevesne vejine krone nekoliko natančneje, da iz tega spoznamo, kedaj in v katerih slučajih se nam je na prospeh sadjereje pri izgoji za eno ali drugo odločevati. Kaj je toraj bolje, ali drevesni vrh kotlovo-košaste ali pa piramidalno-okrogle oblike.

(Dalje prihodnjič.)

O naši živinoreji.

Spisuje Gustav Pirc.

I.

Dandanes, ko se preobrat v vseh strokah človeškega podvzetja tako hitro vrši, da je komaj še slediti vsem novim iznajdbam, zadevajočim eno ali drugo obrt ter le z največo silo mogoče tekmovati, ni čuda, da je ravno taka osoda zadela tudi kmetijsko obrt. Splošnemu preobratu v kmetijstvu ni le vzrok hrepenenje po največjih dohodkih iz zemlje, ampak na-nj so tudi vplivale kupčijsko-politične razmere, kakor tudi olajšano in ceneje prevaževanje blaga, kar je nasledek novošegnih prevaževalnih sredstev, to je, železnic, parobrodov itd.

Konservativni kmetovalec, seosebno manjši, ni mogel ali pa ni hotel opaziti prememb, koje so se pred njegovimi očmi godile, ter se vidi kar na mah postavljenega prèd-nove, po vsem predrugačene razmere. Izmed treh glavnih namér kmetijstva, to je: 1. pridelovanje žita, 2. pridelovanje kupčijskih rastlin in 3. živinoreje, je bilo dosedaj pri nas prvo najvažnejše in tudi tam, koder je vinarstvo glavna stroka, je bilo pridelovanje kupčijskih rastlin in ravno tako živinoreja prav po mačehino v kot potisneno.

Pri nepravilnem obdelovanju zemlje, pri slabem ravnanju z gnojem in njega pomanjkanju so pri nas žetve vedno slabeje in slabeje postajale; drage delalne moči pri vednem preziranju dobička, kojega dajejo kmetijski stroji porabljeni na pravem mestu in ob pravem času so naredile, da naši gospodarji z današnjo ceno žita, katero ameriška, ruska, ogerska in v zadnjem času celó indiška konkurenca vedno bolj pritiska, ne morejo več izhajati.

V največjih okrajih Kranjske znal bi se vsak gospodar sam prepričati, da mu mora ceneje priti kupljeno žito kot pa doma pridelano, in k večem tam, koder je pridelovanje žita intenzivno, koder so stroški in dohodki najrazumnejše uredjeni, koder vlada največa varčnost, tam je morebiti mogoče, da se zamore pridelati doma žito po taisti ceni, po kateri se zamore na trgu kupiti. Ali pa je gospodarsko razumno za tak dobiček kmetovati? Odgovor prepuščam vsakemu samemu. Gori navedene razmere silijo nas nehoté misliti na preobrat v našem kmetijstvu, in ni nam treba dosto misliti, o načinu, kako ga izvesti. Delavske in kupčijske razmere naše dežele so take, da tudi na vspešno pridelovanje kupčijskih in obrtnijskih rastlin ni misliti in da nam slednjič le še ostane živinoreja.

Živinoreja ima biti sredstvo, s kojim je kranjskemu kmetovalcu dana prilika, si zboljšati svoj gmoten stan in na njeni podlagi on mora prestrojiti vse svoje kmetijsko delovanje. Razmere, katere so v tem in predzadnjem desetletju storile živinorejo dobičkanosnejo mimo družih kmetijskih strok v naši deželi, so take, da smemo popolno zaupanje imeti v njihovo stalnost.

Dovoljujem si celó trditi, da bode cena živine poprej viša postajala kot pa padala. Uže s tem, da je vlada zaprla mejo proti Ruski in Rumuniji, ter s tem

primorala dunajski živinski trg preskrbljevati se z domačo živino, je cena živine preskočila, ob enem pa živinorejo sigurneje storila, ker se nam sedaj ni vedno bati okuženja po vedno bolni ruski kakor tudi rumunski govedi. Letos prišel je pa kot nov srečen faktor, kateri nas po vsi pravici še bolj k razširjevanju domače živinoreje smé siliti, in kateri bode še bolj pripomogel k vtrjenju sedanjih dobičkonosnih razmer pri živinoreji, to je, odprtje železnice čez arelsko goro. Z otvorenjem te železnice odprla se je nova izvaževalna proga za Avstrijo, seosebno za južne, planinske provincije našega cesarstva. Kakor bode ta železnica splošno dobrodejno uplivala na kupčijo, tako bode imelo kmetijstvo velik delež na dobičku, ki ga nam ima ta železnica prinašati. Po tej progi zvezani so naši kraji na najbližnejši način sè Švico in Francoskem, vzlasti s Parizom. Vozarinske tarife nemških železnic so tako urejene, da naša dosto ceneja živina na pariškem živinskem trgu z drago nemško ni zamogla tekmovati, ker je vožarina previsoka bila mimo one za nemško živino. Z otvorenjem arelske železnice se je to hipoma preuredilo, ob enem se je pa Avstriji odprla nova pot za izvaževanje živine v Švico, katera vzlic svoji izgledni domači živinoreji vendar-le potrebuje dostu uvažane živine. Tu se nam tudi ni bati ogerskega tekmovanja, ker prebivalci Švice kakor Pariza ne ljubijo pustega mesa ogerske govedi, ter bodo raje ostali pri tem, katerega so vajeni in katerega jim zamorejo tudi podati živinorejci planinskih dežel, med njimi tudi Kranjci.

Imel sem veliko prilike, občevati z našimi gospodarji, ter z veseljem smem trditi, da je misel, živinorejo narediti za glavno stroko našega kmetijstva, skoraj povsod prodrila. Vsaj so pa razlogi k temu početju tudi tako jasni, da kmetovalec, kateri le nekoliko dobrega sveta slišati hoče, mora biti tudi prepričan o tem. Naravua lega Kranjske, katera se sme po vsem prištevati goratim deželam, nje podnebje, pašniki itd. stori jo kakor za nalašč vstvarjeno za živinorejo. Da bomo pa imeli od naše živinoreje tudi zaželeni uspeh, treba je pred vsem, da je ona izgledna in umna, kar pa danes še nikakor ne smemo trditi, ampak marveč nam je še dostu treba storiti, da bode ta želja izpolnena.

V številu živine, koju zamoremo rediti, o nje kakovosti itd. moramo še toliko in toliko predrugačiti, da je vsestransko vstrajno delovanje združeno z umnimi nasveti potrebno, da dovedemo našo živinorejo do častnega mesta ter jo naredimo virom kranjskega blagostanja. Nasvete, kolikor je v moji moči mogoče, hočem podati na podlagi lastnega prepričanja in dejanskih razmer, koje bodem v prihodnjih člankih objavil.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 9. novembra 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach, navzoči so: podpredsednik gosp. J. F. Seunig, družbeni tajnik g. Gustav Pirc, in odborniki gospodje Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neveklovski, dr. Poklukar, Robič, Souvan in dr. pl. Wurzbach.

Tajnik Pirc poroča o stanju subvencije za živinorejo, ter konečno stavi predlog: Ostanek subvencije v znesku 489 gold. naj se porabi za nakup belanske živine, katera naj se še tekom meseca novembra v Lescah prodá.

Odbornik g. Murnik priporoča, da se pri prodaji plemenske govedi tudi na Kranjsko goro ozir jemlje, kjer

trajskim razmeram najbolje prilegla, dobro za vprego in pitanje ter dá tudi primerno dosto mleka. Ker je pri križanji raznih plemen dobrega vspela le tedaj pričakovati, ako ste si živali, kateri se križate, uže po svoji naravi podobni, zato je za zboljšanje notranjske govedi izbrano muricodolsko pleme, prav dobro in naj bi tudi pri njem ostali. Pa tudi iz kupčijskih ozirov se mora bela in siva barva govedi obdržati, ker laški kupec jo tirja in na tega je Notranjec najbolj navezan.

Na Dolenjskem je živinoreja po številu kakor po kakovosti še daleč nazaj. Njen značaj se bliža deloma značaju hrvatske živine, deloma pa opazimo zamrle ostanke govedi, kojo so priično grajščine tu in tam vpeljevale. Zboljšanje po muricodolskem plemenu se še le sem ter tje komaj vidi in le grajščaki (pa ne vsi) poskušajo govejo živino boljše rediti. Na Dolenjskem se je treba energično in radikalno živinoreje poprijeti in jo na radikalni način zboljšati. Na Dolenjskem živinorejo zboljšavati in pospešavati s pomočjo črednih kujig in pa le s tem materijalom, ki ga imajo doli na razpolaganje, kakor to priporoča gosp. c. kr. živinozdravnik Wirgler na Krškem *) je ravno toliko kot hišo pri strehi pričeti zidati. Na drugem mestu govoril bodem še natančneje o dolenjski živinoreji.

V svojem prihodnjem članku razpravljati hočem stan naše živinoreje z ozirom na število.

Kaj se proti trtni uši na Ogerskem, in kaj pri nas stori.

Spisal R. Dolénc.

(Dalje.)

Ključev, trtni uši popolnem protivečih se ameriškanskih trt, nakupila si je ogerska vlada kar na milijone, in to po dveh, nalašč v ta namen v Ameriko odposlanih ogerskih izvedencih. Vse te ključe izročili so dvema nalašč zaradi trtne uši ustanovljenima zavodoma, to je, trtnoušni poskuševalni štaciji v Kecske-metu, in pa v Farkasdu. Namen teh štacij je, vse le mogoča uničenja trtne uši se tikajoče poskušnje napravljati, posebno pa prave, ameriškanske, uši ustavlja-joče se sorte trt ukoreninčevati, hitro pomnoževati ter s cepiči domačih sort požlahnjevati. Takih ameriškanskih, uši protivnih sort trt, katere bi grozdje za napravo dobrega vina rodile, je namreč kaj malo izginljivo malo. Za bela vina le ena sama sorta, za črna vina jih je nekoliko več. Vse druge sorte, ali rodijo grozdje, katero daje neprijetno dišeče, prav za prav smrdeče vino, ali pa ne rodijo čisto nič, in zato ravno je njih precepljenje s cepiči domačih sort neobhodno potrebno. Take v trtnoušnih poskuševalnih štacijah dosežene trtne sajenice — bilfe z ameriškanskim podzemeljskim in evropejskim nadzemeljskim delom — se potem po najnižji mogoči ceni, trtorejcem tistih vinorodnih krajev Ogerske prodajajo, v katerih se je trtna uš uže vgnjezdila, ter veliko škodo prouzročila. Kak vspeh da se je dozdej s trtnoušnimi štacijami na Ogerskem dosegel, nam pové sledeče poročilo.

Dné 6. oktobra t. l. — tako poroča „Weinlaube“ po „Nemzetu“ — zbrali so se vsi ravnatelji ogerskih

*) Glej „Laib. Zeitung“ št. 248, 249 in 250 od letošnjega leta: „Die Regional-Thierschau und Rinderprämierung für die Region Unterkrain mit Anträgen zur Hebung der Rindviehzucht mit Herdebüchern. Von Thomas Wirgler, k. k. Bezirksstierarzt in Gurkfeld.“

vincarskih zavodov v Farkašdu, kamor jih je ogersko kmetijsko ministerstvo odposlalo, da so v tamošnji trtnoušni poskuševalni štaciji pod predsedstvom vladnega komisarja Julija Mikloša, o trtnoušni zadevi konferenco imeli. Dopoludne ogledali so si trtna kulturna poskuševališča, ter se prepričali, da „kulturni način“ ali pomanjšanje množine trtnih uši, z večkratno uporabo gotove množine žvepljenega ogljenca uže hasne, dobro koristi, toda reklo se jim je, da gospodarsko opravičeno se kulturnega načina posluževati je le tam, kjer je mogoče, še vedno z dobičkom, 20 do 40 forintov na obdelovanje orala vinograda več potrositi, kakor se je do zdaj potrosilo. Koj po tem, ogledali so si kulturo zasajeno s takimi ameriškanskimi trtami, katere bi se imele trtni uši popolnem ustavljeti, ter tudi brez vsega precepljenja dobro vino roditi. V tej prepričali so se, kar je večletna skušnja dokazala, da ste ameriškanski sorti „Elvira“ in pa „Triumph“ trtni uši popolnem zoperstoječi, in da dajete dobro vino. Prepričali so se o istem tudi gledé ameriškanskih sort za črna vina, o sorti, kateri se velí „Herbemont“ in „Jacquez“. Obe dve dozorite v prav dobri legi grozdje popolnoma. O sponašanji drugih, trtni uši popolnoma ustavlja-jočih in brez precepljenja dobro vino dajočih ameriškanskih sortah trt se niso zamogli prepričati, ker one niso še rodile.

Ogledali so si dalje, kulture zasajene z „Vitis riparia“, „Vitis Solonis“ in „Clinton“, katere bi se morale tudi trtni uši popolnem ustavljeti se. Vse te trte so prav krepke, in navzoča, od ogerske vlade navlaš zaradi študij o trtni uši na Francosko odposlana gospoda Géza Horváth in Molnár sta izrekla, da ni nikakor dvomiti, da bi tudi one trtne uši, popolnem ne zoperstajale. Zbrani gospodje protestirali so vsled lastne prepričbe enoglasno zoper vse razširjene izjave nestrokovnjakov, kateri se svojimi oporekajočimi sodbami o zoperstojnosti gotovih ameriškanskih trt, le vino pridelovalno prebivalstvo Ogerski begajo. Povdarjali so pa tudi, da naj bi se objavilo, da nima nikdo ameriškanskih, še tako hvaljenih trt kupiti, ako niso poprej od trtnoušne poskuševalne štacije izkušene. Največjo zanimivost izbudila je pa v obiskovalcih štacije kultura, zasajena z domačimi, toda na ameriškanske podlage cepljenimi sortami trt. Rezultat te poskušne kulture je kar osupljiv. Ameriškanske korenike zoperstajajo trtni uši popolnem, in na-nje cepljene domače sorte dajejo še trti do štiri funte grozdja, dasiravno so še le dve, k večem triletne požlahnitve.

(Konec prihodnjič.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Res je, da drevesni vrh kotlove oblike iz začetka v svoje osredje več svitlobe, gorkote in zraka prejema, kar pa ni nič stalnega in se toraj tudi ne more nikake prednosti in vpliva na večjo, obilnejšo in gotovejšo rodovitnost okusnejših sadežev smatrati, kakor bi to nekateri sadjerejci še celó dandanes radi vedeli in trdili.

Vsaki domači sadjerejec uže tako iz lastne skušnje vé in zná, da sadno drevje v osredji svojega vejinega venca, naj bode ta potem uže kakoršne koli oblike biti hoče, le prav malo in redkih sadnih stržev nastavlja in razvija. Tudi sadeži sami na teh mestih nimajo

nikdar posebnega pomena — zakaj? bilo je uže o svo-
em času v „Novicah“ povedano.

Sadno drevje razvija največjo množino sadnih str-
žev na zgornjih in zvonanjih delih svojih vej, sosebno
svojega najzgornejšega vrha zato, ker tem delom naj-
več, najboljšega in najkrepkejšega drevesnega živeža
iz korenin preko debla prihaja in najbolj naravnost
pritaka, ter so ob enem svitlobi, zraku in toploti naj-
bolj direktno razpostavljeni.

Ako odstranimo sadnemu drevesu ob pričetku iz-
goje njegovega vejinega venca glavno osrednjo vodi-
teljico, odvzeli smo mu s tem tudi ob enem poglavitno
sredstvo totalno, brez katerega ne more se več v svo-
jem vrhu pravilno v ravno mér in naravno lepo raz-
vijati se. Stranske vrhove veje po odstranitvi osrednje
voditeljice res da nekoliko več živeža dobivajo in se
s tem bolj očvrstijo, ali pa pri vsem tem sadnemu dre-
vesu umetno prizadete hibe nikoli in nikdar več po-
polnem nadomestiti ne morejo. Naravnost rečeno:
z glavno vrhovo voditeljico odvzame se sadnemu dre-
vesu ob enem tudi veliko drugih stranskih vej, češulj
in sadnih stržev (dosledno i najokusnejših sadežev),
katere bi sadno drevo ob pravi naravni vrhovi obliki
izdatno, krepko in čvrsto preživljati moglo. Glavni
osrednji sadni vrh nam brez posebnih nezdod najokus-
nejšega sadja perijodično rodi in daje; ako drevesu
pri izgoji njegove vejine krone odstranimo glavni vo-
diteljni podaljšek njegovega debla na vzgor, pripra-
vimo s tem ob enem tudi sami sebe ob najboljše sa-
deže, katere bi nam sadno drevó sicer dosledno rodilo
in donašalo — za vselej. Piramidalna in kroglasta
oblika drevesnega venca z osrednjo glavno voditeljico
je sè svojim zunanjim površjem zraku, svitlobi in po-
trebni toploti na vse strani enakomerneje v blagodejni
upliv bolj prosta razgrnjena, nego je ona kotlasto-ko-
ševa, katera je domačemu sadjerejcu preje v škodo
nego v korist, kar je tudi popolnem naravno.

Res je, da stranske vrhove veje na sadnem drevju,
ako se je bila izmed njih glavna osrednja voditeljica
totalno odstranila, za nekoliko časa rodovitnejše po-
stanejo; a taka rodovitnost je pa le začasna in ne
stalna. Neovrgljiva resnica je pa tudi to, da sadno
drevó, katero se je bilo iz začetka v svojem vrhu v
pravi kotel ali oprtovnik izgojilo, si iz tega prav
kmalu po svojih naravnih svojstvih izvodi naravnost
na kviško zagotovi, preskrbi, dožene in nezadrževano
v tem tudi doseže.

Prav kmalu prikažejo se na takem sadnem dre-
vesu ob izrastkih in upogibih vej njegovega umetno
izgojenega vrha brezštevilni vodeni poganjki; njihova
rast umerjena je naravnost pokonci in je navadno jako
bujna; ne dolgo, in ti poganjki bodo ves drevesni živež
edino in le za-se — celemu ostalemu drevesu na škodo
— zahtevali. Takih poganjkov, ako so se uže precej
ukrepili, nam potem brez slabih nasledkov na celo
ostalo sadno drevo skoraj več totalno zatreti mogoče
ni. Odstranjena osrednja vrhova voditeljica dobila je
v njih svojega naravnega namestnika, kateri je na
njenem mestu domačemu sadjerejcu hud in neizpros-
ljiv osvetitelj.

Kedar se kotlasta oblika drevesnega venca (vrha)
v vseh svojih delih na vse kraje dobro razraste, je
njeno razredjevanje za domačega sadjerejca navadno
in skoraj vselej prava priglavica; dostikrat sam ne
vé, kaj naj bi pustil, kaj naj bi skrajšal in kaj naj
bi popolno odstranil, da bi s tem takemu drevesu vsaj
kako pošteno „figuro“ v njegovem vrhu priredil in za-
gotovil. Ako hočemo takemu drevesu v poznejših letih
vendar-le nekoliko prvotne oblike v njegovem vrhu
ohraniti, nas stane to vsakoletnega in sitnega dela;

slednje leto treba je predolge in povešene veje na go-
tovih mestih skrajševati, druge take potrebuje veje v
pravilno rast naravnati in privezovati, a iz vsega tega
truda in prizadevanja nam slednjič od takega drevesa
gledé oblike drugega ne ostane, nego prava „drevesna
pokveka“; pokveka pa gotovo nikdar in nikoli zaže-
ljenega dobička in prave koristi donašati ne more,

(Dalje prihodnjič.)

Poziv.

P. n. gospode, koje je podpisani odbor naprosil z
dopisom od dné 30. septembra t. l., da bi mu blago-
volili naznaniti, kako se je obnesla letošnja letina v
dotičnem okraji, nam pa še odgovorili niso, uljudno
prosimo, omenjeno poročilo kmalu blagovoljno poslati.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 18. novembra 1884.

Razpis

službe vrtnarja na poskuševalnem vrtu c. kr.
kranjske kmetijske družbe v Ljubljani.

Prosilci za to službo, v katero je 1. januarija l.
1885. vstopiti, in s katero je združena plača letnih
400 gold. ter prostim stanovanjem obstoječim iz sobe,
kuhinje in drvarnice, naj se izkažejo s spričali o teo-
retičnem in praktičnem znanji kmetijstva, posebno sad-
jarstva. Popolno znanje slovenskega jezika je neob-
hodno potrebno.

Prošnje se imajo predložiti podpisanemu odboru
do 15. decembra t. l. ter naj se jim priložijo izvirna
spričala.

Centralni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 9. novembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Šolske stvari.

Prememba šolske postave za Kranjsko.

(Dalje.)

Mi smo tedaj postavljeni pred to alternativo, ali se
enkrat za vselej odreči prikladi južne železnice za nor-
malno-šolski zaklad, ali pa odpraviti izjemo ljublan-
skega mesta, in tedaj, gospôda moja, se jaz usojam
vprašati, kako bi mogli mi stopiti pred svoje volilce, s
kakimi obrazi bi se jim morali pokazati, če bo nam
vest očitala, da smo tako gospodarili z deželnimi pri-
hodki, z deželnim premoženjem? Sleherni, tudi zadnji
volilec bi lahko stopil pred najboljšega izmed nas in
mu očitno v obraz rekel: Vi niste vredni našega zau-
panja, lahkomišelnost ste gospodarili z deželnim imetjem,
lahkomišelnost zapravili deželne dohodke! (Dobro-klici na
levi. — Bravo-Rufe links.) Da je položaj normalno-šol-
skega zaklada in vsled tega tudi položaj deželnega šol-
stva, skoro bi dejal v obupnem stanju, gospôda moja,
zato se sklicujem le na proračun priloge 8., katero Vam
je izročil deželni odbor. Te številke imajo neko grozo-
vito zgovornost in jaz moram reči, da vse spremembe
v našem šolstvu, vse reforme — in reform je precej

boljše živine, ampak tudi s pomnoženjem števila živine. Omenil sem, da je treba način kranjskega gospodarjenja tako spremeniti, da postane živinoreja glavna stroka našega kmetijstva; v tem slučaju trebalo bode pa našo živino izdatno pomnožiti, kar gré prav lahko, posebno pa, če se večja pozornost obrne na pridelovanje krme na polji.

Po splošni štetvi domače živali leta 1880. je na Kranjskem 21.975 kónj, 156 mul, mezgov in oslov, 225.144 goved, 67.431 ovac, 15.636 kóz in 73.130 prešičev. Število živine ravna se po potrebi; ono mora biti pri umnem gospodarstvu v gotovem razmerji z mero posestva. Se ve da se to razmerje menja z načinom gospodarjenja, to je, ali je glavni namen kmetijstvu pridelovanje žita, obrtnijskih rastlin ali pa živinoreja.

Tam, kodar je pridelovanje rastlin za kupčijo glavna stroka, potreba je le toliko živine, da je mogoče, njive obdelati, gnoj pa, če je treba, se lahko nakupi. Pri kmetijstvu, komur je podlaga živinoreja, se pa živine toliko redi, kolikor jo je možno umno krmiti, ter se največa pozornost obrača na pridelovanje krme, ne le na travnikih, ampak tudi na njivah.

V poprek se računi, da na poldrugi hektar njiv in senožet pri navadnem gospodarjenji, koder živinoreja ni ravno najglavnejše, odpade 1 velika goved, to je, ta goved zadostuje za vprežno delo ter gnojenje tega poldruzega hektara. To je gotovo, da zamoremo na tem poldrugim hektarom tudi krmo za več živine pridelati, ter jo vsled tega tudi več rediti, a ostanimo pri našem daljnem pretresavanji stanja naše domače živinoreje pri razmerji: na poldrugi hektar njiv in senožet naj odpade vsaj 1 velika goved. Poprej sem uže omenil, koliko živine se na Kranjskem redí, a za naše daljno računanje nam ta števila ne morejo ugajati, treba je, da jih spremenimo v eno število z enakim imenom, to je, da izračunamo kolikim velikim govedom z ozirom na potrebno krmo, gnoj itd. je enaka vsa naša živina na Kranjskem. Na Nemškem, kodar so statistične številke živinoreje izražene pod imenom „velika goved“, računijo $\frac{2}{3}$ konja, 10 telet, 2 mladi govedi, 10 ovac, 12 kóz ali pa 4 prešiče na eno „veliko goved“. Z ozirom na to razmerje izračunal sem iz posameznih podatkov naših avstrijskih izkazov, da naša kranjska domača žival je enaka 216.254 velikim govedom.

Ako vzamemo število hektara, kar je na Kranjskem njiv, travnikov ter popolno v nemar pustimo vrte, vinograde in gojzde, kateri tudi precej krme dajo, in računimo, da 2 hektara pašnikov ali planin sta enaka 1 hehtaru travnikov, dobimo, koliko merijo vsa naša posestva, na kojih zamoremo živino rediti, in ta mera znaša 403.249 hektarov.

Vzamemo li, kakor je bilo uže prej rečeno, da na poldrugi hektar odpade 1 velika goved, imeli bi imeti vsled tega razmerja 268.833 velikih goved. Ker jih imamo pa faktično le 216.254, primanjkuje še 52.579 velikih goved. Ta primanjkljej je pa v resnici še veliko večí, kajti pri gospodarjenji, pri komur je živinoreja glavna stroka, je razmerje med mero posestva in število živine še dosto tesneje in jaz sem iz računa izpustil vrte, vinograde in gojzde, kateri na Kranjskem tudi veliko krme dajejo. Pa ostanimo pri tem, ter bodimo zadovoljni, ako se število naših velikih goved pomnoži za okroglo številko 50.000 glav, vsaj uže to znači pomnoženje národnega pomnoženja, če vzamemo nizko vrednost ene glave z 80 gold. za štiri milijone goldinarjev. Te ogromne številke gotovo najbolj jasno govóré, kaj nam je storiti, in vsak, kateremu blagostanje našega naroda na srci leží, naj v tem smislu deluje.

Da bode mogoče pomnoženje domače živali tudi izvršiti, potrebno je, da se sedanje gospodarjenje na nji-

vah predrugačimo, pridelovanje žita na najpotrebnejše omejimo ter pridelovanje krme na polji pričnemo. Posebno povdarjati hočem na tem mestu setev detelje, živalske pese, mešanice za zeleno krmo itd. Tudi s pridelovanjem sena na njivi, posebno z narejenim iz žita, kójo se pred cvetjem pokosi, pridelala se veliko krme. Se ve da, trebalo bode se povsodi ozirati tudi na „mlekarstvo“, kajti le ono spojeno z umno živinorejo zamore zadnji v vsem popolni vspeh jamčiti. Kar se tiče mlekarstva, je pa še veliko za narediti in popraviti; o tem drugikrat.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Prednosti, katere ima piramidalna in pa kroglasta oblika drevesnega vejinega venca z osrednjo svojo voditeljico so v primeru z ravno opisanim drevesnim „kotlinom“ očividne, katerih bi nobeden domačih sadjerejcev ob času izgojevanja vrhov sadnemu drevju prezirati in v nemar puščati ne smel. Drevó z osredno glavno vrhovo voditeljico (piramida in krogla) vpira se viharjem in drugim elementarnim silam veliko ložeje, bolje in stanovitneje, nego more se tem vejini koš vpirati. Dalje je osrednji glavni voditeljni vrh ob času obilne rodovitnosti drugim stranskim vejam, katere se iz njega izraščajo in razraščajo, najboljša in najgotovejša opora, na katero moremo jih z privezovanjem varno pritrditi, da nam se pod svojo težo sadežev ne odkrehnejo. Sadno drevje z piramidalno obliko se nam v svojem vrhu na starost tako lahko v enostransko sadno pokveko ne pretvori, nego je to pri drevji kotlaste oblike. Piramidalno sadno drevo svojo obliko v vrhu tudi do najvišje starosti lepo in pravilno ohrani; takemu drevesu se počasi le deblo po nekoliko od spodaj na vzgor daljša s tem, da se mu spoduje veje, katere prve vsahnevajo, tudi sproti in to s prav malim trudom odstranevajo.

Piramidalna in okrogla oblika vejinega venca z osrednjo glavno voditeljico je sadnemu drevju pravo naravno svojstvo, prava naravna potreba. Sadno drevje teh dveh vrhovih oblik je v svoji rasti navadno krepko in čvrsto, ter tudi za oko prijetno. Dalje pod sadnim drevjem s takima oblikama tudi drugo razno rastlinje po kapu dosta manj trpi, nego pod sadnimi „koši“, ali drevjem nenaravne in široke vrhove oblike. Poleg vsega povedanega ima sadno drevo z glavno osrednjo voditeljico v svojem vrhu tudi še to posebno prednost, da je iz te rastečih stranskih vej razraščeno v neko naravno lestvo, po kateri more se brez vsake posebne nevarnosti skoraj do skrajnega vrha in koncev vej dospovati. Raz tako sadno drevó more domači sadjerejec dozorele sadeže brez posebne nevarnosti in težave varno obirati, ter je dalje tudi z najmanjšim trudom o svojem času nepotrebnega vejevja, mahu, lišajev in starega lubada, kakor tudi gosenčjih zaleg otrebiti in osnažiti. Izvrševanje ravno imenovanih sadjerejskih del in opravil je pa na sadnem drevji kotlaste in koševne vrhove oblike veliko težavneje, veliko zamudneje in tudi veliko nevarneje. — Piramidalni in okrogli drevesni vrh z glavno osrednjo voditeljico, pa dalje tudi pred in pod snegom toliko nevarnosti in poškodb trpeti in prenašati nima, nego je ima oni ravno nasprotnega slučaja; koševno-kotlasti drevesni vrh obilni zimski sneg dostokratov popolnem razčesne in s tem sadno drevo totalno vniči med tem,

ko se sadno drevje piramidalne vrhove oblike z glavno osrednjo voditeljico za enako pezo snega še skoraj ne zmeni ne. (Dalje prih.)

Kako obraniti teletu sesanje.

Zraven stoječa vpodobljena naprava služi v to, da odenemo nosni obroček v hripelj teleta, da mu obranimo sesanje, posebno na pašnikih, ako se teleta s kravami skupaj pasejo. Klep obstoji iz dveh delov, koja sta z enim žebljem in dvema vijema edan na družega tako pri-

trjena, da je obroček vedno kolikor toliko napet, kar je potrebno, da se klep vedno drži trdno hriplja. Obročkova naprava, posebno vzbunčenje na koncih, razvidi se iz podobe. V kaj rabijo trije žebli, pač ni potreba razlagati. To pripravo izumel je Amerikanec W. F. Gessler v Comfortu v Texas-u, kjer je tudi patentirana.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 30. Blagovolite naznaniti sredstvo zoper ušče (srbenje) pri konjih. (J. B. v Šk.)

Odgovor. Vzrok te bolezni (nemško: der Juckauschlag) je največkrat zanikerno snaženje (štrigljanje) konj. Nesnaga, prah itd. se na koži skup naberó in zaprečijo pravilno delovanje kože, vsled česar se potem ta bolezen naredi. Srbenje je pa dostokrat tudi nasledek premočne krme, posebno če se konj premalo na prostem pregiba in je bil poprej na slabo krmo navajen. Zdravljenje tako bolnega konja zgodi naj se na podlagi gori omenjenega. Če je konj vsled zanikernega snaženja bolan, naj se zamujeno popravi, ako je pa krma vzrok, naj se jo primerno spremeni. Kot notranjo zdravilo dá naj se kako dristilo, na pr. 100 do 120 gramov Glauberjeve soli zmešane z 60 grami stolčenih brinovih jagod, in sicer vsak dan skozi 2 do 3 tedne. Na mestih, kjer je koža do krvi odrgnjena, namaže naj se z ilovico v jesihu omehčano.

Vprašanje 31. Kje bi dobil po nizki ceni lepa sadna drevesca? (R. T. v B.)

Odgovor. Najceneje Vas bodo stala drevesca naročena na deželni vinarski in sadjarski šoli na Slapu pri Vipavi. Ne le da je cena nizka in drevo pravilno izgojeno, jamči se Vam tudi za pravo sorto.

Kmetijska predavanja o trtni uši

bode imel deželni potovalni učitelj za Kranjsko in tajnik c. k. kmetijske družbe gosp. Gustav Pirc

na Krškem v petek 28. novembra zvečer ob 7. uri v gostilni gosp. Gregoriča,

pri sv. Duhu (Veliko trnje) v soboto 29. novembra dopoldne,

v Studencu v soboto 29. novembra popoldne,

pri sv. Križi v nedeljo 30. novembra dopoldne po službi božji,

v Kostanjevici v nedeljo 30. novembra popoldne po službi božji,

na Raki v ponedeljek 1. decembra dopoldne.

Razpis

službe vrtnarja na poskuševalnem vrtu c. kr. kranjske kmetijske družbe v Ljubljani.

Prosilci za to službo, v katero je 1. januarija l. 1885. vstopiti, in s katero je združena plača letnih 400 gold. ter prostim stanovanjem obstoječim iz sobe, kuhinje in drvarnice, naj se izkažejo s spričali o teoretičnem in praktičnem znanji kmetijstva, posebno sadjarstva. Popolno znanje slovenskega jezika je neobhodno potrebno.

Prošnje se imajo predložiti podpisnemu odboru do 15. decembra t. l. ter naj se jim priložijo izvirna spričala.

Centralni odbor c. kr. družbe kmetijske v Ljubljani 9. novembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Vabilo

k občnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Lescah dné 8. decembra t. l. popoldné ob $\frac{1}{4}$ 4. uri v gostilni „pri Krištofu“.

Razgovarjalo se bode o društvenih zadevah. Pri seji bode navzoč tajnik c. kr. kmetijske družbe gosp. Gustav Pirc, kateri bode predaval o sadjarstvu. Po družbenih pravilih imajo pristop k podružničnem zborovanju tudi neudje, zato se sploh gospodarji radovljiskega okraja k temu zborovanju posebno vabijo. Pri tej priliki sprejemali se bodo tudi novi udje za c. kr. kmetijsko družbo.

Šolske stvari.

Prememba šolske postave za Kranjsko.

(Konec.)

Naglašati mi je pa potem, da je izjema ljubljanskega mesta — in to govorim gotovo najbolj za pravičnost nasveta finančnega odseka — pravi unikum v naši državi, da nima več analogije pri nas. Povsod je glavno mesto gledé šolstva na ravno istem niveauu, na ravno istem ravnoležji, kakor vsaka druga, bodi-si tudi najzadnja šolska občina, in povsod tam, koder se troški šolstva pokrivajo ali popolnem ali vsaj deloma iz deželnega premoženja, povsod konkurira glavno mesto v isti meri in še v večji meri, kakor druge šolske občine. Deželni odbor je v tej zadevi letos pisaril drugim deželnim odborom ter jih vprašal za razjasnenje dotičnih razmer. Jaz sem prestudiral te odgovore in ako mi je dovoljeno, bodem le nekatera mesta tukaj imenoval, ki so v sličnem razmerji kakor Ljubljana.

Tako na primer so nam pisali iz Šlezije, iz Opave (bere iz dopisa sileskega deželnega odbora dotični stavek, iz katerega se razvidi, da mesto Opava vzdržuje na lastne stroške vse svoje šole, poleg tega pa še konkurira k stroškom deželnega šolstva).

Mi vidimo tedaj, da tudi v Šleziji konkurira glavno mesto, kakor vsaka druga občina. Še bolj je to razvidno iz dopisa solnograškega deželnega odbora; mesto Solnograd plačuje kakor vsa druga dežela 35% deželne priklade, od katere gre 24% za šolske potrebščine, na-

njimi gnojiti. On ni sposoben, fizikalčne lastnosti zemlje zboljšati (izvzemši apno, lapor in nekatere kalijumove soli), on deluje le kemično.

(Dalje prihodnjič.)

O naši živinoreji.

Spisuje Gustav Pirc.

(Dalje.)

IV.

Oglejmo si, kaj se je storilo do sedaj za povzdigo naše živinoroje. Kakor sploh pri nas, stori se za povzdigo kmetijstva od privatne strani le malo in k večem tu in tam kaki bogateji posestnik iz veselja do kmetovanja ali pa kak grajščak, uvidevši potrebo prevstroje svojega posestva, krene na boljši pot. Dosedaj največ zaslug za povzdigo naše živinoreje pridobila si je c. k. kmetijska družba in posredno c. k. vlada. Sredstvo, s kojim je do sedaj c. k. kmetijska družba pripomogla k povzdigi živinoreje, je državna podpora ali subvencija, kojo je vsako leto c. kr. kmetijsko ministerstvo ji v ta namen podelilo. Ta državna podpora vporabljevala se je in se še za nakup živine boljšega in čistega plemena, koja se pod znanimi pogoji kmetovalcem prepušča. Plemena, katera sta se dosedaj v to svrhu kupovala, sta belanski (pinggavski) in pa muricodolski.

Več vprašanj bi se dalo staviti o ravnanji kmetijske družbe z državno subvencijo. O dostih prilikah imel sem priložnost, ustmeno ta vprašanja razmotravati, naj mi bode dovoljeno, na tem mestu nekoliko obširneje o tem govoriti. Vsa ta vprašanja dajo se združiti v tri, na katera po svojem prepričanju odgovarjam.

Ta vprašanja so:

a) Ali je prav, da kmetijska družba le s pinggavskim in muricodolskim plemenom domačo goved požlahtnuje?

b) Ali je uže kaj uspeha videti?

c) Je zdajšen način porabe subvencije za živinorejo umesten in koristen ali ne?

Ad a)

Kar se tiče prvega vprašanja, zakaj kmetijska družba le belansko in muricodolsko goved za zboljšanje domače govede kupuje, povem naj najprej, od kod to izvira in kaj je temu vzrok. Izkušnje živinorejcev pokazale so, da križanje plemenov med seboj toliko več uspeha ima, kolikor sta si križana plemena bolj podobna ali sorodna, bodi si po njih naravi, ali pa po razmerah, v katerih živita, bolje rečeno, po razmerah, v katerih je pleme se vtrdilo. Preiskavanje naše domače govedi pokazalo je, da imamo na Kranjskem dva glavna tipusa živine: 1) belkasto, belo-rumenkasto ali tudi sivkasto pleme, in 2) rudečo, rudečo-cikasto pleme. Izmed bližnjih plemen, kateri slovijo po svetu kot dobri, in od katerih je bilo upati, da vsled razmer, v katerih živijo, znali bi najbolj ugajati našemu domačemu plemenu, so muricodolsko pleme za prvo vrsto naše domače govede, belansko pa za drugo vrsto. Skušnja uči, o čemur drugod govorim, da je bila volitev teh dveh plemen prava. Pri tej volitvi uplivalo se ve da je tudi denarno stanje, kajti ne vem, ali bi bilo mogoče kako drugo pleme, primeroma tako cenó kupovati kot ta dva. Res je, da je na svetu še dosto družih izvrstnih govejih plemen, a koliko bi stalo jih v deželo pridobiti in smelo lahko trdimo, da bi nobeno drugo pleme primeroma tako hitro naše domače pleme predrugačilo, kakor sta to imenovana plemena uže storila. Ako slučajno ena ali druga goved, nakupljena iz

državne subvencije, ni ugajala, zato se še ne sme vsa pinggavska ali muricodolska goved zametavati, in kolikor sem jaz imel priliko, s živinorejci občevati, ogromna večina je s postopanjem kmetijske družbe zadovoljna.

Eno pleme pa nekaterim posebno po glavi rojí, to je holandsko. Oni slišijo in berejo, koliko mleka dá ta goved in ne gré jim v glavo, kako zamore kmetijska družba vzlic izvrstnosti tega plemena popolnem na-nj pozabiti. Kdor to pleme pozna in vé njega zahteve, kar se tiče hrane, gleštanja itd., ne more misliti, da bi ta goved le količkaj vspevala pri našem kmetu. Kmečko živinorejo izboljšati je namen kmetijske družbe in za to ni nikakor primerna holandska goved. Jaz bi rad poznal na Kranjskem okraj, kodar bi holandska goved le količkaj nji primerne razmere našla. Holandsko goved na ljubljanskem mahu rediti, veljalo bi toliko, kot angleška „vollblut“ konja dati v roke ljubljanskega fija-kerja, da bi ga trénilal za dirko.

Da bi holandska goved pri dobrem ravnanji vspevala pri enem ali drugem bogatem posestniku, ne tajim, res je pa tudi, da veleposestvo na Českem, Moravskem, Šleziji itd. to goved čem dalje bolj popušča.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Kar sem ravno v predstoječem na kratko omenjal, nam zadosta jasno kaže in govori za to, da naj domači sadjerejec osobito pri pol- in pa pri visokodebelnatem sadnem drevju izgojuje piramidalne in kroglaste vrhove vejine vence ali krone, katerim glavna podlaga je naravni podaljšek drevesnega debla navzgor. Kotlasto-koševa vejina vrhova oblika bila bi na pravem mestu edino in le na pritličnem in pa na nizkodebelnatem sadnem drevju, kakoršno goji se navadno v prihišnih vrtih; le pri takem nizkem sadnem drevju nam je mogoče to vrhovo obliko pravilno izgojevati in jo z ne ravno prevelikim trudom pred nevarnostimi in poškodbami, katere jej od vseh strani preté, obvarovati.

Pri izgoji in obrezovanji drevesne vejine krone naj bode uže katere koli sadne vrste hoče, mora tudi domači sadjerejec na njeno naravno svojstvo, koje v svoji rasti za kroglasto ali pa za piramidalno obliko v sebi zagotovljeno ima, vselej posebni obzir jemati, ako hoče, da mu bode tako sadno drevje potem tudi čvrsto rastlo, poleg potrebne hrane obilno rodilo in ob enem brez posebnih nesreč tudi svojo normalno starost dočakalo.

Izgoja drevesne vejine krone ne sme nikoli in nikdar prave naravne drevesne rasti in normalnega razvoja taiste zatirati in v protinaravno obliko spreminjati, nego taisto temveč le v čvrsti in krepki rasti podpirati, ter jo krajevnim razmeram v primerni, čvrsti in naravni razvoj (razrast) dovesti. Pri nadaljevalnem obrezovanju in odgoji odraščajočega sadnega drevja gledé njegovega vejinega venca se je domačemu sadjerejcu sploh po onih pravih ravnati, katera služila so mu pri tem opravilu kot glavno v prvem letu po nasadu (sadnega drevja) na stalno mesto. Da domači sadjerejec pri tem varnem sadjarskem opravilu pravo zadene, ter da sadnemu drevju po rasti od leta do leta večajočo se vejino krono v pravi obliki zagotovi in ohrani, ravnati bilo bi se mu po sledečih pravilih:

1. Pravilno in izgojevalno obrezovanje vejine krone sadnega drevja pričinja, naj se vselej pri najvišjem vrhu njenem, to je, na glavni njeni osrednji voditeljici od

zgoraj doli, kar naj se potem sporedno tudi na stranskih vejah po istem načinu pravilno izvede.

2. Glavna osrednja voditeljica, kot prava podstaja drevesni vejini kroni, izgojuje in izgoji naj se kolikor možno, ravno. Skrajševanje njeno v prvih letih po stalnem nasadu ravná naj se po njeni krepkosti ali moči, to je, ako je močna in čvrsta, skrajša (prireže) se le do polovice njene dolgosti, ako je pa šibka, naj se je odreže do celih dveh tretjin, in je le tretji del na drevesu rasti pusti, da se tako morejo potem na nji stranski poganjki krepko in pravilno razviti. Izgojevalna réz izvršuje se v prvih dveh letih po stalnem nasadu nekoliko na krajše, nego v 3., 4., 5., in ako treba, tudi še v 6. do 7. letu. Ravna rast glavne osrednje voditeljice doseže se s tem, da se eno leto na eni, a drugo leto pa na drugi nasprotni strani nad krepkim popkom odreže, iz katerega potem nov čvrst poganjek, kot podaljšek njeni naravnost na kvišku požene.

3. Stranske glavne veje ali stranski poganjki naj se v prvih letih njihove rasti pravilno še nekoliko bolj skrajšujejo, nego se skrajšujejo njihova mati: glavna voditeljica; a v poznejših letih izgoje drevesne vejine krone se ti poganjki v primeru s prirezovanjem vedno manj krajšajo tako, da po okoliščinah réz teh slednjič popolno izostane. Glavne stranske veje naj se z obrezovanjem vselej tako prikrajšujejo, da se morejo iz njih nastali novi poganjki pravilno in prosto razvijati, ter da dorastli v drevesnem vrhu narejajo lepo, krepko in enakomerno vejino krono.

4. Manjši stranski poganjki na vseh vejah in češuljah drevesne krone naj se, ako so predolgi, za nekoliko skrajšajo. Ker so pa ravno ti poganjki namenjeni rodovitnosti sadnega drevja ali sadnim (rodnim) stržem, naj se, ako in pa kjer bi ne bili na pravem mestu — tudi popolno odstranijo.

5. Drevesna vejina krona naj bode v svojem notranjem vedno svitlobi in zraku lahko dohodna; da bode pa taka, treba je, da domači sadjerejec pri njeni izgoji vse na znotraj rasteče in se križajoče veje, katere se druga ob drugo drgnejo in druga drugi napotje delajo, ali popolnem, ali pa tudi le deloma odstrani (kar veljá tudi o vodenih poganjkih) kakor to ravno njena pravilna oblika zahteva.

6. Izgojevalno naj se drevesna vejina krona obrezuje vselej in le ob času, ko sadno drevje še počiva, to je, vselej pred nastopelo vegetacijo. Po klimatičnih okoliščinah izvršuje naj se to obrezovanje po krajih pravilno od pričetka meseca svečana pa do srede (tudi do konec) meseca sušca.

Ta prevažna sadjarska operacija naj se med navedenim časom izvršuje po krajih vselej le ob lepih in toplih dnevih, nikdar pa ne ob mrazovih, ko bi toplo mer pod 0 (ničlo) kazal, ali ob zmrzlinih. Obrezuje naj se sadno drevje posameznih plemen, vrst in sort vselej po onem sporedu, po katerem pomladi vegetirati ali poganjati prične; najzgodnejše vrste pridejo prve pod nož in réz, a tem sledé potem druga za drugo sporedno tako, da se obrezovanje na najpoznejših vrstah za isto leto dovrši in zaključi.

Spored vegetacije drevesnim plemenom opisal bil sem domačim sadjerejcem o svojem času v „Novicah“.

7. Izgojevalno obrezovanje drevesne vejine krone izvaja naj se vselej z dobrim rezilom, nožem ali pa škarjami. Dobro, pripravne in ostre drevesne škarje imajo pred najboljšim nožem to prednost, da se ž njimi obrezovanje veliko hitreje, ročneje in sigurneje izvršuje, nego z nožem. Pomniti nam je pa treba, da nam je večje rézne rane sè škarjami prouzročene še z ostrim

nožem nekoliko pogladiti, in je, ako bi se nam bilo pozneje še hudega mraza (zmrzovanja) bati, tudi z drevesnim mazilom zamazati.

(Dalje prihodnjič.)

Razpis

službe vrtnarja na poskuševalnem vrtu c. kr. kranjske kmetijske družbe v Ljubljani.

Prosilci za to službo, v katero je 1. januarija l. 1885. vstopiti, in s katero je združena plača letnih 400 gold. ter prostim stanovanjem obstoječim iz sobe, kuhinje in drvarnice, naj se izkažejo s spričali o teoretičnem in praktičnem znanji kmetijstva, posebno sadjarstva. Popolno znanje slovenskega jezika je neobhodno potrebno.

Prošnje se imajo predložiti podpisanemu odboru do 15. decembra t. l. ter naj se jim priložijo izvirna spričala.

Centralni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 9. novembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Deželni zbor kranjski.

Iz 14. seje deželnega zbora 18. oktobra.

Deželni zbor kranjski pričel je danes svojo XIV. in zadnjo sejo, ki je bila napovedana ob devetih zjutraj, še le proti desetém. Gosp. baron Apfaltrern je namreč v včerajšnji seji rekel:

„Jaz vem veliko reči in bi mogel veliko povedati, pa nečem, da ne bom škodoval koristim deželnim z razglašanjem reči, ki bi bilo v pojasnilo tega, kar sem rekel, kar bi pa bilo, kakor pravim, deželi na škodo. (Oho! na levi.) To moje ravnanje je zvesto spolnovanje moje dolžnosti. Zato naj se mi pa nikar ne očita nevednost; ako hočejo gospodje več slišati, bom več povedal.“

Narodni poslanci so vsled tega v klubu sklenili od gosp. barona zahtevati, da naj pové, kar napačnega od deželnega gospodarstva vé, ako pa nič ne vé, naj svoje sumničenje prekliče. Gospodje dr. Mošé, dr. Bleiweis in Murnik so bili izbrani, da se o tej zadevi z gospodom baronom dogovoré. Ti razgovori so trajali precej dolgo in bilo je skoraj deset, ko se prične zborovanje.

Ko se prebere in potrdi zapisnik zadnje seje, gosp. deželni glavar grof Thurn naznani, da so se pregledali vsi zapisniki deželno-odborovih sej, da pa v nobenem ne stoji sklepa, s katerim bi bil deželni odbor, kakor je včeraj gosp. Dežman trdil, deželnim uradom naročil slovenski uradovati.

Gosp. Dežman se izgovarja, da je bilo napačno, kar je trdil včeraj (čujte, čujte! na levi med narodnimi poslanci), da o takem sklepu res nič ne stoji v nobenem protokolu, on se pa dobro spominja (veselost na levi), da je imel deželni odbor o tej zadevi obširen razgovor, ki se je njemu zdel tako veljaven, da kakor sklep sam, in da so se precej potem po deželnih uradih izvršile velike premembe.

Gosp. deželni glavar: To je gotovo, da trditev g. Dežmanova je bila jako drzovita in neutrjena (sehr kühn und hinfällig). (Veselost na levi med narodnimi poslanci, na desni se posebno smeja g. Dežman).

Umetni gnoj.

(Dalje.)

Umetni gnoj je posebno sposoben, da ž njim zane-marjeno posestvo v kratkem času zopet povzdignemo in zboljšamo in da posebno novine lahko dobro kultiviramo.

S pomočjo umetnega gnoja se lahko emancipiramo od navadnega, sicer dobrega kolobarjenja, ako nam kaka rastlina posebno velik dobiček prinaša in sled-njič nam umetni gnoj tudi takrat koristi, kadar ho-čemo zaostalim kulturam na pomoč priti (naglavni gnoj).

Pri vsem tem moramo pa polja še z večjo pazljivostjo obdelovati, kakor sicer, to je, da globoko or-jemo, pridno okopavamo in da pravilno sejemo, ne pregosto, ne prereditko.

Kjer je drenaža potrebna, se mora poprej izpeljati, predno začnemo z umetnim gnojem. Se vé, da se ne sme tako štediti in misliti, da bo perišče take moke uže pomagalo. Čem finejši so te tvarine zmlete, tem hitrejša bodo koristile. Treba se je pa tudi prepričati, ali je res v kupljenem gnoju toliko procentov rastlin-ske hrane (na pr. v guano, toliko dušca in fosforove kisline), kolikor se nam je garantira.

Začnimo z neposredno (direktno) gnojilnimi tva-rinami.

A. Kalijumove spojine.

Med tistimi prvinami, katerih rastlina neobhodno potrebuje, in katerih pogostoma zmanjka v zemlji, je tudi kalium (K). Uže davno dajemo tudi pri nas v pepelu precej kalija. Vsak vé, da pepél posebno de-teljišču ugaja. Rastline ga vsrkajo kot žveplenokisli klorov kalij, soliterno-kisli in fosforokisli kalij. Naj-bolj pripraven jim je soliternokisli in fosforokisli ka-lium, ali navadno jim teh ne more ponuditi, ker bi bilo predrago; večidel se jim gnoji le z žveplenokislím (K_2SO_4) in klorokaliumom (KCl). Take soli se do-bivajo na Avstrijskem v Kaluszu v Galiciji in na Nemškem v Stassfurthu (prov. Saksonsko). V Kaluszu se koplje sedaj samo še kainit ($K_2SO_4 + MgSO_4 + MgCl_2$). V Stassfurthu pa se dobí razun kainita še karnallit ($KCl + MgCl_2$), polyhalit ($K_2SO_4 + MgSO_4 + CaO$), kieserit ($MgSO_4$), sylvin (KCl) in ta-hydrít ($CaCl_2 + MgCl_2$). Največ je karnallita, in ker ima ta veliko primesi, se mora še čistiti, posebno skrbno se skuša magnezijev klorec odstraniti, ker ne-kateri trdé, da je ta rastlinam škodljiv, čeravno to še ni dokazano. Večkrat se tudi kaliumov klorec še dalje preustroji v žveplenokisli kalijum, in ker je potem tudi bolj zgoščen, ima več % kalija (38 in 50—52%). Najbolj po ceni je pa kainit, ki se kar skopan zmelje in prodá, se ve da ima navadno le kakih 12—13% kalija in je za daljni transport nesposoben. Joh. Hei-linger na Dunaji prodaja 100 kgr. žveplenokislega ka-lija (80% = 46% kalija) po 13 gld. in takega bi se porabilo 100—150 kgr. na oralo, ali okolo 200 kgr. na H. A., kainita pa je treba 200—500 kgr. na oralo.

Gnojenje s kalijem se je skoraj pri vseh rastlinah dobro obneslo, le krompir je imel manj skroba po ka-liju, torej ni bil tako močnat, akoravno se ga je več pridelalo.

Zraven kalija se mora skoraj vedno zemlji tudi dušca (N) in fosforove kisline (P_2O_5) podati, v tva-rinah, katere bodemo še pozneje spoznali; le pri lupi-nah (Wolfsbohne) je bil največji vspeh na tistem zem-ljišči, kjer je bilo samo s kalijem gnojeno. Posebno očividno je to gnojenje koristilo ovsu, travam in detelji. Poskusi v vinogradih mi sicer niso znani, pa prepri-

čan sem, da bi ravno tukaj kalijeve soli dobro uga-jale, ker potrebuje trta veliko kalija. E. Mach pravi v svoji „Technologie des Weines“: „Die ausschliess-liche Verwendung leicht löslicher, künstlicher Dünger hat sich im Weinbau im Allgemeinen nicht bewährt, wohl aber sind sie als Beidüngerschätzens-werth.“

B. Fosforove spojine.

Le mineralični fosfati in pa Spodium-Superphos-phat sta prava specijalna gnoja, vsi drugi fosforovi gnoji pa imajo v sebi več ali manj duščevih spojin (guano, koščena moka itd.).

Mineralični gnoj za fosforovo kislino (P_2O_5) se nahaja v večih krajih Evrope. Nekateri minerali te vrste obstojé iz okamnenih živalskih teles in se ime-nujejo Koproolithi. Za nas nimajo posebne važnosti, bolj pa se moramo zanimati za fosforite, to so mine-rali, katerih sostavni del je fosforokisli apnenec ($Ca_3(PO_4)_2$). Ti se nahajajo v naši bližini na Koroškem (Lavantthal), potem pa še na Českem ali v Jura-apnencu, ali pa v periodi krede. Najbolj so pa razšir-jeni po Ruskem, kjer jih je toliko, da bi baje lahko celo Evropo ž njimi tlakali. Vsaj bi se znabiti tudi pri nas kaj takega dobilo. — Gnojenje s takimi mine-rali nima sicer toliko vspeha, kakor se je od pričetka pričakovalo, ker je namreč fosforova kislina — čeravno jo je na pr. v koroških fosforitih 29—30% — v taki obliki, ali tako spojena, da je rastline ne morejo takoj porabiti. Tudi polivanje z žvepleno kislino (Aufschlies-sen) tukaj ne pomaga toliko, kakor pri koščeni moki, ker se fosforova kislina zopet združi z glino in žele-zom v spojine, katere so slabo raztopljive.

Pravi se, da je šla fosforova kislina zopet nazaj (zurückgegangene Phosphorsäure). Vendar so najno-vejši poskusi dokazali, da prvič navadni surovi fosfo-riti posebno v humoznih zemljah precej koristijo in da so drugič po „Extractionsmethode“ dobljeni superfos-fati precej lahko raztopljivi in da imajo vsaj na pol tako vrednost kakor superfosfati iz koščene moke.

Spodium „superfosfat“ je žgana koščena moka, torej ne premore nič dušca (N). Dobi se iz tovarn za sladkor.

Oprane, mastí očiščene in zmlete kosti dajo ko-ščeno moko (rohes Knochenmehl). Koščena moka ima kakih 21—24% fosforove kisline (P_2O_5) in 3—4% dušca (N). Ker je tukaj fosforova kislina slabo raz-topljiva, se bo korist gnojenja le počasi pokazala; ako se pa hoče hitrejša sredstva, se vzame ali sparjeno koščeno moko ali pa superfosfat.

(Dalje prihodnjič.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Izgojevalno obrezovanje vejine krone na peškarjih (jabolčnem in hruševem sadnem drevju) traja po oko-liščinah 5 do 7 let vsako leto. Vedeti nam je pa tudi še, da, kolikor pravilneje in hitreje kaka sadna vrsta ali sorta uže po svojih naravnih svojstvih raste in se čvrsteje razvija, toliko preje more in mora se tudi iz-gojevalno obrezovanje njene vejine krone polagoma opuščati ter slednjič dovršeno opustiti; a nasprotno pa, kolikor šibkeja in slabeja ter nepravilneja je na-ravna rast kake sadne vrste (ali pa tudi posameznih

dreves), toliko dalj časa mora se takemu drevescu njegov vrh leto za letom pravilno izgojevalno obrezovati, da se mu tako polagoma lepa oblika, krepka rast in obilna rodovitnost — zagotovi.

Pa tudi po preteku ravno omenjenega časa za izgojevanje vejinih drevesnih kron odločenega, ne sme se obrezovanje taistih kar na mah popolno in totalno opustiti; to zgoditi se ima le polagoma. Domači sadjerejec naj z rezjo (obrezovanjem) eno leto popolnem preneha, da se prepriča, kako bode se drevo v svoji vejini kroni samo ob sebi razvijalo; ako se prikaže ob tem potreba, naj v prihodnjem letu na drevesnem vrhu tu in tam zopet kaj skrajša, ter vse nepotrebne izrastke popolnem odstrani.

Koščičasto sadno drevje gledé izgojevalnega obrezovanja vejine krone od domačega sadjerejca veliko manj truda in pozornosti zahteva, nego peškovci. Koščičarji rastó veliko hitreje in uže po naravi sami nekako bolj pravilno vejino krono razvijajo, nego peškovci. Pri koščičarjih nam je odstranjevati z izgojevalnem obrezovanjem iz njihovih vejinih kron le pregesto rasteče in ne na pravih krajih ali mestih se nepravilno razvijajoče poganjke, kakor tudi vse one veje, mladike in veje, kateri so trpeli po zmrzlini ali pozebu in — delo je pri kraji.

Ježičarji (orehi in kostanji) naj se v njihovih vejinih kronah izgojevalno obrezujejo vselej le ob onem času, ko so ravno vegetirati, ali kakor rečemo, poganjati začeli, da tako ne njihov les in tudi ne njihovi popki za vsahnelostjo ne trpé.

Še neke napake, katera je prav rada domačim sadjerejcem pri izgojevalnem obrezovanju vejinih kron sadnega drevja skoraj splošno v navadi, mi je na tem mestu omeniti. Ta-le je: Marsikak domač sadjerejec pred vsem vso svojo pozornost in skrb v to obrača, da pri mladih sadnih drevescih prec iz začetka vse male stranske poganjke na vejah in večjih češuljah drevesne vrhove krone od spodaj na vzgor tako odstranjuje, da so potem ti drevesni deli na dotičnih mestih popolnem goli in obriti videti. Tako oguljeno sadno drevó z brezštevilnimi ranami na spodnjih delih njegovih stranskih vej ni le za okó neprijetno, nego tako početje je tudi v drugem obziru za domačega sadjerejca in za drevó samo velike in preobčutne škode, kar hočem v sledečem na kratko povedati razložiti.

Ti mali stranski izrastki so prvi začetniki k drevesni rodovitnosti, so prvi sadni sterži, na katerih se cvetni popki in v posledici tudi prvi sadeži razvijo, kateri se — v še ne preobsežnem in ne pregestem drevesnem vrhu brez posebne nesreče navadno vselej prav dobro obnesó, razvijó in tudi dozore. Med temi malimi stranskimi poganjki nahajajo se uže pogostoma rodni izrastki s kratkimi listnimi popki, kateri se v prave, sadne strže spremené, v par letih gotovo cvetó in sad rodé. Kdor vse take izrastke raz spodnjih delov stranskih vrhovih vej sadnega drevja sproti odstranjuje, mora potem na vsak način in brezpogojno dalj časa na rodovitnost takega drevesa brezvspešno čakati, kot bi to sicer bilo, na kar pa še sam pri takem svojem škodljivem postopanju gotovo nikdar mislil ni.

(Dalje prihodnjič.)

Strosmajerjev govor

pri otvorenju galerije slik v Zagrebu 9. u. m.

Prečastite gospé! Spoštovana gospôda in prijatelji! Kakor red zahteva, bi Vam moral sedaj prečitati svoj

na današnji dan pripravljen govor; toda naj se mi ne zameri, če tega ne storim, kajti jaz nisem govornik te vrste, pač pa nekak improvizator, ki pové, kar mu ravno na jezik pride.

Jugoslovanska akademija ima navado, vsako leto ob tem času napraviti shod, kjer se prerešetuje delovanje in postopanje njeno v teku minulega leta. Hvala Bogu, naša akademija sme se z mirno vestjo in ponosom ozirati na preteklost svojo. Čuvala nam je našo čast in našo slavo, kar je spolnovala z nečuvano marljivostjo in silno požrtovalnostjo, kar nam priča veliko število znanstvenih knjig po njej izdanih. Kakor skrbna mati, goji ona z enako ljubeznijo filozofijo, zgodovino in naravoslovje, s čemur si je tudi uže ljubezen vseh omikancev pridobila. Iz zgodovine nabrala je dogodke po domačem polji, ki bodo prednikom na slavo, nam in potomcem pa na korist. Sad vsega tega priznanja vrednega delovanja akademije je zgodovina hrvatskega naroda, spisana od moža (Smičiklas), katerega poleg temeljite učenosti krasi tudi skromna ponižnost. Pozdravljam ga iz celega srca kot najmlajšega akademika!

Gledé našega narodnega jezika, čegar blagoglasje se po vsi pravici sme z onim laškega jezika meriti, akademija tudi uže lahko odlično delo pokaže. Slovar namreč pričela je izdajati, ki nam bo prav v pravem pomenu besede „monumentum aere perennius“ (spomin nek bolj trajajoč nego bi bil iz grude vlit). Če tudi so misli o delovanju akademije jako različne, nič ne dé, vsem še Bog ne vstreže.

Francoska akademija bila je ves čas kraj, kjer so se družili največi učenjaki, in vendar so ljudje, ki jih ne priznavajo za take. Moja misel je pa ta, da je ona še dandanes največi hram učenosti in najpomenljivejši znanstveni zavod na svetu. Če se ji je toraj i pri nas ugovarjati jelo, bili so temu ugovarjanji prav izvestno najčistejši nameni povod, da bi se ravno to, kar po mislih nekaterih še ni dobro, popravilo. Sploh ima véda pri nas silno težavno stališče, ker se mora riti skozi bédó in pomanjkanje našega naroda; zarad tega tudi le enega nimamo, kateri bi svoje vednosti edino le znanstvenemu delovanju posvetiti zamogel. Ni ga še bilo do sedaj moža med nami, da bi bil spisal knjigo, katera bi bila vse druge prekosila.

Akademija praznuje danes in se raduje svojih pridobitev. Iz tega namena sklicala se je seja. Ob enem blagoslovilo se bode poslopje, katero si je ona za svoje potrebe postavila. O naj bi še veliko takih poslopij dvignilo se iz tal glavnega mesta Zagreba.

Častita gospôda! Moj prijatelj spominjal se je žalostnega dogodka, ki nas je prehitel pred štirimi leti v našem prelepem glavnem mestu. Bog včasih narodom hude in britke skušnje naklada, toda kar z eno roko vzame, stokrat z drugo povrne. Glejte ga Zagreb, dvignil se je iz razvalin, kakor tič Feniks iz ognja, pomlajen, ozaljšan in lepši, kakor je bil! Hvala v tem oziru gre presvitlemu kralju Francu Jožefu. Prvi je bil on, ki je prehitel hrvatskemu narodu na pomoč, narodu, ki je bil uže od nekdanj najlojalnejši narod, kar se jih družijo pod mogočnim žezlom avstrijskim, ter je to svojo udanost in zvestobo uže sto- in stokrat kralju dokazal. Nihče toraj nima pravice, očitati mu nelojalnosti! Darilo, katero je presvitli kralj akademiji toraj naklonil, je bilo v resnici kraljevo!

Hvala pa tudi naši deželni vladi, katera je ob času bana Mažuranića mnogo pripomogla, da se je poslopje akademiji sploh staviti začelo. Zatoraj rečem: oblast je lepa in velika reč na svetu. Blagor mu, komur jo je Bog podelil in spoštuje naj jo in ceni kakor božje darilo. Bog naj toraj vlado blagoslovi, da bi taista nikdar ne zamenjala svoje oblasti s strastjo.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izbajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 17. decembra 1884.

Obseg: K^o nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati? (Dalje.) — O naši živinoreji. (Dalje.) — U^o etni gnoj. (Dalje.) — C. k. kmetijska družba kranjska. — Slovenci pa mestni odbor tržaški. — Strosmajerjev govor pri otvorenju galerije slik v Zagrebu 9. dne t. m. (Konec.) — Deželni zbor kranjski. — Zamet v stepah. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?**

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Taki mali izrastki naj se na sadnem drevju toliko časa rasti pusté, dokler jim za rast zadostnega živeža in primerne prostora ne primanjkuje; pusté naj se pa tudi zavoljo tega, ker so ti na sadnem drevju prvi rodni strži. Kdor se je sè sadjerejo le nekoliko pečal, dobro vé in zná, da so ti mali delci v drevesni vejini kroni oni, kateri se med tem, ko sadno drevó v svoji rasti vedno večje prihaja, zavoljo pomanjkanja živeža sami ob sebi tudi prvi usušé. A tedaj naj se pa brez premisleka odstranijo.

Drugi slab in škodljiv nasledek prezgodnje odstranitve teh malih stranskih izrastkov raz spodnjih delov vrhovih vej je pa tudi ta, da se take veje in češulje potem z lepo več tako ukrepiti ne morejo, nego bi se bile, ko bi se jim ne bili ti dovoditelji ozračnega živeža prerano odstranili. Kdor je rast sadnega drevja le nekoliko opazoval, mora iz lastne skušnje vedeti, da se one veje v drevesnem vrhu veliko hitreje na debelosti ukrepujejo, na katerih se velika množica listnih stržev nahaja, nego se one, koje so na teh stržih prave uboge revice, kakor tudi one, katerim so se ti dobrodejni posredovalci ozračnega živeža prezgodaj odstranili. Veje v drevesnem vrhu ostanejo brez teh (listnih) vedno šibke, tenke in prave šviglje. To veljá tudi ob izgoji deblov sadnemu drevju v drevesnici. Deblice brez teh stržev ostane tenko in šibko, a s pomočjo taistih se čvrsto vkrepi.

Očividna posledica je, da, ako nam je na tem leže, da izgojimo sadnemu drevesu venec ali krono krepkih in močnih vej, katere bodo dosledno tudi sposobne obilne rodovitnosti težo prenašati, se viharjem in snegu čvrsto zoperstaviti, moramo tem vejam prec iz začetka imenovane male stranske izrastke kot prave dobrotne organe toliko časa pustiti, dokler je drevo v svojo krepko očvrstitev potrebuje, to je, do časa, da prično sahniti ali sami ob sebi umirati potem, ko so drevesu po svojem naravnem poklicu bili tudi svojo dolžnost storili.

2. Razredjevanje drevesnega vejnega venca (vrha) in drevesno snaženje.

Ko je domaĉi sadjerejec drevju raznih sadnih plemen, vrst in sort v prvih letih po nasadu na stalno mesto z izgojevalnim obrezovanjem pošteno vejino krono in pravilni razvoj taiste enkrat zagotovil, nastane polagoma mesto takega vsakoletnega obrezovanja za-nj drugo novo sadjarsko delo in opravilo, namreĉ: „pravilno razredjevanje drevesnega vrha ali vejine krone ter drevesno snaženje. Pod razredjevanjem drevesné vejine krone umevamo edino le odstranitev vseh nepotrebnih vej in izrastkov izmed tiste na korist in prospéh drugih ostalih vrhovih delov. Sadno drevje sploh, sosebnó pa še peškarji, poganja navadno v svojem vrhu več vej in češulj, nego je more po pravem razmerji z dotakajoĉim živežem strajno in zadostno prerejevati ter v posledici tudi dobro in pošteno rediti.

Kdor bi tedaj svojemu sadnemu drevju vse veje in češulje, katere v vrhu poganja, rasti pustil, bi se prav kmalu sam prepriĉal, da poleg velike zmesi vse preke rasti pregostih vej v vrhu, tudi prava normalna drevesna rast od leta do leta očividno peša, pojemlje in se manjša; razvoj sadežev je od leta do leta normalnejši, in, da tako sadno drevó slednjiĉ skoraj nič več ne poganja, v rasti popolno prestane in se prezgodaj postara; da navadno slednje leto prav moĉno in obilno cveté, a nobenega pravega in pravilno razvitega sadeža več ne donese. Žalibog, da take eksemplare sadnega drevja po vseh krajih mile domovine, kodar se ljudstvo več ali manj sè sadjerejo ukvarja, prav pogostoma nahajamo! — Veĉini domaĉih sadjerejcev smilijo se take pregoste in nepotrebne veje zato, ker se na njih tû in tam kak cvetni popek nahaja, iz katerega utegnulo bi se mu v prihodnjem letu morda par nepopolnih sadežev razviti, za česar voljo je celému drevesu na veliko škodo raje še rasti pusté; a še več je pa takih, kateri to prekoristno in prevažno sadjarsko opravilo iz nevednosti ali pa iz zloznosti, ker se samim ne ljubi, a za to spretnega delavca pa ravno pri rokah ni, opuščajo. Iz večletnega lastnega prepriĉanja pa vendar trdim in poudarjam, da je zanemarjenemu razredjevanju vejinih vrhov sadnega drevja med domaĉimi sadjerejci na deželi najveĉ nevednost kriva.

(Dalje prih.)

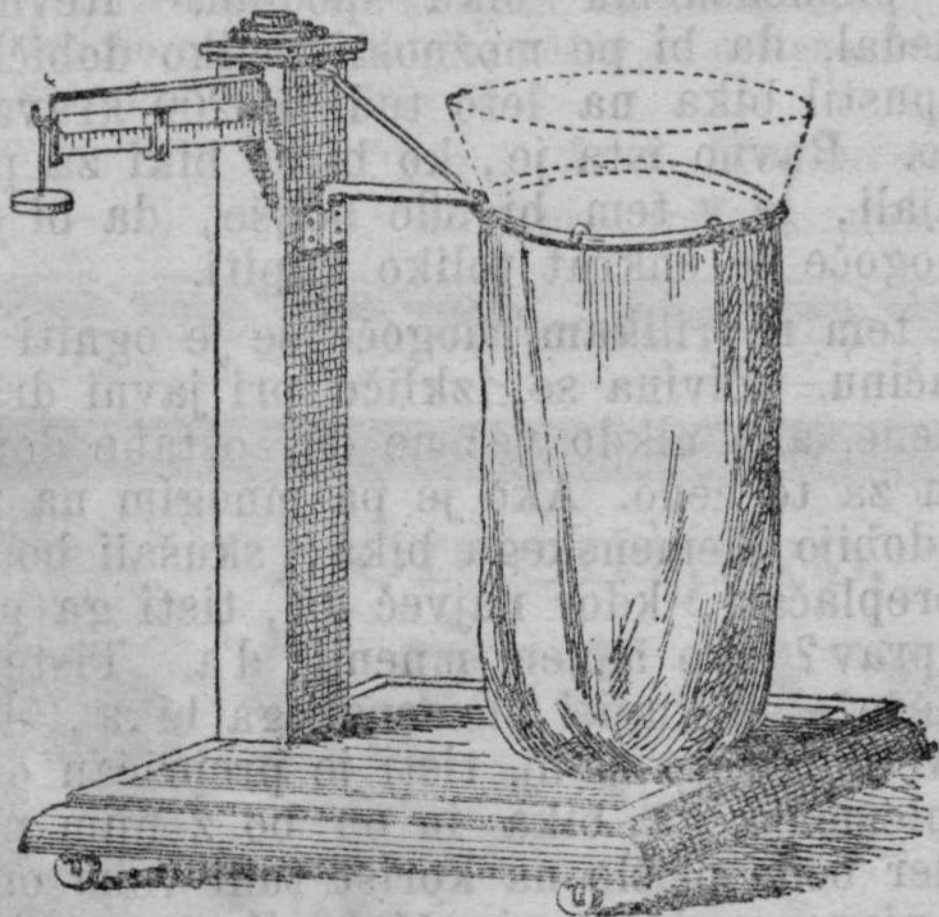
bilo to mogoče, ko bi se plemenska goved po krajih delila, da bi prišle na vrsto občine ena za drugo? Nikdar ne! In kak vpliv ima občina še zboljšano živinorejo na sosedne občine? Nič tako napredku v kmetijstvu ne koristi kakor izgled in pa dobiček, ki ga zamore kmet z rokami prijati. Umna živinoreja razširja se iz tacih občin v soseščino, kakor kaplja olja na papirji.

Govoril sem v tej zadevi z našimi gorenjskimi kmeti; oni so z zdajšnjo prodajo plemenske govedi popolnoma zadovoljni, in tudi gospodarji iz drugih pokrajin, kojim je na izboljšanje njih govedi kaj ležeče, odobravajo ta način. Tistim, ki so nasprotni, je temveč ležeče na dobičku, ki bi ga imeli z bikom zastonj dobljenim od kmetijske družbe, kot pa na napredku v umni živinoreji. In ravno v teh okrajih, koder se vedno za to potegujejo, dobiti plemensko goved zastonj, kmet raje po 5 in 6 ur daleč svojo kravo k biku žene, ker mu je treba 10 ali 20 kr. manj plačati kot pa pri dobrem biku v njegovi soseški.

Tukaj ni nevednost kmetova, in se ta čin tudi ne sme z nevednostjo opravičevati, on dobro vé, da je tele od dobrega bika več vredno, pa dobiček v tem trenutku mu gré nad vse. Take gospodarje podpirati bi bil v nebo vpijoči greh in tega kmetijska družba ne bode nikdar storila. Kmetijska družba ima namen, živinorejo cele dežele pospeševati, ne pa samogoltnost posameznih brezvestnikov podpirati, ter je prepričana, da je zdajšen pot, po katerem hodi, pravi, vsaj za zdaj.

Stajalo za vreče na tehtnici z ravno desko.

Spodaj stoječa podoba predstavlja nam pripravo, s pomočjo katere napolni lahko en sam človek vrečo. Naprava je jako priprosta in poceni in da je tehtanje pripravnejše, pritrjena je na tehtnico. Ta priprava obstoji iz železnega obroča, ki je zgoraj tako velik, kakor odprtina vreče. Na obroču so primerno pritrjeni

štirji kavlji, na koje se obesi vreča. Na obroču je pritrjeno kacic 16 cm. dolgo železo, koje je vpeto v stajalo spredaj na tehtnici. To železo in obroč sta dobro skupaj zvarjena. Na mestu, kjer je pritrjeno držalo, nahaja se železna palica s kavljem na konci. Kavelj seže do klepa, ki je pritrjen zgoraj na stajalu tehtnice. Če je kavelj železne palice vdet v klep, stoji obroč ravno in je zadosti močan, da drži vrečo žita. Obroč naj bo visoko pritrjen, tako da vreča prosto visi. Ko je žakelj napolnen, udari se močno po železni

palici, kavelj izmuzne se iz sklepa, obroč se nagne in žakelj pade na desko. Obroč se potisne tudi lahko v stran, tako da ni na potu.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Vzemimo, da ima kako sadno drevó v svojem vrhu 12 vej, katere uže na prvi pogled soditi, more le revno in pomanjkljivo prerediti; odstranimo takemu drevesu potem tri, štiri najnepotrebnejše veje iz njegovega vrha totalno, pa se bomo kmalu na svoje veliko veselje sami prepričali, da si bodo ostale vrhove veje z vsemi svojimi deli vred kmalu v rasti krepko opomogle, ter nam obilnejših, lepših in okusnejših sadežev rodile, nego bilo bi to, ko bili bi drevesu vseh 12 vej rasti pustili. V potrditev in dokaz ravno navedenega naj domačim sadjerejcem le to-le povem: Vsakdo vé in zná, da se osem, devet dobro, popolno in lepo razvitih sadežev ložje in bolje okoristiti in na trgu spečati dá, nego dvanajst in še več nepopolno razvitih in slabih sadežev. Zato se nam res prav čudno in neumevno zdi, kako da se more dandanasnji še toliko domačih sadjerejcev pravilnemu razredjevanju drevesne vejine krone (drevesnega vrha) tako trdovratno vpirati! A — deloma jih pri tem opravičuje najdražja reč — „nevednost“; in — česar se pa človek nikdar pravilno učil in naučil ni, tega tudi koristno in plodonosno izvajati ne ume.

Pri razredjevanju drevesne vejine krone nam je pred vsem vse suhe, bolne pregosto rasteče, se križajoče in drgneče se veje in take nepotrebne dele popolno odstraniti zato, da je zraku, svitlobi, prepihu in solncu vhod v taisto nezadržan in prost. Dalje moramo izmed drevesnega vrha tudi vse preveč navzdol rasteče veje, katere nam uže tako le nepomenljivih in malenih sadežev dajo in rodé, odpraviti; izvan tega ne smemo tudi vodenim poganjkom, izvzemši one, kateri bi nam sčasoma utegnili kako pomanjkljivo vejo v drevesnem vrhu pravilno nadomestiti, prizanašati. Več mora se sadno drevó tudi vseh poganjkov iz korenin in debla njegovega, kakor tudi onih konečnih vejic z gosencjimi gnjezdi v vrhu popolno otrebiti in osnažiti, da tako drugim normalno-pravilnim drevesnim delom več potrebnega in tečnega živeža dohaja in pritaka.

Kar nam je pri razredjevanju drevesne krone izmed njenih vej odstranjevati, je dalje tudi nek poseben izrodek ali spaček, kakoršnega prav pogostem na koščičarjih (sosebno češpljah in češpljevcih), a redkeje pa na hruševem sadnem drevju nahajamo. Ta izrodek opazujemo na imenovanem sadnem drevju bolj ob zvananjih koncih kroninih vej; strokovnjaki imenujejo to prikazen „čarovniško metlo“ (Hexenbesen), a domači sadjerejci nazivajo pa to prikazen „spaček“. Ta spaček izraščen in razraščen je iz velike množine bolehavih, nepravilno razvitih, izredno se križajočih in prerastajočih se poganjkov; njegovo listje je v primeri z navadnim (normalnim listjem) po obliki dosta manjše, a po barvi pa bolj rumenkasto-zeleno, ter je neoblistjen prava podoba velikega tičjega gnjezda, kakoršno divji golobje, vrane in drugi tiči iz drobnejše vejine suhljadi za svoj mladi zarod skupaj znesejo in sestavijo. Taki izrodki in spački na sadnem drevju so pravi znaki sadjerejčeve malomarnosti; so znak zanemarjanja sadnega drevja in so domačemu sadjerejcu glasnokričeč „testimonium paupertatis“, ali spričevalo nezmožnosti in nespretnosti njegove.

Za razredjevanje drevesne vejine krone potrebuje domači sadjerejec pripravnega, primernega in dobrega orodja, brez kojega tega prevažnega sadjarskega opravila in dela nikoli in nikdar pošteno in pravilno izvesti ne more.

Tako orodje je sledeče:

a) Pri odstranjevanji debelejših in krepkejših vej služi nam najbolje nalašč v to narejena drevesna žagica, katere rezilo (pleh) more se na vse kraje (kakor ravno prav pride) povoljno obračati in je iz dobrega jekla narejeno. Z žagico odstranjujejo naj se krepkejše in debelejšje veje izmed drevesne krone previdno in pravilno tako, da jih najpreje nekoliko od debla, ob vejinem prstanu od spodaj navzgor primerno globoko zažagamo, a potem pa v ravno tisti meri tudi ob vejinem prstanu od zgoraj doli gladko odžagamo ali kakor tukaj pravimo, „odpilimo“. Tako in po tem načinu obvaruje se sadno drevó prevelikega odiranja, katero bi sicer po odkréhu večjih vej neizogibno nastalo. Tako prizadete rane pa ne smejo nikdar večje biti, nego je pravi premér odstranjenih vej ob vejinih prstanih sam, ker se one (rane) potem najhitreje in najgotoveje tudi zacelijo in popolnoma ter kmalu zarastejo. Ako se pa take nepotrebne veje v neki daljavi od vejinega prstana odstranijo, kar je med domačimi sadjerejci po deželi še sploh prav slaba in škodljiva navada, nastanejo potem tako na sadnem drevju krajši ali daljši štreclji (čepi), kakor se je veja ravno odžagala, kateri se nikoli več ne zarastó (zacelijo), se usušé in prično potem trohneti, kar vse je pogostoma glavni vzrok prezgodnjega pogina sadnemu drevju zato, ker se ta trohljivost počasi v drevesno deblo zajeda, katerega v posledici popolnoma razvotli in razjé.

Večje rane, pri razredjevanji drevesne vejine krone napravljene, naj se ob robu gladko porežejo ter dobro s premogovim katranom zamažejo, kar jih obvaruje pred trohljivostjo in se tem hitreje zarastó in zacelijo.

b) Tanjše češulje in poganjke pri razredjevanji odstranjujemo z drevesnimi „škarijami“; a one konečne poganjke in češulje, na katerih nahaja se gosencja zalega, odrezujemo pa najsigurneje in ročneje z „gosenčjimi škarjami“, katere nasadé se na primerni drog, ter se njihni premični del pri obrezovanji z motozom nateguje in zopet odpušča.

(Dalje prihodnjič.)

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 21. decembra 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach-Tannenbergr. Navzoči so: podpredsednik g. Jos. Fr. Seunig, tajnik g. Gustav Pirc in odborniki gg. Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklowski, Robič, Witschl, dr. Wurzbach.

Določi se spored za občni zbor, ki bode 28. januarija. Novo volitev bode treba le za enega odbornika, ker po pravilih iz odbora izstopi letos le gosp. Rajko Kastelic.

Zapisnik občnega zbora podružnice v Boštanju se na znanje vzame. Sklepi tega zbora se bodo o svojem času obravnavali, zastran ameriškkih, trtni uši zoperstoječih sort, bode se pa precej potrebnô ukrenilo.

Prošnja šolskega sveta v Begunjah pri Cerknici za nekaj sadnih drevesec se usliši.

Podružnica kočevska poroča, da je gospod dekan J. Krese prevzel mesto gosp. Faberja predstojništvo podružnično.

Račune razstavnega odbora o pokrajinski razstavi na Krškem se sklone izplačati.

Tajništvo naznanja, da se je odposlala podružnicam pôla za pobiranje družbenih doneskov za leto 1885. ter so se pozvale, da pri posameznih članih pozvedó, kateri želijo „Kmetovalca“, kateri „Oekonomia“.

Za službo družbenega vrtnarja oglasilo se je 5 prosilcev, skoraj vsi s prav dobrimi spričali. Po daljši razpravi imenovan je bil z večino glasov Josip Urbančič, bivši vrtnar in vincar na deželni vino- in sadjarski šoli na Slapu, družbenim vrtnarjem. Glavni odbor sklone, službo za sedaj provizorično oddati, v pogodbo pa sprejeti šesttedenski odpovedovalni rok.

Finančna direkcija za Kranjsko odboru naznanja, da se izkazi o pravih posestnikih in njih posestev ne morejo predrugačiti, kakor to centralni odbor zahteva, se na znanje vzame.

Gospod odbornik Robič predloži glavnemu odboru po njem sestavljeno poročilo o stanji kmetijstva na Kranjskem, kojega je sestavil na prošnjo centralnega odbora na podlagi poročil od posameznih podružnic in katerega ima kmetijska družba odposlati agrarnemu odboru na Dunaj. To temeljito sestavljeno poročilo glavni odbor sè zahvalo gosp. Robiču na znanje vzame.

Gospod odbornik Robič poroča tudi o preustrojitvi užitninskega davka na meso.

Na novo se v družbo sprejmejo sledeči gospodje: Anton Dejak, mestni in deželni svetovalec v Trstu, veleposestnik v Senožečah.

Jakob Habe, posestnik v Zadlogu.

Hipolit Mlekuš, zakupnik grajščine Radelca.

Janez Pleško, učitelj v Idriji.

Slovensko slovstvo.

* **Jezičnik.** Knjiga Slovenska v 18. veku. Spisal J. Marn. XXII. leto. V Ljubljani. Natisnil in založil Rudolf Milic. 8°, 82 str. Pričujoči zvezek te prevažne jezikoslovne zbirke se nam zdí tem večje pomembe, ker obsega in osvetljuje stoletje, katero se je do zdaj v slovstvenem oziru deloma zanemarjalo, deloma celó krivično sodilo. Lepo število mož, (50! med katerimi je le 8 neduhovnov) nam kaže knjiga in opisuje njihovo delavnost s pridjanimi izgledi. Bog daj velezaslužnemu gosp. profesorju trdno zdravje, da bo nadaljeval to učiteljem in učencem prekoristno delo, ki bi ga smeli uže slovstveno knjižnico imenovati. Nekoliko zvezkov po 60 kr., po pošti 65, je dobiti v katoliški bukvarni.

Deželni zbor kranjski.

Iz 14. seje deželnega zbora 18. oktobra.

(Dalje.)

Prvi poprime besedo gosp. Kersnik ter podpira predlog manjšine, nekako tako-le:

Spominjam se še prav živo, s kako glasnim odobravanjem bil je vsprejet v 4. seji lanskega zasedanja predlog današnjega poročevalca manjšine, predlog namreč, da se vpelje v blaznici na Studenci lastna režija. Čeravno nam predlagatelj še ni podajal pozitivnih števil, rekel je vendar neki naravni notranji čut vsakemu izmed nas, da tam doli na Studenci ni vse tako, kakor

Ljubljani o novi postavi za povzdigo živinoreje, je v očigled temu za sedaj sklenila nasvetovati, da se bode od občin zahtevalo, 1 bika na 80 do 100 krav. Tesnejše razmerje tirjalo se bode še pozneje lahko, za zdaj smeli bi biti s tem zadovoljni, ker bi se živinoreja uže precej izboljšala, ako pomislimo, da imamo kraje, v katerih pride do 500 krav na enega bika.

Tu naj sledi razmerje, kakor je po zadnji štetvi v posameznih sodnijskih okrajih med biki in kravami. Okraji sledijo eden za drugim od najboljšega do najslabšega z ozirom na to, da je najboljši oni, ki ima najtesnejše razmerje.

En bik v sodnijskem okraji	Idrija	pride na	19 krav
"	Loka	"	33
"	Logatec	"	47
"	Ljubljana (okolica)	"	51
"	Kranj	"	54
"	Zatičina	"	54
"	Kranjska gora	"	55
"	Tržič	"	56
"	Vrhnika	"	57
"	Radovljica	"	78
"	Brdo	"	82
"	Kostanjevica	"	95
"	Kamnik	"	98
"	Žužemberk	"	102
"	Novomesto	"	109
"	Vipava	"	138
"	Ribnica	"	154
"	Krško	"	155
"	Metlika	"	159
"	Senožeče	"	163
"	Mokronog	"	165
"	Litija	"	168
"	Rateče	"	172
"	Trebnje	"	228
"	Ljubljana (mesto)	"	230
"	Postojna	"	233
"	Bistrica	"	252
"	Kočevje	"	253
"	Velike Lašiče	"	288
"	Lož	"	297
"	Črnomelj	"	350

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

c) Vodeni poganjki se najsigurneje, najhitreje in najročneje morejo z nalašč v ta namen narejenim „krivačem“ (zvanim tudi: kosir, rezilnik, krivec in poganjkar) odstranjevati. „Krivač“ ta ima dvoje ostrin ali rezil: stransko na vun zakrivljeno in pa konečno z nekako sedlasto obliko; daljni del njegov je „tulj“ (ali „tuljava“) na spodnjem koncu, s katerega pomočjo moremo ga ob času rabe na pripraven in primeren drog nasaditi in pritrditi. Odrezujemo pa s tem orodjem vodene poganjke z nategom proti sebi ali pa z oddregom od sebe. V prvem slučaju nam služi stransko na vun zakrivljeno, a v drugem pa konečno sedlasto rezilo. V vsakem slučaju nastavi se rezilo krivačevo tako na vodeni poganjek, da se ž njim tikoma ob veji ali pa ob deblu, iz katerega je izrastel, gladko odreže in popolno odstrani.

Z razredjevanjem drevesne vejine krone naj domači sadjerejec ob enem združuje tudi drevesno snaženje. Drevesno snaženje pa nič družega ni, nego da sadnemu drevju vsa debla vrhov, debelejših vej in glavno deblo samo vsega mahú, raznih lišajev, gob, stare mrtve skorije in v tej ropotiji se nahajajoče mrčesje zalege z ondi prezimujočimi mrčesi vred očedimo in očistimo. Razno mahovje in lišaji, katero se na zanemarjenem sadnem drevju razvija, je v pravem pomenu besede počasni in gotov drevesni vničevalec, kateri čvrst, krepek in zdrav drevesni razvoj hudo in očitno zadržuje; te dve nesnagi zadržujete zraku pot v drevesno kožo (lubad) ter preprečite izsuševanje in obnavljanje taiste. Ta dva škodljivca vegetirata in živita se celemu sadnemu drevesu na škodo od njegovega živeža ali soka. Na sadnem drevju pa razun lišajev in mahú opazujemo tudi še druge „šeškarje“ (Schmarotzer), kateri taistemu enako škodo zadajajo in veliko obilico drevesnega živeža samogoltno posrkajo. Le-sem spada: a) velika rujava lésna goba (Boletus), katera se razvija na zvonanjih drevesnih bolnih delih; b) mala siva goba (Nyctomyces), katera se prikaže v notrinji in na notrinji trohljivega lesa, osobito pa na prostorih slabo zaceljenih drevesnih ran; c) med temi „šeškarji“ je eden najhujših, tako imenovani „tičji lim“ (Viscum album), kakoršen raste po goratih in drugih krajih, pogosto tudi na hojah in hrastih. Ta, zadnje imenovana nesnaga in šeškar sadnega drevja ostane poletu in pozimi vedno zelena, in ima usnjato listje ter bele jagode. Škodlivec ta množi se na sadnem drevju po ptičjeku (tičjih odpadkih); tiči namreč radi te limove jagode zobljejo, in ako tak odpadek na stari rapavi skoriji (lubadu) sadnega drevja odpusté, prične seme kaliti in svoje male korenine v najzgorjo lubadovo plast riniti, s katerimi sadnemu drevesu prav veliko potrebnega živeža odtegne in popije. Pogostne prikazni tičjega lima na sadnem drevju v kakem kraji so vselej gotovo znamenje malomarnosti domačih sadjerejcev, ter kažejo, da ljudstvo za to prekoristno kmetijsko stroko niti veselja, niti nobene ljubezni nima. Med pravimi in zavedenimi sadjerejci sadno drevje po mahu, lišajih, gobah, tičjem limu in po drugi enaki nesnagi nikdar škode trpeti nima.

d) Za odstranjevanje mahú, lišajev, šuplje in rapave drevesne skorije ali razpokanega, mrtvega lubada itd., v kateri ropotiji škodljivi mrčesi v podobi jajčic, bub in tudi mrčesov samih prav radi v obilnem številu prezimijo, in od kodar se ob ugodnem vremenu prihodnje pomladi na svoje uničevalno delo spravijo, služi nam najbolje in najgotoveje nalašč v ta namen narejena železna strgulja, katera ima z dimnikarsko drgljo precejšnjo sličnost. Oblika drevesne strgulje more in utegne biti po potrebi in okoliščinah tudi raznovrstna; v vsakem slučaju naj bode pa praktična. Robovi drevesne strgulje ne smejo biti preostri zato, da se ž njo snaženo sadno drevo na lubadu ob izvrševanju tega važnega sadjarskega opravila preveč ne poškoduje in ne rani; oblika njena naj bode vselej praktična in pa taka, da se more ž njo vse lubadovo površje tudi po globeljih njegovih dobro in čisto osnažiti in očediti.

e) Pri mlajšem sadnem drevju s še ne prestaro in bolj gladko skorijo ali lubadom rabiti moremo s prav dobrim vspehom pri snaženju mesto strgulje nalašč v ta namen narejene praktične drevesne krtače iz jeklene žiče (jeklenega dratú) priredjene, s katerimi se delo jako ročno in točno izvajati more.

Idimo za stopinjo dalje.

Mah in lišaji, ta dva huda „šeškarja“, napadata najraje ono sadno drevje, kateremu stalni nasad je v mrzlih, nizkih, senčnatih in zaprtih legah; severna in severno-izhodna stran debla, kakor tudi zgorenje površje

debelejših, bolj vodoravnih drevesnih vej pred tema škodljivcema navadno veliko več trpé, nego ravno nasprotni drevesni deli na teh mestih. Ako hočemo sadno drevó mahu in lišajev pošteno osnažiti in otrebiti, moramo mu deblo, debelejšje veje in druge napadene dele v vejini kroni dobro z apnom pobeliti. Belilo v ta namen napravi se iz vode in ugašenega apna; prerediti ne sme biti, a tudi pregosto ne. Dotični drevesni deli naj se pobelijo še le potem, ko je bilo raz njih mahovje in lišaji s strguljo ali pa ščetjo dobro odpravljeno. Beljitev sadnega drevja izvede se najložeje z navadnim in dobrim zidarskim omelom ali boleznim, s kakoršnim zidovje belimo. Ko je bilo belenje po deževji raz sadno drevje enkrat odprano in omito, treba je zopet obnoviti (ali iz nova pobeliti), kar se navadno še le po preteku enega leta zgoditi ima. Belenje sadnega drevja je velike koristi; apno osnaži in očisti drevesni lubad; zadržuje (preprečuje) nov razvoj mahovju in lišajem, ter odvrta tudi škodljive mrčese, da na takih, z apnom pobeljenih mestih sadnega drevja svoje zalege (jajčic) ne polagajo. Da bode pa tako beljenje na sadnem drevju za okó prijetneje, naj se apnu nekoliko pepela ali pa sáj primeša, vsled česar se prebela apnena barva v sivo ali rujavo spremeni. Sosebno pri mlajšem sadnem drevju, ko bilo je mahu in lišajev dobro očiščeno in otrebljeno, služi nam mesto apnenega beljenja tudi prav dobro lug iz vode in pa iz lesnega pepela napravljen.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *Licenciranje privatnih žebcev* bode letos v Radoljici 19. januarija, v Kranji 20. januarija, v Kamniku 22. januarija in v Ljubljani 24. januarija 1885. V imé sekcije za konjerejo udeležila se bodeta licenciranja gg. Jos. Fr. Seunig, podpredsednik c. kr. kmetijske družbe in Edvard Schlegl, živinozdravnik in učitelj na podkovski šoli c. k. kmetijske šole. V politične okraje, koji niso uže gori imenovani, ne bode šla komisija, posestniki žebcev v teh okrajih, kateri mislijo žebce za pleme rabiti, naj pa to do 6. januarija 1885. leta v Ljubljano naznanijo.

* * *

* *Amerikanske trte v Avstriji.* O tej zadevi pričakovati je, kakor se poroča, v kmetijskem ministerstvu nek preobrat na bolje. Bog daj, da bi res bilo. Snuje se na Dunaji tudi društvo za „ohranjenje vinarstva v Avstriji, kojega osnovatelji so možje iz najvišjih konservativnih aristokratskih krogov in prelati spodnjeavstrijskih samostanov.

* * *

* *Novo vinarsko in sadjarsko šolo* namerava ustanoviti hrvatska vlada v Petrinji. Tudi v Istriji bodo dobili v kratkem novo kmetijsko šolo, ker je neki Istrijan zapustil v to svrhu 60.000 gold. Vesela Istrija, tužna Kranjska!?

* * *

* *Prusko ministerstvo za kmetijstvo in gozdarstvo* ukazalo je napraviti velike nasade ameriškkih trt, iz kojih zamogli bodo dobiti vinorejci ameriškkih trt pravih sort. In pri nas?

Občinske stvari.

Domovinstvo v občini.

Za naše občine na kmetih ga pri sedanjih razmerah ni težjega bremena, kakor so stroški za vsakovrstne domačine, kateri se oskrbujejo izvan doma.

Da se stroški te vrste množijo bolj in bolj, temu je kriva v prvi vrsti sedaj veljavna domovinska postava, katero prestrojiti si uže mnogo let prizadevajo zastopniki naši v postavodajnih zborih.

Mnogokrat pa je kriva naraščanju takih stroškov deloma neizurjenost in deloma slabo znanje postav pri naših občinskih predstojnikih na kmetih. — Gotovo je, da imajo občine največ raznovrstnih oskrbovalnih stroškov plačevati za družine gostačev, katere imajo brez imetja navadno v svojih kočah največ glav v družini. Župani pa ravno pri tacihih gostačih premalo pazijo, ali so v resnici po zdaj veljavni postavi domačini ali ne. Večidel si mislijo, da je uže domačin, ako biva kakovih 10 ali še več let v občini. Pa da temu ni tako, lahko se prepričajo pri naših poslih, ki so po 20—30 in še več let z doma služili v Ljubljani, Trstu, Zagrebu itd., ko so pa onemogli, vrnile so nam jih, morebiti tudi cele njihove družine, da občina skrbi za-nje.

Pa tudi so nam znani slučaji, ko se je občina dolgo časa branila priznati domovinstvo tuje osebe, konečno pa se je dal slabo podučén župan pogovoriti, priznati ji domovinstvo — in uboga občina morala je vsled tega plačevati stotine.

Svarimo vas toraj vse župane po kmetih, lahkoišljeno priznati domovinstvo tujega človeka, ali sprejeti ga za občana. — Novo leto imamo, zimski čas je, ko se ložje dovrši kaj dela doma za občino. Sostavite si zdaj natančen imenik domačinov pa tudi tujcev v občini po skrbnem preiskavanju, in to bode vam in vašim naslednikom županom dobro služilo, ako v oni zapisnik tudi sproti vpisujete vse dotične spremembe, ako ta imenik na priliko, tudi še pregledate z vsakim novim letom.

Kako je vsaki občini najložje in najceneje, preskrbovati domače hiralce in sirote, to mora se ve da, sama najbolje prevdariti.

Ni pa dvomiti, da se na kmetih doma ceneje shaja, kakor pa v tujih, izrekoma v mestni občini. Župani morajo v prvi vrsti pozvedeti po onih osebah, katerim postava naklada skrb za take uboge, kakor starišem, zakonskim družetom itd., potem pa med domačini zmiraj ložje in ceneje spolnuje občina svojo postavno dolžnost, kakor pa povračati vnanje stroške. — Toraj župani, varujte se, bodite pozorni in jemljite one, za katere ima občina skrbeti rajši v domačo občino.

V tej zadevi priporočamo častitim županom, da pazno prebirajo domovinsko postavo z dne 3. decembra 1863. leta, izrekoma drug oddelek §. 5., in slednje, ki določuje, kako se domovinstvo začinja, spreminja in izgublja.

Deželni zbor kranjski.

Iz 14. seje deželnega zbora 18. oktobra.

(Konec.)

Dr. Samec poroča o prošnji občine Brusnice za pomoč zoper cigane.

Gosp. Šuklje kratko opisuje cigansko kugo, ki raste od dne do dne. Konečno se sprejmó sledeči nasveti upravnega odseka k peticiji št. 92:

*

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 7. januarija 1885.

Obseg: Vabilo gospodom družbenikom c. k. kmetijske družbe kranjske v občni zbor v Ljubljani. — Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati? (Dalje.) — O naši živinoreji. (Dalje.) — Gospodarske novice — Prioroste ročne gare (voziček). — O vpeljavi taks za ogledovanje živine pri izdavanji živinskih potnih listov. — Jugoslovanski klub v državnem zboru. — Mnogovrstne novice. — Zamet v stepah. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Vabilo

gospodom družbenikom c. k. kmetijske
družbe kranjske

na občni zbor v Ljubljani

28. dne januarija 1885.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9.
uri dopoludne.)

Program obravnavam:

1. Predsednik prične zborovanje.
2. Poročilo o delovanju centralnega odbora.
3. Predlog družbinega računa za leto 1883. in proračuna za leto 1885.
Račun in proračun, katera družbeniki uže v rokah imajo, razpoložena sta v nadrobni razgled v pisarni družbe kmetijske.
4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov po predpisu §. 19. družbenih pravil.
5. Volitev 1 odbornika v centralni odbor, namesto po §. 22. družbenih pravil izstopivšega.
6. Priznanje častnih diplom za hvalevredne zasluge v poljedelstvu.
7. Volitev častnih in dopisujočih družbenih udov.
8. Poročilo o podkovski šoli v Ljubljani.

**Centralni odbor c. kr. kmetijske družbe
kranjske.**

V Ljubljani 21. decembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Gospodarske stvari.

**Kako nam je sadno drevje na stalnem
mestu pravilno oskrbovati?**

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Gobe in pa tičji lim morajo se raz sadnega drevja radikalno odstraniti, sicer bilo bi delo in trud zamán. Mesta, na katerih ti drevesni „šeškarji“ rastó, morajo se do živega in zdravega lesa dobro in popolnem izrezati, da se jim tako vse koreninice totalno odstranijo. Na ta način sadnemu drevju zadane in napravljene rane morajo se potem z premogovim katranom dobro zamazati. Mesto katrana more se tudi za tak zamaz s prav dobrim vspehom rabiti zmes, katero napravimo iz 1 kilo črne smole in pa iz $\frac{1}{8}$ kilo prešičje maščobe; obedvoje se skupaj stopí in dobro pomeša, da se smola ovolní, in mazilo je gotovo.

f) Ob snaženji sadnega drevja moramo tistemu še posebej tudi vse bolne in ranjene dele očistiti; na takih mestih naj se vsa trohljad do svežega, živega lesa čisto izreže, a rane pa potem dobro zamažejo, da ne more va-nje zrak in mokrota, s čemur se dalnje trohnenje prepreči in se poškodovana mesta zopet po kambiju oblijó in zacelijo. Za take operacije na sadnem drevju služi domačemu sadjerejcu posebni „izrezovalnik“ ali „čistilnik“ drevesnih bolnih delov, ran na deblu itd., kateri ima vpognjeno rezilo, s kojim more se trohljivi les tudi v globokejših drevesnih ranah sigurno izrezovati, česar pa z navadnim nožem vselej doseči mogoče ni.

V predstoječem omenjal sem na kratko najuavdnejšega orodja, katerega domači sadjerejec pri razredjevanji drevesne vejine krone in dalje pri snaženji sadnega drevja rabi in neobhodno potrebuje.

Perijoda ali čas, kedaj in pa kolikokrat naj domači sadjerejec svoje sadno drevje v (drevesni) vejini kroni razredjuje in druge dele njegove osnaži, določuje in ravna se deloma po drevesni starosti, deloma po legi in kraju stalnega drevesnega nasada, a deloma pa tudi po posebnih svojstvih posameznih drevesnih plemen, vrst in sort. Vendar je pa domačemu sadjerejcu treba

vedeti in pomniti, da mu je to prevažno sadjarsko opravilo na starejšem sadnem drevju v krajših, a na mlajšem pa v daljših medčasih iz nova izvrševati in obnavljati. Dobro in pred vsem potrebno je, da domači sadjerejec vse svoje sadno drevje vsaj vsako drugo ali tretje leto po izvršenem razredjevanji in snaženji njegovem dobro preišče in pošteno pregleda, da se tako o nujnosti novega drevesnega razredjevanja in snaženja prepriča, ter da potem na podlagi tega imenovani prevažni sadjarski posel zopet o pravem času (najbolje skupno) obnovi in pravilno izvede.

Najugodnejši čas, ob katerem naj domači sadjerejec svoje rôdno drevje mahú, lišajev, gob, rapavega lubada, troljadi itd. očisti in osnaži, ter je z apnom pobeli, je v kraju po klimatičnih razmerah med letom oni od pričetka meseca svečana pa do srede malega travna. To prevažno sadjarsko opravilo naj se po krajih in klimatičnih razmerah med omenjenim časom vselej ob lepih, suhih in toplih dnevih izvršuje.

O tem, kar bilo je ravnokar tu povedanega, so sadjerejski strokovnjaki sploh složnih in soglasnih nazorov, a ne pa tako gledé časa, ob katerem naj se z najboljšim vspehom sadnemu drevju njegova vejina krona pravilno razredjuje. Nekateri so vneti za poletno razredjevanje; a drugih prepričanje se pa zopet v to strinja, da naj se sadnemu drevju njegova vejina krona vselej le ob času počitka, to je, ob ugodnih in lepih dnevih med pozno jesenjo enega in zgodnjo pomladjo družega leta pravilno razredjuje, kar je gotovo tudi pravo in bi se nikdar od domačih sadjerejcev prezirati in v nemar puščati ne smelo.

Vrli strokovnjak, polnonaslovljeni g. Rih. Dolenc, vodja deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu bil je udeležencem „praktičnega kmetijskega tečaja“ leta 1882. le-to zadevo prav temeljito razložil, ter pomen in nasledke poletnega in zimskega obrezovanja in razredjevanja drevesne vejine krone izvrstno pojasnil. Glavni zapopadek njegovega predavanja o tem prevažnem sadjarskem poslu bil je nekako sledeči: Nekateri sadjerejci trdijo, da je obrezovanje in razredjevanje vejinih vencev sadnega drevja, izvrševano ob poletnem času, ložeje, zložneje in ob enem tudi boljši kup ali z manjšimi stroški združeno. A to se pa s časom in poletnimi kmetijskimi deli in opravili nikakor ne strinja. Vsako kmetsko delo in opravilo naj se vselej tudi ob pravem in ugodnem času izvrši, ako se hoče od tega tudi prave korist pričakovati.

Ob poletji ima kmetovalec-sadjerejec (brez sadjerejskih opravil, katera se lahko v času od jeseni do pomladi izvršijo) vedno in odveč drugih važnih kmetijskih del in opravil, katera se odlašati ne dajo; ob tem (poletnem) času so tudi delavci dražji in jih dostokratov še celó za drage denarje najeti mogoče ni. Ako domači sadjerejec ob pozno-jesensko in zgodnje-pomladanskem času svoje sadno drevje pravilno obrezuje in razredjuje, izogne se vsem ravno naštetim neprilikam. Zložneje in ložeje se razredjevanje in obrezovanje drevesnih vejinih vencev ali kron med poletjem tudi gotovo ne izvršuje, nego ob zimskem času. Dasiravno se razredjevalec drevesne vejine krone ob letnem času v njeni senci nahaja, vendar mu pri vsem tem čestokrat huda vročina delo težavno in neprijetno dela, pred čemur se mu pa ob zimskem času bati ni. Dalje mora vsakdo pritrditi, da more razredjevalec ob zimskem razredjevanji drevesne vejine krone, ker je listja prosta, taisto od vseh strani ložeje in natančneje pregledati ter presoditi in prevdariti, kaj mu je prav za prav odstraniti treba; ker mu je vsa lega vej in cela oblika drevesnega vrha tako rekoč popolno in brez zadržkov na prosto oko razpoložena, mu je tudi ložeje in z večjo go-

tovostjo to obliko ob razredjevanji normalno in pravilno ohraniti.

Trditi bi sicer kdo utegnil, da med uže ozelenelo drevesno vejino krono razredjevalec vse suhe veje in druge suhe dele, kateri brez listja ostanejo, kakor tudi one veje, katere so ravno sahneta pričele in se na njih le malo, nepravilno razvitega in rumenkastega listja razvija, ložeje zapazi in radikalneje potem tudi odstraniti more. Ali ta trditev je za pravega in vnetega sadjerejca, kateri ima za stvar pravo ljubezen, brez vsega pomena. Pri razredjevanji drevesne vejine krone se izmed taiste ne odstranjujejo le uže popolno suhe in vsahljajoče veje, nego tudi vse one sveže veje, katere niso na pravih mestih, z onimi (vejani) vred, ki se nepravilno razraščajo in razvijajo. Ako se take nepravilne sveže veje sadnemu drevesu popolnoma rasti pusté, dobimo v malo letih iz sicer lepe drevesne oblike pravi „drevesni nestvor.“

(Dalje prihodnjič.)

O naši živinoreji.

Spisuje Gustav Pirc.

(Konec.)

VI.

(Nadaljevanje iz št. 46—53. lanskega letnika.)

Kar sem dosedaj pisal o naši živinoreji, zadevalo je najbolj njen sedanji stan. Kdor nepristransko sodi, mora mi pritrditi, da se je v nekaterih krajih živinoreja izdatno izboljšala in da smemo zadovoljni celó ponosni biti; ravno tako pa v družih pokrajinah naše dežele umna živinoreja nima najmanjših tal, celó nasprotno, ona še propada. Izboljšanje naše živinoreje se mora od dveh strani pospešiti: živina se mora pomnožiti, kolikor le pripuščajajo gospodarske razmere in nje kakovost se mora izboljševati o tem smislu, kakor je kmetijska družba do sedaj postopala.

Naloga, število živine pomnožiti, pripade največ živinorejcem samim. V to svrhu treba je tam, kodar se to še ni zgodilo, spremeniti gospodarstvo na polji tako, da je pridelovanje žita le na najpotrebnejše omejeno, med tem, ko ima glavni delež na poljskem pridelku krma. Pridelovanje krme je pa treba ne le na polji pomnožiti, ampak tudi z izboljševanjem travnikov, pašnikov in planin. Travniki na Kranjskem so v veliki večini še prav slabo obdelani, deloma z mahom obraščeni, močvirni in deloma v svoji rašči uže onemogli. Treba je toraj kmetovalcem svoje travnike boljše obdelovati, vodo odpeljevati in jih namakati, ter dobro gnojiti. Na ta način dá se na marsikaterem travniku pridelek podvojiti.

Posebno bi pa priporočal največ pozornost obračati na pašnike in planine. Koliko je pašnikov, koji očiščeni, pognojeni in sploh prav obdelani postali bi prav dobri travniki. Tudi na planinah dá se veliko izboljšati, le resne volje je imeti treba in veselje do napredka.

To povedano, kar se namreč tiče pridelovanja krme, veljá za celo našo deželo, imam pa še nekaj na srci, ki se posebno Dolenjcev dotika, po nekaterih krajih pa morda tudi Gorenjcev in Notranjcev. To je neobdelana in neporabljena zemlja. Marsikedo bode prašal, ali se na Kranjskem še kaj taci tal najde? Pa še precej, dragi bralec. Koliko je kolovoznih potov, ki so dvakrat tako široki kot najširokejša cesarska cesta. Ko bi dotični kmetovalci, ki kolovoz rabijo, skrbeli za

vičeni so koj po oddelitvi vložili prošnjo na politične oblasti, da bi se jim dovolilo gozd na drobno, to je, na posamesne gospodarje razdeliti.

A imenovanim oblastnijam je znano, da je enako razkosanje gozda gospodarjem samim, kakor tudi celemu okraju škodljivo, zategadel so zavrgle dotične prošnje in prosilci so primorani, v gozdu skupno gospodariti.

Ker nam je znano, kako malo skoro vse občine gozd cenijo, namenili smo se v naslednjem navesti nekaj toček o gospodarstvu v soseskinih gozdih.

Ko so se enkrat strebile preseke, postavili kamniti mejniki in popravila pota, razdeli naj se gozd v dva dela. En del naj bo za kupčijo, drugi za kurjavo in hišne potrebe.

V oddelku za kupčijo se mora gledati na to, da se šilovina varuje in le pritlikovina in grmovje seka. S tem se doseže, da pride nježni zarod na prosto in potem vspešneje raste. Doraščeno drevje se mora le tako sekati, katero nima nič ali malo prirastka in stoji po krajih, kjer je spodaj veliko zaroda.

Sekanje naj se tako vrši, da se sklep gozda ne ruši, to je, veje enega drevesa se morajo zraven stoječega dotikati. Ako se temu nasproti ravná in še goljave nastajajo, je to kaznivo. Ako se stari goli prostori najdejo, naj se zasadé ali posejajo z gozdnimi sadikami ali semenom. Če so pa v bližini semenice, se to delo lahko prihrani, razbrskajo naj se samo tla, da more odpadlo seme v zemljo.

Znani so gozdi, kateri so res tako razdeljeni, kakor smo omenili, raste pa v kupčijskem oddelku mlada hojevina. Dotični posestniki so oddali apneničarju, trebiti pritlikovino in grmovja. Vse je povoljno izvršil, samo 3—4 sežnje visokih smrekovih in bukovih štorov ni posekal. Zdaj štrlé iz mladega drevja kakor strahovi. Če vprašaš posestnike, zakaj so pustili te „grenadirje“ v gozdu, ti bodo odgovorili, da je les trd, zato apneničar ni hotel sekati. Ravno tako leži polno vej in družih drobnih odpadkov po tleh z izgovorom, da bi tako dosti v apnenici ne koristilo.

Revščina, čestokrat tudi lenoba sti pa vzrok, da mlade hojice, katere imajo komaj 3—4" v premeru, kradejo in jih po 10—20 kr. prodajajo. Enakega drevja se na tisoče kosov poseka in gozdu velikansko škodo provzroči.

V oddelku za kurjavo in hišne potrebe naj se seka staro, bolno in v gošči rastoče drevje. Ravno drevje naj ostane, ker je dobro za semenice, potem ni treba vsake goljavice umetno obdelovati.

Sploh naj se tako seka, da se sklep gozda ne pretrga in se gozd le trebi drevja, katero ima najmanj ali nič prirastka.

Pri nas se skoro nobena občina teh pravil ne drži, ampak sekajo se prvo najlepša drevesa, in ko teh ni, dobro je tudi ostalo bolno, krivo ali zatrlo drevje. Ker se je zdravo drevje posekalo, zginile so tudi semenice iz gozda. Nasledek temu je, da se visoki gozd polagoma v nizkega in potem v Kras spremeni.

Ako prepričaš ljudi na mestu o tem, pravijo: „za nas ne bo še zmanjkalo lesa, nasledniki naj si pomagajo, kakor vejo in znajo. Časi so hudi, zaslužka ni nikjer“ itd.

Z ozirom na to naj drevje, katero se ima posekati, župan z gozdnim kladvom zaznamova, pri delu naj mu pomaga gozdni čuvaj.

Izkazovanje in sekanje naj bode pozimi. To naj se oznaani politični gosposki z opombo, kje in koliko lesa se misli posekati.

Župan in gozdni varuh naj pazita na to, da se bode le odkazano drevje sekalo. Kdor bi se po njihovem ukazu ne ravnal, naznaniti se mora gosposki.

Sekanje in vožnja lesa naj se previdno vrši, da se ne poškoduje stoječi les ali tla preveč ne razbrskajo. Drevesni odpadki, kakor: vršički, veje, trske itd. naj se koj iz gozda spravijo, ker bi se sicer mladi zarod zamoril.

Listje v gozdu grabiti ali v gozdu pasti živino naj ne bode dopuščeno. Ako se prikažejo gozdu škodljivi žužki, kakor smrekov lubadar itd., naj se to naznani gosposki.

Naj nastavi vsaka soseska gozdnega varuha in mu dá toliko plače, da bode mogel skromno živeti. Najdejo se gozdni čuvaji, kateri imajo po 40—50 gld. letne plače in je njih naloga, gozd in polje varovati; večkrat porabijo jih župani tudi za druge občinske posle. Razvidno je, da se enaki čuvaji ne pečajo dosti za gozd. To je vzrok, da se tatovi po soseskinih gozdih silno množé. Ako ena vas ne more gozdnega varuha boljše plačati, naj se združi več vasi, katerih gozdi eden na drugega mejijo in postavijo gozdnega varuha. Na ta način bi ga lahko dobro plačali in ga samo za gozd varovati rabili.

Pri svojih obhodih naleti politični gozdar pogosto na novo sekanje v občinskih gozdih. Če vpraša župana, zakaj sekanja ni politični oblastniji naznanil, pravi, da tega ni treba, da je gozd lastnina opravičenih, toraj smejo ž njim delati, kakor jim je drago itd.

Ko potem gozdar ovadi župana politični oblastniji in je ta kaznovan, veruje sicer, da ima gosposka res pravico, se v gozdno gospodarstvo mešati, vendar vedno po svoji trmi gospodarji, kar živo obžalujemo, kajti le na ta način, ako bi občine v gozdih dobro gospodarile, bi se gozdi ohranili.

„Novice“ so uže tolikokrat povdarjale, kako važen je gozd za posamezne okraje, kakor za cele dežele. Danes rečejo še to, da je gozd človekov najboljši prijatelj. Saj imaš skoro vse, kar v življenji potrebuješ, iz gozda.

Iz lesa izdelano je vse hišno in gospodarsko orodje, še celó žlica, s katero ješ, je iz lesa. Z lesom kuriš, si kuhaš živež in se greješ po zimi. Drva in les za stavbe prodajaš za lep denar v mesta.

Ko prideš na svet, položé te v zibelko iz lesa, in ko greš iz sveta, zopet v krsto iz lesa in naposled vsadi ti še blaga roka lesen križ na grob.

Zdaj si menda do dobrega prepričan, da je gozd v resnici tvoj zvesti prijatelj. Skažimo mu tudi mi prijateljstvo s tem, da ga varujemo in pošpešujemo njegovo razširjenje. Bog nas bode zaradi tega blagoslovil, da bomo srčno in zadovoljno živeli. P.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Dalje mora pa tudi vsak napredni sadjerejec suho in vsahljajoče se drevesno vejevje ob vsakem letnem času uže kar na oko po njihovih zvanjih znamenjih, namreč: po močno razpokani, listnato-mehurčkasti zgornji lubadi (kožici), po kratkih (pogostoma tudi popolno pomanjkujočih) suhih letnih poganjkih poznati.

Slednjič se pa to prevažno sadjarsko delo in opravilo tudi nikdar sadjerejskemu nevednežu v izvršitev prepuščati ne sme; taki sadjerejski mojstri-skaze, ako

se jim drevesno razredjevanje v izvršitev zaupa, nam utegnejo v prav kratkem času celi sadni vrt spriditi in drevje totalno iz pravega reda in naravnega tira spraviti. V resnici nad vse škodljivo, a zelo drago delo!

Več med domačimi sadjerejci jih je te misli, da se rane, sadnemu drevju pri razredjevanji in snaženji ob letnem času prizadete, hitreje in gotoveje obrastó in zacelijo, ter da se s tem sadnemu drevju ob enem krepkeja rast in višja starost zagotovi, nego bilo bi to z enakimi sadjarskimi deli, izvršenimi ob zimskem času, v posledici združeno. A tudi ti nazori so brez vsakega pomena; tudi te misli so neutemeljene, katerim moramo v sledečem brezpopojno ugovarjati.

Rane, katere bile so sadnemu drevju ob zimskem razredjevanji prizadete, se ravno tako gotovo in ravno tako dobro obrastó in zacelijo, kot se onemu med poletnim razredjevanjem zadane; le prav jih je treba izvesti, to je, odžagana mesta z nožem gladko porezati, je s cepilnim mazilom ali pa s premogovim katranom dobro zamazati, da se ne razpokajo, in da v posledici tudi trohneti ne pričnó. Res je pa, da poletno obrezovanje in razredjevanje sadno drevje v pravilni rasti béga in s tem njegovo rodovitnost pomnožuje; a to delo, ob zimsko-pomladanskem času pravilno izvršeno, pospešuje pa sadnemu drevju bolj lesno rast, s čemur se tako sadno drevje bolje ukrepi, se očvrsti, zdraveji ostane in tudi brez posebnih drugih izrednih nesreč večjo starost dočaka. Ako se sadnemu drevju rodovitnost njegova umetno pomnožuje, se mu s tem vedno več naravne moči odjeme, v rasti prične zastajati, normalne starosti svoje ne dočaka, in že onemoglo napadajo rade pogostne in razne bolezni, ter nam morda ravno ob času, ob katerem bi nam največ in najbolje koristi do našati moralo, prezgodaj vsahne.

Poletno obrezovanje in razredjevanje drevesne vejine krone more se v resnici koristno le na onih sadnih drevesih izvajati, katera prav močno in le v les poganjajo, in — čeravno uže zadosta krepka in stara, nobenkrat ne cvetó in roditi nočejo.

V vsakem drugem obziru so pa domišljevanje prednosti poletnega obrezovanja in razredjevanja vejinih kron sadnega drevja le nekaj dvomljivega, nekaj negotovega, kar more čestokrat za domačega sadjerejca biti prav občutljivih, slabih nasledkov.

Nasprotno pa, ako se razredjevanje drevesnih vejinih kron po naprednem sadjarskem veščaku ob času drevesnega (vegetacijskega) počitka pri lepem, suhem in ne premrzlem vremenu (termometer ne smé 1° R. pod ničlo kazati) izvrši, in, ako se s pri tem prizadetimi drevesnimi ranami pravilno ravna, more domači sadjerejec od tega prevažnega sadjarskega opravila z neko gotovostjo sledečih prednosti pričakovati:

1. Vejino razredjevanje ob tem času ni tako trudapolno, je lažje, sigurneje in pripravneje, ter tudi dosta boljši kup, nego bilo bi ob poletnem času izvrševano.

2. Pri razredjevanji drevesnih vejinih kron izvrševanjem ob tem času ni potreba uže rodecih sadnih dreves prezirati in razredjevanja na taistih opuščati, ker se rodovitnost taistih po odstranjenji preobilnih in nepotrebnih vej izmed vrha še le osigura, zboljša in zagotovi.

3. Se drevesu ob času njegovega vegetacijskega počitka lubad na vejah in deblu tako lahko ne poškoduje, nego bi se, kedar so ti deli v polnem soku (popolno muževni) in se lubad zavoljo tega od lesá rada loči in lahko odlupi.

4. Z razredjevanjem drevesnih vejinih kron, izvrševanjem v mesecih svečanu, sušcu in prvi polovici maledga travna more se ob enem tudi obnavljanje za to odločenega starejega, in izgojevalno obrezovanje mlaj-

šega sadnega drevja koristno družiti in izvrševati, katera dela se pa s poletnim razredjevanjem nikdar družiti in skupno izvajati ne smejo. Zakaj, bilo je uže v tem dopisu na svojem mestu povedano.

5. Ravno tako more se z zimskim razredjevanjem ob enem tudi sadno drevje mahú, lišajev, rapavega lubada, gosenčjih zaleg, gob in drugih takih „šeškarjev“ osnažiti ter z apnom pobeliti.

6. Les ob zimskem času raz sadno drevje od žaganih vej je za kurjavo dosta več vreden, nego bil bi v to svrhu ob poletji pridobljen; tudi je pozimi za razsekavanje in podaljevanje takih vej v drva in butarice več časa, nego ob poletji.

7. Ob zimskem času ni se nam bati, da bi se z razredjevanjem drevesnih vejinih kron pod sadnim drevjem rasteča trava in druge krmilne in produktivne rastline tako lahko poškodovale, kakor bi se to ob poletnem času zgodilo; pozimi so njive in zemljišča pod in okolo sadnega drevja navadno sploh prazna. Odpravljeni les in vejevje se ob tem času tudi veliko lažje, varneje in sigurneje izpod sadnega drevja odstranjuje in odvažja, ker je zemlja po zmrzlinu vtrjena, nego bi se to poletji zgoditi moglo.

8. Domači kmetovalec-sadjerejec dá se k zimskemu razredjevanju drevesnih vejinih kron veliko lažje in hitreje nagniti in pripraviti, nego k poletnemu; kakor bilo je uže povedano, more se sè zimskim razredjevanjem ob enem tudi še več drugih važnih sadjarskih del in opravil izvesti, za katera pa poletje nikakor in nikdar pravi in ugodni čas ni.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 1. Prosim, podučite me, koliko naj dobí krme konj, da ostane pri moči in da se krma ne trati? (S. G. v Kr.)

Odgovor. Za srednjega konja, koji opravlja vsa navadna kmetijska dela, zadostuje 12 do 14 litrov ovsa, 5 do 6 kilg. sena in 2 do 2½ kilg. slame. Pri velikem delu sme se pridjati nekaj ovsa. Pozimi, to je, ob času brez dela, zamore se oves hraniti ter bolj seno in slamo krmiti.

Vprašanje 2. Kje bi dobil na prodaj prešiče angleškega plemena? (Ž. v Sp. B.)

Odgovor. Izmed večih posestnikov, ki se pečajo z rejo angleških prešičev čistega plemena, nam je najbolj priporočen Mottony na Koroškem. Pri njem dobite čistokrvne Berkshire, Yorkshire in Suffolk prešiče. Naslov je ta-le: „Felix v. Mottonische Guts- und Industrie-Verwaltung Wernberg, Post Föderlach in Kärnten.“

Občinske stvari.

Planinske paše.

V starejih časih je sama paša krmila živino, trava posušila se je samo v onih krajih, kjer vsled vremena, zime ali redne suše gotov čas vsakega leta živina na paši ni dobivala živeža.

Napredek v poljedelstvu in gozdoreji odrinil je pašnike prav v zadnjo vrsto zemljišč gledé njihovega prinosu oziroma vrednosti vžitka na njem. Zato se pa danes večji pašniki nahajajo le še ali v osamljenih ravninah (na pr. na Hrvatskem, Ogerskem, v Galiciji itd.), ali pa na visokem gorovji planine, katere večji del leta sneg

Reči se sme, da strašansko veliko. Iz tega vzraste kmetijstvu, vzraste produkciji človeške hrane velika, da velikanska škoda, pa nihče se ne zmeni za njo.

(Dalje prihodnjič.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Ravnokar navedene prednosti razrejevanja drevesnih vejinih kron ob času, ko sadno drevje vegetacijsko počiva, so v primeru s poletnim razrejevanjem tolike važnosti in tolikega pomena, da bi domačemu sadjarju pri tem važnem sadjarskem opravilu, kot pravo ravnilo služiti morale, in bi je tako rekoč nikdar prezirati ne smel.

Kakor izgojevalno obrezovanje naj se tudi razrejevanje drevesnih vejinih kron dosledno na onih sadnih plemenih in vrstah pričinja, katera pomladi prva vegetirati pričnó; izvršuje naj se dalje po tej vegetacijski lestvici dosledno tako, da v tem obziru orehi in kostanji zadnji na vrsto pridejo; to pa zato, ker imata te dve sadni plemeni zeló strženast les, in bi sicer, čeravno ne njihovo drevje se usušilo, pa vsaj občutno škodo trpelo.

Kdor bi pa razrejevanje drevesnih vejinih kron ob zgodnji jeseni (prec ko listje raz drevja odpade) izvršil, mar in skrb mora mu zato biti, da še pred nastopom zime drevesne rane in prizadete poškodbe posebno dobro zamaže, da tako hud in oster zimski mraz (zmrzlin) na sadnem drevju škodljivih in občutnih slabih nasledkov za saboj ne popušča.

3. Obnavljanje drevesno in precepljevanje taistega.

Predstoječa obravnava o pravilnem razrejevanju vejinih kron sadnega drevja nam zadosta jasno kaže, da se domačemu sadjarju le na samosvojno delavnost sadnega drevja, ako hoče od taistega tudi vrednega dobička pričakovati, nikdar preveč zanašati ni, to je, da sadnega drevja ne smemo le božji naravi in pa samemu sebi v prostovoljno rast in razvoj prepuščati. S pravilnim razrejevanjem, izvršenim o pravem času, sadno drevje gledé rasti njegove v nekem harmoničnem in simetričnem razmerju s hrano ali živežem, katero prejema in mu je ravno na razpolaganje, — ohranimo. Ali, kakor povsod, ravno tako tudi pri tem sadjarskem opravilu pogostoma nastane izjema navadnega pravila; tudi pri odrašenem sadnem drevju vselej edino in le pravilno razrejevanje njegove vejine krone še ne zadostuje; večkrat je treba radikalnejšega postopanja in izdatnejših sredstev se poprijeti.

Le-sem spada: a) obnovitev in b) precepljevanje drevesnih vejinih kron. Oglejmo vsako teh prevažnih sadjarskih opravil nekoliko natančneje, da je vemo potem v posledicu tudi pravilno in pravočasno izvajati.

I. Obnovitev ali obnavljanje sadnega drevja.

Več vrst sadnega drevja, katere gojimo in kultiviramo, ima uže po svoji naravni rasti mnogo in veliko nagona k obilni in zgodnji rodovitnosti, brez da bi je k temu umetno siliti morali. Take sorte ali sadne vrste uže kot mlada drevesca domačega sadjarja s posameznimi sadeži razveseljujejo, ter razvijó s časom prav veliko in obilno, da, skoraj slednjeletno rodovitnost tako, da letni lesni poganjki leto za letom vedno krajši in šibkeji nastajajo in se slednjič v same sadne ali rodne strže spremené; ti strži potem tako mnogobrojnih rod-

nih ali cvetnih popkov nastavljajo, da so ž njimi kar nasuti. Naravni nagon takih sadnih vrst k nastavku in razvoju brezbrojnih cvetnih popkov pospešujejo tudi gotove okoliščine, v katerih se tako sadno drevje na stalnem nasadu nahaja. Ako je bilo drevje takih sadnih vrst v lahko, rahlo in peščeno zemljo stalno nasajeno, pospešila se mu je s tem ob enem tudi še prav posebno njegova uže sama na sebi obilna moč in nagib k rodovitnosti. Ali tako veselje je pa domačemu sadjarju le kratko; sadeži takega izredno rodečega sadnega drevja iz začetka polagoma vedno manjši postajajo, česar pa pogostoma še ne opazimo ne, ker imajo vendar še neko pravi normalni popolno podobno obliko. Na takem izredno rodovitnem sadnem drevju nam bode se pa kmalu in neizogibno prepričati, da med letno rastjo skoraj nič več novih mladik ne poganja, da se njegovi sadeži več le nepopolno razvijajo, da so vsi razpokani in odrtnasti, in, da so slednjič gledé njihove prvotne oblike in velikosti se v pravo drobnicač spremenili in reducirali. Sadno drevje, na katerem se enaka znamenja prikazujejo, je uže popolno onemoglo in opešalo, ter nas večkrat po vodenih poganjkih, katere prične iz debla in pa na spodnjem starem lesu debelejših vej poganjati, samo opominja, da ne more več vseh dosedanjih starih in opešanih vej, češulj in sadnih stržev preživljati in novih poganjkov razvijati, ter se z vsem skupaj v pravi naravni kreposti ohraniti in obdržati. Če sadno drevje, katero se v tako prežalostnem stanu in položaju nahaja, samemu sebi prepuščamo, šlo nam bode neizogibno tudi hitro samo ob sebi pod zló. Taka znamenja in take prikazni na sadnem drevju, o kakoršnih smo ravnokar govorili, so zavednemu, praktičnemu in pazljivemu domačemu sadjerejcu naravni migljeji, da takemu opešanemu sadnemu drevju umetno pomaga, je pri življenju ohrani, ga ozdravi ter mu k novim močém in k novi krepkosti pripomore, kar vse skupaj se z drevesno obnovitvijo doseže. Obnovitev sadnega drevja pa nič družega ni, nego to, da tako opešanemu sadnemu drevesu v vejini kroni ali vse, ali pa tudi le nekoliko vej, kakor ravno potreba kaže, za polovico ali pa vsaj za dobro tretjino prikrajšamo, to je, da take veje v tej meri od skrajnih zvonanjih koncev proti deblu odžagamo in odstranimo. Ravno obnavljanje obnemoglega sadnega drevja je v domači sadjereji prevažno sadjarsko opravilo, katero se pa na veliko in občutno škodo sadjereje same (in njenih dohodkov) še vse preveč opušča, premalo ceni in splošno zanemarja.

Večini domačih sadjarjev zdi se neizrečeno škodo obnemoglemu sadnemu drevesu velik in pomenljiv del njegove vejine krone odvzeti in odstraniti. Vzrok temu je, ker ne pomislijo (največkrat pa tudi ne vedó), da se jim tako oskubljeno sadno drevó brez posebne nesreče v teku 2—3 let popolnoma premladi in v svojem vrhu novih, zdravih, čvrstih in krepkih vej razvije. Če ima tako obnovljeno in pomlajeno sadno drevo tudi zadosta primerne in potrebne hrane, prične zopet prav kmalu svojo staro mu prirojeno rodovitnost iz nova, s katero domačemu sadjarju v popolno razvitih normalnih in okusnih sadežih njegov trud obilno povračuje.

So nekatere sadne vrste in sorte, katere tako rekoč perijodično (ob gotovih časih) obnemagujejo; drevje takih vrst in sadnih sort, ako je hočemo zdravo, čvrsto, krepko in pri moči ohraniti, moramo vsakih 10 do 15 let zopet iz nova obnavljati.

(Dalje prihodnjič.)

Za nove ude se sprejmejo v kmetijsko družbo sledeči gospodje:

Peter Kraigher, posestnik in trgovec v Hrašah,
Jurij Meden, posestnik v Begnjah,
Anton de Schiava, trgovec v Cirknici,
Janez Predič, posestnik v Cirknici,
Janez Žitnik, posestnik v Cirknici,
Janez Pezdirec, posestnik v Dragatuši,
Martin Pečarič, posestnik v Dragatuši,
Janez Ogulin, posestnik v Cerovci,
Andrej Glibé, koperator v Podzemlji,
Matija Ogulin, posestnik v Brezovi rebri,
Franc Kuralt, grajščak v Semiču,
Josip Urbančić, vrtnar kmet. družbe v Ljubljani.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Take sadne vrste in sorte, katerih drevje je treba tako rekoč perijodično obnavljati, so pred vsem: višnje, slive in češplje, potem nekatere jabolčne vrste, kakor: šampanjska reneta (kosmač), zlata parmena (parmaine), velika kaselska reneta itd., med hruškami pa; Vilijamovka, Napoleonova maslenka, bela jesenska maslenka, dobra Lojzika Avranška in druge. Tako omenjal nam je vrli sadjerejski strokovnjak gosp. Herman Göthe leta 1875. ob času kmetijskega tečaja za ljudske učitelje v Mariboru.

Razun onega sadnega drevja, katero je zavoljo izredno-obilne rodovitnosti obnemoglo, obnavljati je domačemu sadjerejcu dalje tudi ono sadno drevje, katero je po viharjih, toči, nepravilnem razvoju vejinega venca in po pozebu trpelo, kakor tudi ono, ki je po raznih boleznih in drugih poškodbah en del vej svoje krone zgubilo. Takemu obnovljenemu sadnemu drevju razvije in razraste se po poganjkih iz starejega lesa zopet nova, lepa in čvrsta vejina krona pogojno, da se je obnovitev pravilno izvršila.

Pri obnavljanju sadnega drevja se je domačemu sadjerejcu poleg onih pravil, katera so mu pri razrejevanju v to služila, da je sadnemu drevju enakomerne in pravilne vejine krone zagotovil, tudi še po sledečem navodu ravnati:

1. Sadno drevje naj se obnavlja ali pomlajuje vselej v mesecih svečanu in sušci.

2. Veje naj se skrajšujejo v dvo- do štiriletni les tako, da drevesna vejina krona tudi v obnovljenem stanu svojo prvotno obliko pravilno in lepo obdrži in ohrani.

3. Rane, katere smo sadnemu drevju s tem prizadejali, ne smejo v svojem premeru nikdar preko 7 do 10 centimetrov ali 2 do 3 stare palce (cole) obsegati (meriti).

4. Veje naj se vselej na gladkem mestu v bližini kakega stranskega izrastka z drevesno žagico ročno odstranijo, rane ob robovih gladko porežejo (pričedijo) in z drevesnim mazilom (najbolje s cepilnim voskom) dobro zamažejo.

5. Po velikosti in obsežnosti drevesne vejine krone in pa po starosti drevesa samega naj se pri obnavljanju 1 ali 2 veji v spodnjem ali pa osrednjem kroninem delu neprikrajšani (celi) pustite zato, da po njih drevo v svoj vrh več živeža dobiva in prejema. Tudi na skrajšanih (obnovljenih) vejah naj se vse stranske vejice in izrastki, katere se pod rézjo nahajajo, popolnoma pri miru in neokrajšane rasti pusté. Te vejice in stranski

izrastki služijo obnovljenemu sadnemu drevju v to, da more ono živež, katerega iz zemlje dobiva in prejema, tudi ob enem koristno porabiti in pravilno prebaviti. S temi je obnovljenemu sadnemu drevju ob enem zagotovljen tudi pravilen tók soka, ker bi sicer v tem obziru zavoljo velike množine odstranjenih (oziroma prikrajšanih) vej velik nered nastati utegnil.

6. Obnovljeno sadno drevo, katero bilo je sicer zdravo, požene na močno prikrajšanih vejah mnogobrojnih in gostih poganjkov; ako bi se vsi ti novi poganjki prosto rasti pustili, spremenili nam bi kmalu celo drevesno vejino krono v pravo pravcato „čumje“. Taki poganjki, kar jih je odveč, ne smejo se pa ob enem, hitro in h krati raz drevo odstraniti, nego odstranjujejo naj se taki „nepotrebneži“ le polagoma in tako dolgo, da slednjič na sadnem drevju le še oni ostanejo, kateri so za pravilno obliko vejine krone obnovljenega drevesa tudi v resnici potrebni.

Obnavljamo ali pomlajujemo navadno češpljevo, jabolčno in hruševo sadno drevje. Povprečna perijoda (čas starosti), v kateri nam je drevje imenovanih treh sadnih plemen obnavljati, bila bi sledeča:

- a) češplje se obnavljajo v starosti do 20. leta;
- b) jabolke in hruške pa (razun uže omenjenih vrst) v starosti do njihovega 40. leta.

Omlajevanje ali obnovljenje v tej starosti na drevju imenovanih treh sadnih plemen pravilno izvršeno, bode brez posebnih nesreč in zadržkov tudi vselej dober in gotov vspeh imelo.

II. Precepljevanje sadnega drevja.

Najgotovejši dokaz, da v kakem kraju domače sadjarstvo v resnici racionalno napreduje, nam je ravno obilica pravilno precepljenega starejšega sadnega drevja; kodar se pa to prevažno sadjarsko opravilo še popolnoma pogreša, je tudi sadjarstvo še na najnižji stopinji, še komaj v plenica in le prav po mačehovino oskrbovano. V resnici britko, a istinito! — Ravno pravilno precepljevanje starejšega sadnega drevja nam je najgotovejši in najverodostojnejši znak, da so v kraju zavedni in racionalni sadjarji, kateri v sadjarstvu resnično napredujejo in jim je na tem vse ležeče, da s precepljevanjem odraščene sadnega drevja v svoje sadovnjake (sadne vrte) mesto sadnih sort, katere le nepomenljivih in malovrednih sadežev rodé, si prizadevajo dobrih, okusnih in na vse strani boljših sadnih vrst in sort vpeljati in zaploditi, katerih sadeži jim bodo v posledici tudi boljšega, večjega in gotovejšega dobička donášali in dajali. Več, tako postopanje nam dalje neovrgljivo svedoči, da se v takih krajih nahajajo naprednjaki, kateri niso le praktično-izurjeni sadjarji, nego imajo do te prekornostne kmetijske stroke tudi pravo veselje in resnično ljubezen, brez katerih dveh lastnosti ni in v nobenem obziru pravega napredka in dobrega vspeha biti ne more.

(Dalje prih.)

Gospodarske novice.

* Splošno deželno razstavo priredi hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo v l. 1890., to je, ob priliki praznovanja petdesetletnice tega društva. Hrvatska vlada bode uže letos stavila v proračun 30.000 gold.

* * *

* „*Peronospora viticola*“, trtna bolezen, koja se tudi na Kranjskem silno razširja, privedla je deželni kulturni svet na Tirolskem do sledečega sklepa: Z ozirom na to, da je po izrekah izvedencev „*Peronospora*

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Precepljevanje starejšega sadnega drevja s cepiči boljših sadnih vrst je v sadjereji ono prevažno opravilo, katero, pravilno izpeljano in dovršeno, domačemu sadjarju obilnega in gotovega dobička donaša. A pri vsem tem je pa britka resnica, da se koristno precepljevanje starejšega in odraščene sadnega drevja v domačem sadjarstvu sploh povsod še vse preveč pogreša in skoraj popolno opušča, — znak, da je v tem smislu domačim sadjarjem potreba še veliko pravega, koristnega in dejanskega poduka. A, hvala Bogu, tudi v tem obziru se po mili domovini med domačim sadjarjem tu in tam nahajajo že vesele, častne in napredne izjeme.

Starost drevja sadnih plemen, v kateri nam je tisto (sadno drevje) precepljevati, je različna; jabolčno in hruševo sadno drevje naj se pravilno precepljuje v starosti do 30. leta; črešnje, slive in češplje precepljujemo pa z najboljšim vspehom v starosti do 15., k večjemu do 20. leta. Ako hočemo pa starejša drevesa imenovanih sadnih plemen z vspehom precepiti, moramo ja poprej pravilno obnoviti, kakor bilo je to v pričujoči obravnavi že na svojem mestu povedano. In tako sadno drevje moremo potem še le čez 2—3 leta na mladem lesu koristno in z vspehom precepiti.

Vsa ona sadna drevesa, katera nameravamo s precepljevanjem zboljšati in obnoviti, morajo biti pa brez razločka in brezpogojno na koreninah, deblu in vejah popolno zdrava, čvrsta in krepka.

Vzroki, kateri nas k precepljevanju sadnega drevja vodijo in nagibljejo, bili so sledeči:

1. Precepljevati nam je ono sadno drevje, katero premočno in le v les raste ter premalo ali pa tudi celó nič roditi noče. So nekatere vrste peškarjev, katerih drevje še le čez 15—20 let potem, ko bilo je na stalno mesto posajeno, po malem roditi prične; take vrste odlikujejo se s posebne bujno lesno rastjo. Da pa tako dolgo čakanje na koristni sad za domačega sadjarja gotovo prijetno biti ne more, umeje se samo ob sebi. Taki počasneži k rodovitnosti bili bi med jabolki: „žlahtni borsdorfcček“ (Borsdorfer), „Luikovo jabolko“ (Luiken) i. dr., a med hruškami pa nekatere gospodarske vrste, kojih sadje za sušenje, mošt itd. vporabljujemo. Taka dolgotrajna nerodovitnost more se najgotovejes tem odstraniti, da se dotično drevje še enkrat sè svojimi lastnimi in enakimi cepiči, ali pa s cepiči kake druge primerne sorte in vrste precepi. To je gotov pripomoček, kateri tudi prav kmalu pomaga, da tako drevje skoraj pošteno roditi prične.

2. Precepljevati nam je ono sadno drevje, katero je po rasti svoji le šibko in „švigljasto“ ostalo, kakor dalje tudi ono, katero nam bi po svoji sorti utegnulo zavoljo prevelike, preobilne in prepogostne rodovitnosti prehitro in prezgodaj opešati. Nahajajo se v primeru k onim sadnim vrstam, katere še le pozno roditi pričnajo, tudi take sadne sorte, katerih že mlada drevesca zgodaj roditi začno in nam potem sporedno skoraj slednje leto obilnih sadežev donašajo, za česar voljo njihovo drevje v rasti vedno bolj in očitno zastaja ter nam brez umetne pomoči v malo letih popolno opeša in prezgodaj pod zló pride. Če hočemo, da nam bode drevje takih preobilno in pa pregosto rodečih sadnih sort čvrsto in krepko ostalo, moramo je ali pravilno obnoviti ali je pa s cepiči kake druge primerne in bolj krepko rasteče sorte precepiti.

3. Precepljuje se navadno tudi vse ono sadno drevje, katerega sorte so razmeram in okoliščinam sadjarjev na nepravem kraji, to je, če kako sadno drevó na istem stalnem mestu in iste velikosti po obliki, kakoršno ravno ima, ali predebele, ali pa predrobne ter prezgodaj ali pa prepozno dozorevajoče sadeže rodi, in pa, ako hočemo na ravno istem stalnem mestu mesto namizne gospodarsko, ali pa mesto gospodarske namizno sadno sorto imeti. Precepljevati nam je dalje tudi tako sadno drevje, katerega vejine krone so preveč viseče oblike, a mi pa na ravno istih stalnih mestih hočemo imeti sadno drevje, katero se nam bode v svojih vrhovih v lepe piramidalne ali pa pravilno kroglaste oblike razvijalo. Ako imamo na takem stalnem mestu drevó sadne sorte, katera rada po prezebu trpi, ali pa sorto napačnega imena in ravno nasprotnih lastnosti, kot smo je od nje ob stalnem nasadu njenim pričakovali, ter da na isto mesto nikakor ne spada, precepiti je moramo, da s tem svoj pravi namen dosežemo.

4. Pocepiti in precepiti mora se tudi ono sadno drevje, katero smo na stalno mesto vedoma kot divjake, ali pa nevedoma in po pomoti kot take (divjake) posadili. Nekateri domači sadjarji imajo še dandanes sploh staro podedovano slabo navado, da na ona mesta, kjer hočejo in nameravajo enkrat sadno drevje imeti, divjake raznih sadnih plemen stalno posadé. Tako postopanje se pa v sadjarstvu nikakor ne more napredno in koristnosno imenovati zato, ker je pri tem vspeh nasada od poznejših okoliščin popolno odvisen. Ako se stroški in pa poznejša zamuda časa, katero tak nasad domačemu sadjarju prouzročuje, natančneje preračunijo, moremo se brez vse težave prepričati, da so dosta večji, nego bi bili, ako bi se bilo mesto divjakov že požlahtnjeno sadno drevje na stalno mesto posadilo. Niso ravno redki slučajji, ob katerih domači sadjarji sadna drevesca za stalni nasad od tujih nepoznatnih ljudi, kateri tako drevje po krajih okolo ponujajo in prodajajo, za drage novce kupujejo. Taki barantači se ve, da svojo robo na vse pretege hvalijo, a pri vsem tem pa vendar ne morejo garantirati, da je bilo njihovo drevjiče tudi s žlahtnimi sadnimi sortami pocepljeno, kakor tudi ne, da so bili koščičarji iz semena dobrih in okusnih plemenskih sort izgojeni. Na tak način bil je uže marsikak lahkoveren domači sadjar grdo opeharjen, ker je mesto dobrega blaga le suho mačko v žaklji kupil.

Da se pa pri takem postopanju vendar-le kaj koristnega in gotovega doseže, naj se tako sadno drevje prec, ko se je enkrat dobro prijelo, ukoreničilo in vrastlo, brez odloga s cepiči kraju primernih žlahtnih sadnih sort precepi. (Dalje prih.)

Politično-gospodarske stvari.

Ali bi bila zasebna nemška ljudska šola v Ljubljani občekoristna?

Na to vprašanje odgovarja odlok c. k. deželne vlade kranjske z dne 15. januarija 1885. l., št. 12.038, ki se glasi tako-le:

Reševaje vlogo čestitega društva kranjske hranilnice z dné 30. maja 1884., št. 4343, s kojo sta se v zmyslu hranilničnega regulativa z dné 2. septembra 1844. leta predložila od tega društva pri glavnem zborovanji dné 29. maja 1884. storjena sklepa, tikajoča se 1) ustanovitve in vzdrževanja štirirazredne ljudske šole za dečke v Ljubljani z nemškim učnim jezikom; 2) zagotovitve svote 50.000 gold. iz rezervnega fonda hranilničnega

Vsa hvala in čast zdajšnjemu narodnemu mestnemu starašinstvu, katero se je rešenja tako važnega pitanja tudi uže lotilo.

(Dalje prihodnjič.)

Sadimo smolnati bor.

Kakor je uže iz imena razvidno, je to drevo jako smolnato. Brezvejnata debela so tako smolena, da izgledajo, kakor bi bila z rudečim milom namazana. Veje rastejo na deblih vretenčasto, na gosto in vodoravno. Storži so daljši, kakor od navadnega bora. Domovje tega bora je severna Amerika. Tam delajo trpentin in ga veliko v Evropo prodajo. Les je dober za ladije in tudi mizarji ga zeló obrajtajo.

Raste na tleh, ki so z mahom ali resjem prerašena. Stajališče ljubi suho, mokro, še celó močvirno. Na peščenih, kakor tudi ilovnatih tléh vspešno raste.

Ima 20 cm. dolgo srčno korenino in izraste veliko daljši in obilnejši, kakor navaden borovec. Na dobri zemlji naredi koj v drugem letu dva odrastka. Ker naglo raste, sadike rade poležejo, so debela kriva.

Posebno lastnost ima smolnati bor, da, če je bilo drevo ranjeno, se rana sama dobro zaceli. Pri nas zasajeno drevo prinaša uže v 13. letu seme. Storži so 5—6 cm. dolgi. Seme je prav dobro, kajti izmed sto zrnov jih 75 kali. Mraz mu ne škoduje toliko, kakor navadnemu boru, sušo prenaša izvrstno tudi na suhem kraju.

Srne, zajci, miši, ogric mu zeló škodujejo. Zoper škodo proti divjačini vporablja se to sredstvo: „Vzemi od goveje živine toliko krvi, kolikor veš, da je boš potreboval, namešaj kri z drobno suho ilovico, mešaj ta zmes tako dolgo, da bode snov izgledala, kakor oljnata barva. Če si vzel krvi 40 bokalov, prilij še $\frac{1}{4}$ petroleja. S to tekočino pobarvaj debelca dreves tako visoko, kakor se ti primerno zdi s pinzelnom in ponavljaj delo vsako leto meseca aprila in oktobra in ne bode se dotaknila nobena divjačina drevja.“

Če bi hotel kdo poskusiti v našem kraju smolnati bor saditi, naj kupi sadike pri H. J. Heinzu v Halstenbuck pri Pinebergu (Holstein). P.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Ako kateri domačih sadjarjev hoče v resnici lepa in krepko izgojena sadna drevesca za stalni nasad si dober kup preskrbeti, za katerih prava sortna imena se tudi garantuje, naj se obrne do slavnega vodstva deželne vinarske in sadjarske šole na Slapu, in vrli gosp. vodja R. Dolenc mu bode gotovo v popolno zadovoljnost postregel.

Kedar se iz enega ali drugega povedanih razlogov nujnost precepljevanja pokaže, nam je pred vsem treba sorto ali sadno vrsto določiti, s katero hočemo dotično drevje precepiti. Poleg uže povedanega nam je tudi še pomniti, da naj bode sadna vrsta ali sorta, s katero nameravamo, kako sadno drevó iz nova požlahtniti, gledé rasti in vegetacije, kolikor mogoče, prvotni enakih svojstev in lastnosti. Vzemimo na priliko, ako precepimo sadno drevó, katero pozno vegetirati prične, s cepiči zgodnje sadne sorte ali tudi nasprotno, bode tako precepljeno sadno drevó nam malo koristilo, le malo

let životarilo. Ob takem postopanju nam je pričakovati enakih nasledkov, kot je opazujemo na onem sadnem drevju, ki smo hruško na jabolčno ali pa jablano na hruševu podlago bili vcepili, kar storimo pa le takrat, kedar smo si sadnih cepičev iz družih krajev naročili, ter se želimo v kratkem času (par letih) prepričati se, kakošno sadje naročene sadne sorte rodé. Tako sadno drevje res da do treh (ob posebnih izrednih slučajih tudi še nekoliko več) let vegetira in se potem usuši, a stalne koristi pa še nikdar donašalo ni in jo tudi donašalo ne bode.

Ravno napačna izvolitev sadnih vrst in pa nezadostno poznanje lastnosti in svojstev obeh ena na drugo požlahnjenih sort je navadno in skoraj vselej poglavitni vzrok, da se precepljevanje domačemu sadjarju slabo obnese, in — če se tudi vse dobro prime, mu vendarle nikoli zaželjenega dobička ne donaša.

Najugodnejši in najboljši čas za precepljevanje starejih sadnih dreves sta mesec sušec in mali traven, da — tudi še celó prva polovica vélikega travna ali maja. Z najboljšim in najgotovejšim vspehom more se pa to prevažno sadjarsko opravilo na sadnem drevju ravno ob času izvajati, kedar je dotično sadno drevje jelo ravno vegetirati, ali kakor pravimo, sočiti se. Precepljevanje se pa tudi še prav dobro obnese, ako se na dotičnem drevju ob času polnega cvetja in listnega razvoja pravilno izvrši in izpelje. To vem in trdim iz pogostnih lastnih skušenj in lastnega prepričanja, ker sem uže večkrat enake operacije ob času cvetja in listnega razvoja na jabolčnem, hruševem in črešnjevem sadnem drevju z najboljšimi vspehi izvajal.

Vendar je pa pri vsem tem boljši ali slabejši vspeh in nasledek temu sadjarskemu opravilu več ali manj od vremena na to sledečega odvisen.

V ta namen odločenemu sadnemu drevju naj se nekoliko časa pred precepljevanjem (kakor pri obnavljanju) vejevje v dvo- ali triletni, nikdar pa ne v štiri- ali večletni les pravilno skrajša ali odvrže. Samo ob sebi se pa umeje, da se morajo take rane ob precepljevanji samem še enkrat obnoviti ali pričeliti, da nam je potem mogoče to prevažno sadjarsko delo in opravilo na zdravem in svežem vejinem lesu izvršiti.

Odraščeno in stareje sadno drevje precepljujemo navadno v zboljšani polusklad ali pa ob muževji za lubad, katera dva požlahtnjevalna načina sta za tako drevje najumestnejša in najboljša; redkeje izvršujemo pa tako obnavljevalno precepljevanje sadnega drevja na šibkejih poganjkih in vejicah v zarezo, na sedlo in z kladom. Marelice moremo tudi po okuliranji na speče oko in pa z nakladom o pravem času pravilno izvedenim s prav povoljnim vspehom precepiti; za te se posebno poslednji način toplo priporoča, ker ima od njega domači sadjerejec v najkrajšem času povoljnih vspehov in zaželjene koristi pričakovati.

Za prežlahtnjevanje sadnega drevja se nam je pred vsem krepkih, čvrstih in zdravih cepičev (enoletnih mladik) s popolno razvitimi popki onih sadnih sort preskrbeti, s katerimi nameravamo precepljevati. Mladike ali cepiči narezujejo naj se vselej le ob času popolnega drevesnega počitka, to je, od novembra, enega pa do svečana družega leta. Taki cepiči naj se potem do prežlahtnjevanja shranijo na hladnem, ne presuhem, pa tudi ne premokrem kraju v kleti, ali pa na kakem senčnem prostoru na prostem tako, da se do polovice v zemljo (prst) potaknejo; pri takem shranjevanji nam je pa pred vsem na to paziti, da nam cepiči ne ozelené ali pa ne vsahnejo.

Orodja, katero pri požlahtnjevanji sadnega drevja rabimo, kakor tudi njegove praktične vporabe, požlahtnjevanjskih načinov samih, materijala za obveze in pa

naprave cepilnega mazila na tem mestu ne bodem obširneje popisoval. Vsa ta, ravno imenovana sadjarska dela in opravila morejo se najgotoveje po dejansko-praktičnem poduku priučiti, a po večkratnem vežbanji pa tudi ročno in točno prisvojiti. V to svrhu koristno delovati bi gotovo ljudska šola na deželi zadnja biti ne smela.

Le-sem mi je še to-le opomniti: Kedar so bili cepiči 10—12 centimetrov dolge poganjke razvili, naj se obveze na precepljenih mestih nekoliko odjenjajo; a ko so se pri precepljevanji prizadete rane dobro obilile in zarastle, naj se tudi te obveze raz drevó popolno odstranijo. Prvo leto naj se, razun enih poganjkov, kateri bi utegnili poganjkom na žlahtnih cepičih napotje delati, vsi drugi pri miru rasti pusté.

V drugem in tretjem letu nam je pa polagoma vse izrastke in ostale veje prevodnice prejšnje drevesne (sadne) sorte raz drevó odstraniti razun onih, katere bili bi pri prvem precepljevanji morda za precep na poznejši čas pustili.

Ako se nam je precepljevanje dobro in pošteno obneslo, pričakovati moremo brez posebnih nesreč z vso gotovostjo uže v tretjem ali četrtem letu potem lepe omlajene drevesne vejine krone, katera nam ob enem tudi uže po nekoliko novih sadežev obrodi in daje.

(Dalje prihodnjič.)

Občni zbor c. k. kmetijske družbe

28. dné januarija 1885.

(Dalje.)

Tajnik g. Pirc poroča v imenu glavnega odbora o četrti točki programa: „Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov po prepisu §. 19 družbenih pravil.“

Podružnica novomeška stavi tri predloge, koje utemeljuje g. Ogulin pismeno, ker je zaradi slabega vremena zadržan se osebno zbora vdeležiti.

Prvi predlog novomeške podružnice se glasi: Vinarska in sadjarska šola se naj usta novi v bližini Novega mesta.

Gosp. Ogulin utemeljuje svoj predlog s tem, da namen take šole ne bode le teoretično in praktično podučevanje učencev v šoli, ampak največ, kmeta podučiti z izgledi, ki jih bo videl pri dobro vrejenem šolskem posestvu. Razširjevanje trtne uši na Dolenjskem je pa vzrok, da je nujnost ustanovitve take šole še silnejša postala.

Gosp. odbornik Robič misli, da ni treba nikakoršnih sklepov o tej zadevi, ker je deželni zbor uže v tej zadevi storil svoj sklep in je uže razpisano, naj gospodarji, ki imajo pripravna posestva, stavijo svoje ponudbe deželnemu odboru. Naj se predlog le na znanje vzame.

Deželni predsednik gosp. baron Winkler pravi, da je deželni odbor vladi uže predložil predlog, da se ustanovi kmetijska šola za Dolenjsko. C. kr. vlada bode predlog pri ministerstvu toplo podpirala in o vspešnem izidu ni dvomiti. Ministerstvo poljedelsko dovolilo je uže velike svote za kmetijsko šolo na Gorškem, torej tudi Kranjski ne bode odreklo podpore.

Tajnik g. Pirc pravi, da bode gotovo vplivalo pri volitvi kraja za šolo, sposobnost ponujane posestva. Vsi dolenjski okraji potegujejo se za to, da dobijo šolo v svojo sredo, do kar jih napotita dva vzroka. Prvič prinesla bode šola v dotični okraj nekaj denarja, drugič bode pa korist šole vživala bližnja

okolica šole, kajti za napredek v kmetijstvu ne bodo toliko storili nje učenci, kakor praktični izgledi, ki jih bodo imeli kmetje v dobro obdelanih velikih zemljiščih.

V očigled veliki in neizogiblivi nevarnosti, ki preti dolenjskemu vinarstvu, po trtni uši bode pa prva in najvažnejša naloga nove kmetijske šole na Dolenjskem, kmete podučiti, kako naj s trtno ušjo ravnajo. To nalogo izvršiti zamogla bode pa šola edino le v okrajih, kjer je uže trtna uš.

Pri glasovanji vsprejme se predlog g. Robiča.

Drugi predlog novomeške podružnice je: Ker je pri zmirom bolj razširjajočem se okuženju vinogradov po trtni uši edino sredstvo, da se ohrani vinarstvo na Dolenjskem, ako se sadé ameriške trte, katerih se trtna uš ne prime, naj bi se za deželno vinarsko in sadjarsko šolo na Slapu, kakor za jednako šolo, ki se ima na Dolenjskem ustanoviti, dovolila posebna remuneracija, da se imenovane trte odgojujejo.

Gosp. Ogulin v pismenem utemeljevanji tega predloga pravi, da ogerska in hrvatska vlada, kakor tudi francoska in nemška vlada jako previdno ravnajo o tej zadevi. Ustanovile so si uže mnogo trtnih šol za nasad ameriških trt. Na Dolenjskem uničilo se bode po trtni uši vsa vinoreja, ako se proti temu ne zavaruje po ameriških trtah. Vinograde preiskavati, kakor se je to lansko leto zgodilo v Kostanjevici, je popolnem brezvspešno, in ako se preiskovanje vrši takrat, ko mrčes preletava, se le zanaša v kraje še ne okužene. Vlada, deželni odbor in hranilnica naj se tedaj naprosijo, da dovolijo subvencije za nakup ameriških in naj se brezvspešno preiskavanje opusti.

Gosp. dr. Sterbenc podpira ta predlog, kateri se tudi vzprejme.

Novomeška podružnica stavi 3. predlog: Pošlje naj se na državni zbor peticija, da bi se posestnikom onih vinogradov, kateri so poškodovani po „Peronospora viticoli“ nekoliko davka odpisalo.

Gosp. Ogulin ta predlog pismeno podpira opisuje, kako škodljiva je „Peronospora viticola“ za vinograde. Kakor hitro list odpade po tej bolezni, grozdje ne dozori več in tudi trs omaga. Zato se v Ameriki bojé bolj „Peronospora“, nego trtne usi. Leta 1880. se je ta bolezen v dolenjske vinograde vgnjezdila in več ko 50% navadnega pridelka uniči Peronospora v vinogradih, zato je predlog popolnem utemeljen.

Tajnik g. Pirc ta predlog novomeške podružnice zboru posebno priporoča, ker je škoda storjena po tej glivici posebno velika in tudi Notranjci imajo veliko škodo zaradi nje v svojih vinogradih. Vendar bi se usojal nasvetovati krajši pot, to je, da bi se sklenilo enako c. kr. deželnemu kulturnemu svetu v Insbruku, obrniti se na c. k. finančno ministerstvo s prošnjo, da bi se trtna bolezen „Peronospora viticola“ smatrala za novo sovražnico trte, na kojoj ozirati se ni bilo mogoče pri določevanju čistega katastralnega donosa, nadalje z ozirom na to, da ta gljivica provzroči veliko škodo, naj sl. c. k. finančno ministerstvo to zeló uvrsti med one elementarne nezgode, vsled katerih se davek odpisuje.

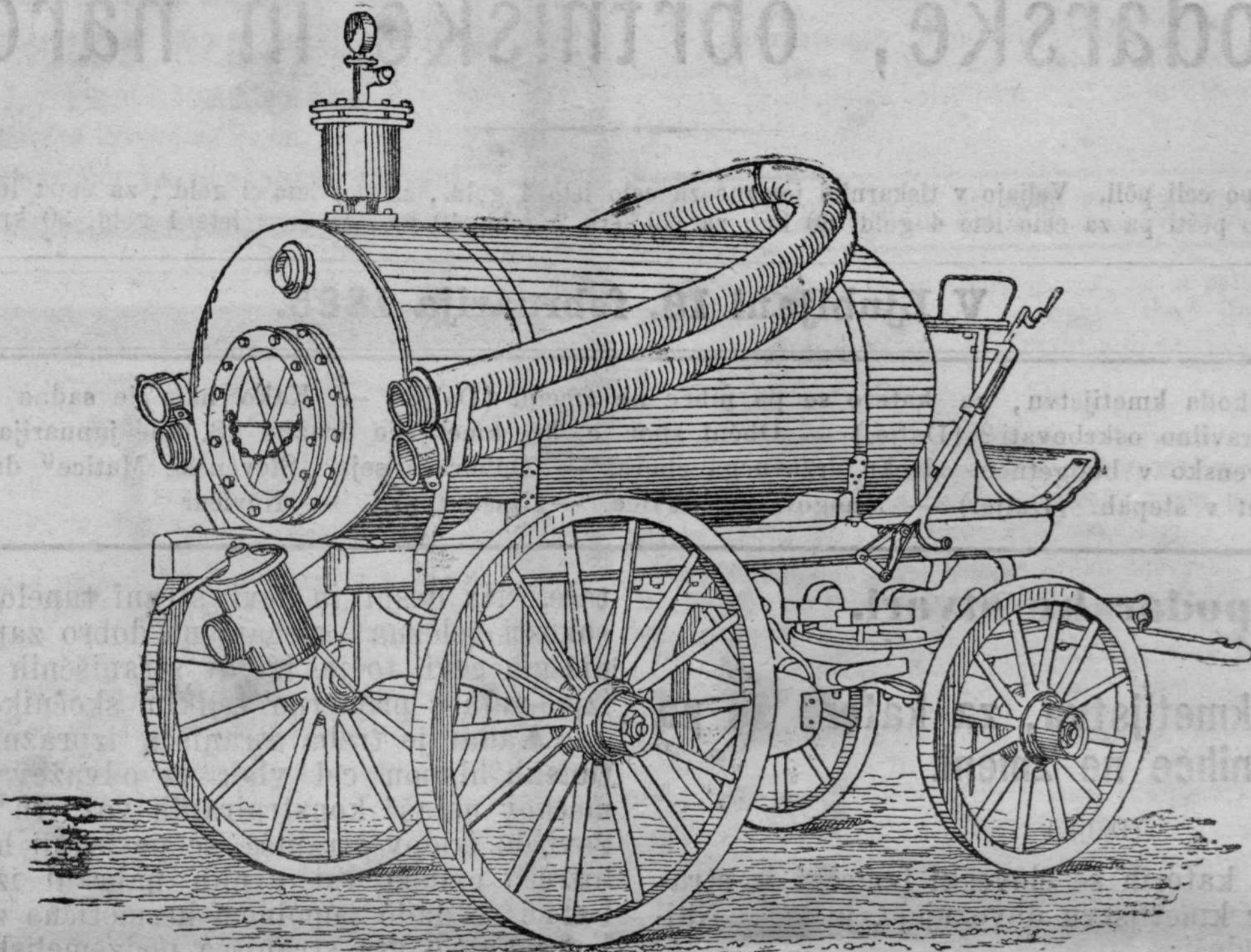
Predlog se s to nasvetovano preuredbo sprejme.

(Dalje prihodnjič.)

Kedar je kak sodček poln, ga je treba hermetično zapreti, iz stranišča na voz spraviti, odpeljati ter s praznim nadomestiti. Ta način odvoza človeških odpadkov iz mest, izveden je na pr. v Gradci.

Tretji način obstoji pa v sledečem. Stranišča zadobé popolnoma dobro obzidane jame, ki vode ne spuščajo, katerih obok je s prilično majhno, pa popolnem

tera tako votlino soda, z izmečki v jami v zvezo spravi. Votlina soda spravi se pa tudi ravno tako hitro s pomočjo druge cevi v zvezo z veliko zračno srkalnico, katera se prične goniti. Zračna srkalnica srka zrak iz soda, vsled tega postaja on v sodu vedno redkejši in čisto naravni nasledek takega zredčenja zraka v sodu mora biti pač ta, da se izmečki vsled

(Podoba 2.)

trdno, torej hermetično zapirajočo luknjo previden. Kedar je jama kakega stranišča uže polna, pripelje se k nji na kolih prilično velik železni sod (glej prvo stran *pod. št. 1*) in pa zopet na kolih, velika zračna srkalnica ali pompa (*pod. št. 2*). Jama se odmaši, in v njo se vtakne hitro močna in debela, od znotraj s pomočjo železne žice podkrepljena kavčukova cev, ka-

pritiskanja zunanega zraka na nje po kavčukni cevi vane vtaknjeni vzdignejo, ter v železni sod pritečejo, katerega napolnijo. Kedar je sod poln, se kavčukova cev, ki sod z jama veže, hitro odzame; ravno tako se odzame cev, katera sod z zračno pompo veže, in popolnoma zaprt sod se odpelje, jama se pa zopet zapre. (Dalje prih.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Skušnja uči in potrjuje, da precepljeno sadno drevje, ako so se pri tem vsi pogoji napredne sadjereje v poštev jemali in izvrševali, primeroma veliko obilneje rodi, ter sadjerejcu v to porabljeni trud, delo in zamudo časa prav v kratkem času dobro in pošteno poplača.

Prevažno delo precepljevanja sadnega drevja naj se izročuje in zaupa vselej le v tem poslu izvedenim osebam in izurjenim rokam, katere vse delo ročno, točno, spretno in koristno izvajati umejo. „Fušarija“ je povsod pravi in škodljivi nepridiprav.

4. Obdelovanje zemlje okolo sadnega drevja in primerno gnojenje taistemu.

Ako hoče kmetovalec od svojih poljskih rastlin zaželjenega prideka in (brez posebne nesreče) bogatih sadježev pričakovati, mora za njihovo posetev in nasad zemljo dobro pripraviti, jih potem pleti, okopavati in

nekatero tudi osipati ter okolo njih zemljo med rastjo večkrat rahljati. Tudi sadno drevje prišteva se h kulturnim rastlinam; tudi ono, da nam pošteno vspeva, zahteva, da se okolo njega in pod taistim zemlja večkrat prekoplje, zrahlja, očedi in tudi pognoji. Površje zemlje okolo drevesnega debla imenujemo drevesno šipo; ta šipa umeri se po obsežnosti drevesne vejine krone in zasega v premeru navadno $1\frac{1}{3}$ do 2 metra. To šipo moramo okoli drevesa prec iz začetka tako prirediti, da od zunanjih robov njenih proti koreninskemu vratu nareja podobo plitve sklede, v kateri se potrebna mokrota nabira in zastaja, ter da more ta (mokrota) v posledici tako tudi do drevesnih korenin prodirati in na drevesno rast blagodejno uplivati. Praviloma bi morala zemlja te šipe okolo sadnega drevja vedno rahla in plevela čista biti; to doseže se pa, ako domači sadjerejec vsako leto pred zimo šipino zemljo primerno prekoplje, jo v teku pomladi in poletja od časa do časa nekoliko prerahlja in opleve. Pri tem sadjarskem delu nam je pa skrbno-paznim biti, da sadnemu drevju bolj privršnih korenin kaj ne poškodujemo in ne ranimo.

Da si pa delo rahljanja in pletve drevesne šipe omejimo in izdatno zmanjšamo, je dobro in zelo važno,

da drevesno šipo, ko smo jo enkrat pravilno priredili, ako nam je le mogoče, s tenko plastjo preperlega gnoja, z listjem, čreslom, mahom ali pa lanenim pezdirjem, kakor tudi drugimi enakimi rahlimi tvarinami čez in čez na lahko pokrijemo. Taka odeja ne sme se pa nikdar drevesnega debela samega dotikati, zakaj? — bilo je uže o svojem času v „Novicah“ povedano. — Imenovana odeja šipe okolo sadnega drevja pa ne koristi istemu le s tem, da zemlja pod njo vedno rahla ostane in se na njenem površji (pod odejo) ne more ob suhem vremenu trda skorija napravljati, kakoršna bi vhod zraku v zemljo zabranjevala, nego zabranjuje ob enem tudi razvoj plevelu in zemljo vedno enakomerno vlažno ohrani.

Ravno to pa je osobito pri novih sadnih nasadih (na novo posajenem sadnem drevju) ob suhem in vročem poletju prevelike važnosti, če pomislimo, da je enakomerna vlažnost zemlje razvoju novih drevesnih koreninic brezpogojno potrebna, ter da nježne korenice „sesalke“ drevesni živež ali hrano le v tekoči obliki iz zadosta vlažne zemlje srkati in piti morejo. Taka odeja šipe okolo sadnega drevja ima poleg ravno naštetih dobrodejnih učinkov tudi še to posebno dobro lastnost, da v hudih, ostrih in mrzlih zimah pod njo zemlja okoli drevesnih korenin prehitro in pregloboko ne zmrzne in se ob enem pomladi, tudi polagoma otaja, s čemur so nježne drevesne koreninice pred pozebom obvarovane.

(Dalje prihodnjič.)

Občni zbor c. k. kmetijske družbe

28. dne januarija 1885.

(Dalje.)

Podružnica postojinska stavi do občnega zbora prošnjo, da se sklene iz državne subvencije za leto 1885. kupiti bika muricodolskega rodú, koji bi se podružnici brezplačno oddal.

Gosp. blagajnik Brus omeni, da je postojinska podružnica pred kratkim po svojih računih izkazala stanje svojega premoženja, katero znaša 322 gold., s kojim denarjem zamore vendar uže sama bika kupiti. Družba ne more samostojno in brez sporazumljenja s c. kr. poljedelskim ministerstvom spremeniti določil o podporah. Predlogi v razdeljeni državne podpore poslati se morajo ministerstvu v potrdilo, pri posvetovanji odbora za subvencije navzoča sta pa zmirom zastopnika vlade in deželnega odbora.

Gosp. dr. Sterbenc podpira predlog podružnice. On pravi, da je edina nada pivškega kmeta živinoreja, koja se pa toliko časa ne bode izdatno zboljšala, dokler se ji ne uvede dobrih, za pleme sposobnih bikov.

Predsednik Seunig omenja, da so predložile glavnemu odboru enako prošnjo tudi občine bistriške doline. Glavni odbor je sicer to prošnjo gorko podprto odposlal sl. c. kr. ministerstvu, ali on ima le malo upanja, da se prošnja vsliši.

Gosp. Lavrenčič iz Postojine meni, da predlog, kakor ga je podružnica stavila, ni pravi, kajti on je bil navzoč pri občnem zboru podružnice v Postojini, a tam je le slišal ukrep, vsled katerega se ima kmetijska družba prositi, da ona na račun podružnice kupi enega bika muricodolskega rodu ob priliki, ko bode družba za-se plemensko goved kupovala.

Tajnik gosp. Pirc navede, da je po njegovem mnenji sedanji način porabe državne subvencije za živinorejo za sedaj dober. Ako bi se sklenilo, plemenske bike občinam zastonj oddajati, sledilo bi iz tega pre-

mного neprilik. Vsaka občina štela bi se zaradi tega, da dobi bika zastonj, med najrevnejše v celi deželi, neprilikam bi se izogniti dalo le s tem, da se vsem občinam enaka pravica prizna. Ako se pomisli, da na Kranjskem rabimo okolo 1500 bikov in da bi se dalo iz državne subvencije nakupiti vsako leto 10 bikov, prišle bi občine, ki so uže dobile bika, vnovič še le čez 150 let na vrsto. Koliko bi en bik čistega rodú, ki je k večem dve leti v rabi, zamogel v teku 150 let izboljšati domače pleme, to vsak zamore sprevideti. Dalo bi se še navesti veliko enakih neprilik, zato naj se pa sedanji način porabe državne podpore ne zame-tava, vsaj toliko časa ne, dokler ne dobimo nove postave v povzdigo živinoreje. Imamo pa enkrat to postavo, potem se bode pa moralo drugače delati z podporo.

Pri glasovanji se predlog postojinske podružnice ne sprejme, obljubi se pa podpora pri nakupu enega ali dveh bikov muricodolskega rodú.

Podružnica metliška stavi tri predloge.

Prvi predlog se glasi: „Živina nakupljena iz državne podpore, postavi naj se na dražbo letos v Metliki ali Črnomlji, če pa drugače ni mogoče, vsaj v Novem mestu.“

Tajnik gosp. Pirc misli, da o tem predlogu ni treba govoriti, ker je glavni odbor v tem smislu uže storil ukrep.

Drugi predlog metliške podružnice je: kmetijska družba naj na to dela, da iz vseh dolenjskih okrajev, kjer se ljudje z vinarstvom pečajo, gre nekaj sposobnih osob v kostanjeviški okraj, kodar se podučé o trtni uši na mestu, to je, v vinogradih, v katerih je ta mrčes uže zaploden.

Tajnik gosp. Pirc naznanja, da je v smislu tega predloga uže c. k. vlada potrebno ukorenila, ker bode še v teku prihodnje spomladi en tečaj za poduk o trtni uši ustanovljen v krškem okraji in eden v pripravnem kraji na Notranjskem. Vdeleženci tega tečaja dobili bodo od vlade plačano poštnino in dnino.

Tretji predlog metliške podružnice so glasi tako: „Glavni odbor naj ljudskim šolam brezplačno cepiče podeli, ker oni iz Slapa naročeni so predragi.“

Tajnik gosp. Pirc opozori, da cepiči iz Slapa nikakor niso tako dragi, zastonj oddati pa nima pravice vodstvo šole, niti deželni odbor, kajti vsi pridelki slapške vinarske in sadjarske šole so grofa Lanthierija. Manjše zneske v prospeh sadjarstva pa kmetijska družba vsako leto deli, žalibog se pa mora zabilježiti neprijetna izkušnja, da se vzlic dovolj razglašenim oklicem za take podpore oglasi komaj pet ljudskih šol. Sicer je pa krška razstava pokazala, da je na Dolenjskem uže veliko sadnega drevja prav dobrih sort le oči je treba odpreti in nekoliko potruditi se, pa se doma dobi potrebno število cepičev.

Podružnica cirčniška na Notranjskem stavi predlog: C. kr. kmetijska družba naj pri sl. vladi potrebno ukrene, da se zabrani velika škoda, ki jo dela v preobili meri držana divjačina, posebno v prostorih na novo pogojsdenih.

Tajnik gosp. Pirc meni, da v tem ni treba sklepati, ker gozdna postava in postava za pokončevanje divjačine od 20. decembra leta 1874. uže dajo kmetovalci sredstva v roki, s kojim se zamore pred tako škodo obvarovati.

Podružnica cirčniška nadalje predlaga: C. kr. kmetijska podružnica naj se za to poteguje,

pa tudi na škodo večjega pridelka zakasni celó po več tednov s spomladansko setvijo!

Vzemimo še to korist v poštev, da si s tem odstranimo lahko ozke kraje, t. j., zavržemo oranje na ozke kraje, katero je bilo do sedaj splošno na takih zemljiščih v navadi. Da pri slednjem ostaja velik del površja dotičnega zemljišča prazen in ni plodunosen, kakor tudi, da nam ni v korist v drugih ozirih, objavil sem uže v „Novicah“ o svojem času.

S temi vrsticami skušal sem dokazati velekoristni učinek odvodênja na premokrih zemljiščih. Ne prezirajmo ga! Marveč skušajmo i mi na ta način povečšati plodonosnost zemljišč, koja se do sedaj niso dala primerno izkoristiti radi preobilne mokrote.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 5. Je li kako gotovo sredstvo za svinje, da se ne gonijo (bukajo), ne da bi se dajale rezat in mučit neveščim skopitarjem? Navadno ti ljudje svojo delo nepopolno opravijo, tako sicer, da se svinja vse eno buka, če se pa k merjascu pripusti, se vendar ne obreji. Zgodi se tudi, da skopitar pri tej operaciji črevo k mreni prišije, da svinja potem hira in pogine. S povoljnim rešenjem tega vprašanja boste mnogim kmetovalcem jako vstregli. (A. Ž. v Loz.)

Odgovor. Sredstva, katero bi nadomestovalo rezanje, nimamo. Ker se toraj rezanja ni moč izogniti, je dolžnost kmetovalčeva, se o tej operaciji dobro podučiti, da zamore vsaj skopitarja pri delu nadzorovati. Dobro se je tudi s skopitarjem tako pogoditi, da dobi večje plačilo kot navadno, a še le po preteku gotovega časa, če se je operacija dobro obnesla. Homeopati priporočajo v živinozdravništvu za sredstvo proti pojatvi *Aurum muriaticum* (klorovo zlato).

Vprašanje 6. Zmrznil mi je sod jabolčnega kisa. Kis je postal vsled tega grenek, da skoraj ni za rabo. Ker mi ni nijedno sredstvo znano, da očistim svoj kis, prosim uredništvo, da mi blagovoli naznaniti, če je mogoče na kak način mojemu kisu prejšnjo ceno povrniti. (Tr. K. v Žabnici.)

Odgovor. Jabolčni kakor hruševi kis ni nič kaj stanovit in v svoji starosti postane prvi kakor drugi prej ali pozneje grenek. Če ni Vaš kis uže pregrenek, popraviti ga boste zamogli, ako ga filtrirate, tako-le: Ker je gotovo, da za filtriranje nimate aparata, treba je, da si vso pripravo sami naredite. Vzemite lonec, kakor je za cvetice, ki ima namreč na dnu luknjo; v lonec dajte tanko in gosto platneno ruto, če hočete dvakrat skup zloženo. Ruta mora biti toliko velika, da se dá čez rob lonca pregniti in z obvezo zunaj lonca pritrditi. V tak, s platnom znotraj prevlečeni lonec nasuje se kakih 5 do 10 centimetrov na debelo, v moko stolčenega kovaškega oglja.

Skozi to oglje pustite kis počasi teči, ter ga vlivajte v sodček, ki je dobro izpran. Prav boste storili, ako ta sodček dobro zažveplate, to je, kos žvepla v njem sožgete. Ako imate veliko kisa, morate najmanj za vsak hektoliter oglje premeniti.

Vprašanje 7. Blagovolite naznaniti, kje bi se dobilo seme „gadovega korena“ (*Spergula arvensis*) (L., učitelj v G.)

Odgovor. Željeno seme dobiste pri „Gräfllich H. Attems'sche Samenkultur-Station in St. Peter bei Graz.“ Kilogram tega semena stane 40 krajc., oziroma 35 kr. Prva cena velja za seme prve vrste, druga za seme srednje vrste. Ako naročite več kilogramov ob enem, zaračuni Vam omenjena tvrdka metrični cent po 30 gld. oziroma 26 gld. Priporočamo

Vam naročiti vedno semena prve vrste, ker nekoliko večja cena se dobro poplača z boljšim vspehom.

Vprašanje 8. Naznanite nam kak pripomoček zoper mravljinice, kateri nam delajo pri sadnem drevju mnogo škode. (J. K. v H.)

Odgovor. Najboljše sredstvo zoper mravljinice je namazanje debela s katranom (terom), in sicer precej blizo tla kacic 10 cm. na široko. Priporočajo tudi za preganjanje mravljincev polivanje mravljišč s tobakovo ali scalno vodo. Tudi smrad gnjilih rib, koje se v zemljo zakopljejo, mravljinice menda prepodi.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Idimo za korak dalje. Prevažno opravilo v sadjarstvu je pravilno in pravočasno gnojenje sadnemu drevju. A to prevažno sadjarsko delo se pa tudi še v dandanašnjem naprednem času med domačimi sadjarji gledé prave vrednosti ne le prav nič ne ceni, nego se sploh popolno prezira, ter grdo zanemarja in totalno opušča. Da, tudi celó na take modrijane sem med domačimi sadjerejci uže večkrat naletel, kateri so mi z vso gotovostjo trdili, da je sadnemu drevju gnojiti celó škodljivo in nepotrebno delo, ker se s tem le čas trati in gnoj, kateri bi se lahko bolje ukoristil, brez vse hasni zametuje. Taki nazori izvirajo pa edino in le od tod, da se je tu in tam kedaj poskušalo sadnemu drevju z nepravimi tvarinami gnojiti, se gnojitev sama poleg tega tudi še nepravilno izvedla, kar vse skupaj za sadno drevje tudi brez slabih nasledkov ostati moglo ni.

Tako napačno gnojenje sadnemu drevju bilo bi na priliko sledeče: a) Ako se sadnemu drevju gnoji s popolno surovo, nepodelano, neprevreto in nestanjšano gnojnico. Taka gnojnica sama na sebi ni še za drevesni živež ali hrano godna in pripravna, ker njene gnojilne (še ne prevrete) snovi v sebi še mnogo razjedljivih tvarin obsegajo in hranijo, kakoršnih nježne drevesne korenice nikakor brez slabih nasledkov piti in váse srkati ne morejo. Surova in nepodelana gnojnica je uže marsikako sadno drevesce in tudi drevó pod zló pripravila. b) Po nekod bila je (in je tudi še dandanašnji) navada, da so se trupla poginelih domačih živali pod sadno drevje pokopavala. Surova mrhovina pa, ko začne gnjiti in razpadati, moré drevesnim koreninam, ob katerih se nahaja, zeló škodljiva in osodepolna biti in postati. Vse drugače bilo bi pa, ako se taka mrtva živalska trupla, katera nesó po kaki kugi nastala, v male kosce razsekajo, se potem surova ali pa še bolje prekuhana z vsem skupaj v kompostni kup pomešajo, v katerem se v posledici v pravo in tečno ter močno gnojilo spremené in pretvorijo. Nepravilnost pa nikjer na pravem mestu ni, toraj tudi pri gnojenji zemlje okolo sadnega drevja — ne.

Da pa sadno drevje primerno gnojitev, katera mora biti vselej o pravem času in pa pravilno izvršena, z obilnejšo rodovitnostjo okusnejšega, boljšega in lepšega sadja hvaležno povračuje, vé vsak napredni in racionalni sadjerejec iz lastnih skušenj. Koristne in blagodejne nasledke pravilne gnojitve sadnemu drevju nam brezbrojne skušnje in dejanski vspehi (kakoršne so in jih napredni sadjarji točno izvajajo) v toliki meri potrjujejo, da bi bilo odveč na tem mestu še dalje o tem govoriti.

(Dalje prih.)

Manzove zbirke postav z leta 1861. na strani 215 do 231) kažejo:

1) da ima lastnik (tudi najemnik) zemljišča postavno pravico tirjati popolno povračilo škode, prizadete po divjačini;

2) da je to škodo povrniti vezan oni, ki lov vživa bodi si najemnik ali lastnik;

3) da se ima tožba za povračilo škode vložiti pri dotičnem c. kr. okrajnem glavvarstvu, kateremu pripada lovski krog.

Gotovo je pravično, da onega, ki vživa veselje lova, zadevajo tudi lovska bremena. Gosposkam pa, ki po eni strani hvalevredno podpirajo sadjarstvo, je gotovo tudi naloga, varovati one, ki si prizadevajo z žrtvami sadjarstvo naše dežele povzdigniti v boljši stan.

Vprašanje 10. Zakaj so se krave pretečeno leto tako nerade ubrejile? Skoraj vsak je tožil, da je moral ne samo po dvakrat in večkrat svoje krave k juncu goniti. Od kod tudi to, da je toliko krav zvrгло, prav za prav, da je tele v njih segnjilo in kakor bela siratka od njih šlo? To se je pri mojih in mnogih drugih kravah zgodilo. Klaja ni bila slaba, vse to se je godilo poletu pri sveži klaji. (A. L. v Mengiški okolici.)

Odgovor. Da se krave pretečena leta niso rade ubrejile, niso vzrok vremenske razmere, ampak krivda leži v slabem ravnanju z bikom, iz kojega sledi pri nas na Kranjskem žalibog jako mnogo nedostatkov za živinorejo, izmed katerih eden je ravno ta. Po pravih umne živinoreje sme priti na enega bika, ako ga rabimo skozi celo leto, k večem 80 krav na leto. Pri nas na Kranjskem pa pride tudi 200 krav na enega bika, od česar čisto naravni nasledek je, da onemogel bik skoraj v polovici slučajev krave ne obreji. Če se pomisli, da se taka krava mora vnovič k biku goniti, ter da vsled tega bik mora po 300krat in še večkrat po plemenu iti, ter da več kot polovica krav ne ostane brejih in zaradi tega dosto krav celó jalovih postane, vidi se velika škoda, katero trpijo živinorejci vsled prepričlega števila bikov.

Kužno zvrženje več krav enega kraja ali okraja zaporedoma zamore imeti sledeče vzroke:

1. Nekateri biki vedno naredijo teleta, koje krave uže v 5—7. mesecu storé.
2. Prevodena krma.
3. Presilno soljenje krme.
4. Pitna voda, v kateri se nahajajo gnjilobne stvari, kakor na pr. voda iz ribnjakov ali sploh iz luž, voda, v katero gnojnica pritaka itd.
5. Voda, v katero pride milo (žajfa), kar se dostokrat zgodí, ker perice perejo v tistem koritu, iz katerega živina pije.
6. Krmenje zmrznjene krme ali krme, na katero je slana padla; tudi mrzla pitna voda je škodljiva.
7. Vsa krma, na kateri se nahajajo glivice, bodi si od plesnobe, snetljivosti, medene rose itd.
8. Preslabo in prepričlo krmenje naredi, da mati svojega mladega v sebi ne more rediti, ono odmrje ter se potem krava iztrebi.
9. Kužno zvrženje krav je tudi nalezljivo. V tem slučaju treba je vse iztrebke krave takoj odstraniti in tudi dobro razkuževati z razredčeno karbolno kislino.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Kakor vsaka druga kmetijsko-gospodarska rastlina, tako zahteva tudi sadno drevje po svojih naravnih lastnostih in svojstvih od zemlje, v kateri ravno raste, nek gotovi broj in zadostno množino redilnih snovi (gnojilnih delov), brez katerih bi nikakor vspešno rasti, sadje roditi in se normalno razvijati ne moglo.

Ako je sadno drevje iz zemlje, v katero bilo je stalno posajeno, sčasoma redilne in gnojilne snovi do dobrega použilo, bode nam, ako se te po umetni poti s primernim in pravilnim gnojenjem zopet skoraj ne nadomestijo, le še klavrno životarilo, več prav malo in le šibko rastlo, tudi pomladi še cvetelo, a cvetje pa ne več sadú ponašalo; bode očividno hiralo in slednjič polagoma se posušilo ter prezgodaj pod zló prišlo. Tem in takim nedostatkim pa domačemu sadjerejcu nikakor v okom priti mogoče ne bode, ako onih snovi, katere sadnemu drevju kot živež in vsestranska hrana služijo, a so v zemlji okolo drevja uže deloma, ali pa tudi skoraj popolno pošle, dobro ne pozna. Kedar tedaj potreba nastane, da nam je sadnemu drevju gnojiti, prevdariti in poprašati moramo se pred vsem:

1) S čem naj opešano in izpito zemljo okolo sadnega drevja koristno gnojimo in zopet izdatno zboljšamo?

Da nam bode pa na to vprašanje pošteno in temeljito odgovoriti mogoče, moramo pred vsem one snovi in prvotne tvarine, iz katerih je sadno drevje med rastjo njegovo se razvilo in nastalo, dobro poznati in se ž njimi na tem mestu ob kratkem nekoliko seznaniti. Naj podam tu domačim sadjerejcem nekoliko kratkih hipotez iz drevesne „fiziognomije“ v lastno zabavo in dejansko porabo.

Kakor vsaka druga rastlina, tako obstoji tudi vsako sadno drevó iz organskih (zgorljivih) in neorganskih (nezgorljivih) prvotnih snovi (tvarin) ali obstojnih delov. Organske ali zgorljive snovi prejema in dobiva sadno drevje med rastjo svojo po nekoliko iz zraka, a po nekoliko pa tudi iz zemlje, v kateri ravno raste; neorganske ali nezgorljive snovi, kakoršne se v vseh delih sadnega drevja (v koreninah, lesu vej in debla, lubadu, listji in sadežih) nahajajo, prejema pa edino in le iz zemlje. Kedar les sadnega drevja sežgemo (pokurimo), nam te poslednje (neorganske) snovi v podobi pepela nesežgane ostanejo. Te neorganske snovi imenujemo z drugo besedo tudi rudninska obstojna drevesna dela. Organske snovi v lesu sadnega drevja pa nič drugzega niso, nego pravilna spojina, katera je po naravni poti med drevesno rastjo iz štirih glavnih prvin ali „elementov“, to je, iz kiselika, vodenca, dušeca in ogljenca nastala.

Ravno te štiri glavne prvine (kiselik, vodenec, dušec in ogljenec) so v celem sadnem drevesu sploh v najobilnejši meri zastopane. Ako vzamemo 1000 kilogramov jabolčnega lesa in ga sežgemo, razvije se nam med gorenjem po Wolfu iz tega lesa 150 kilogramov vode in pa 839 kilogramov drugih organskih snovi (kar se med gorenjem vse zopet v svojo prvotno gazovo obliko spremeni) ter nam od vseh 1000 kilogramov lesa le ubogih 11 kilogramov pepela kot neorganski ali rudninski (nezgorljivi) del ostane. Sadeži sadnega drevja obstojé pa ponajveč iz organskih snovi; samo voda, koju ti sadeži obsegajo in v sebi hranijo, znaša sama na sebi skoraj do šest sedmink ($\frac{6}{7}$) celega sadeža. Ako bila bi še ta zadnja (sedma) sadeževa sedminka iz same vode na-

Železnica Ljubljana-Kamenik.

Vtemeljitev postave o zgradbi železnice Ljubljana-Kamenik.

Dežela kranjska si uže mnogo let prizadeva doseči zgradbo železnice iz mestne občine ljubljanske po bistriški dolini v Kamenik, ter se je zgradba te železnice iz ozira na narodno gospodarstvo spoznala za živo potrebo.

Cela pokrajina, po kateri bi se omenjena železnica speljala, odlikuje se uže sedaj po vedno večji obrtniji, katero posebno krepka moč reke Bistrice izdatno pospešuje.

V tem zmislu se posebno odlikujejo kraji Domžale, Jarše, Veliki Mengiš in Kamenik, koder naj bi se železnica speljala.

Izmed obrtnije po teh krajih cvetoče, mora se na prvem mestu omeniti c. kr. smodnišnica v Kameniku, katera se bo z nameravano železnico zvezala po tiru za vlako napravljenem, kar bo za državo tolikošne koristi, da se uže iz tega njena dolžnost razvidi za gmotno podporo zgradbe nameravane železnice.

Vojaška oblast dobila bi na ta način priliko, najhitreje kolikor toliko smodnika iz Kamenika v Ljubljano in od tod na dalje pošiljati; ob enem pa bi se odstranila nevarnost, v kateri se nahajajo vse vasi ob cesti ležeče, koder se sedaj smodnik na vozéh vozi.

V Velikem Mengiši in Domžalah uže sedaj osem velikih tovaren slamnike izdeluje, kateri se po celem cesarstvu razpošiljajo; v Jaršah imajo umetne mline, ki leto za letom več nego 1500 ton (à 1000 kilogr.) žita pomeljejo. Omena vredne so tovarne za cement in lončenino, kakor tudi kaolinišče v Kameniku. Vrh tega ima pa Kamenik mrzle kopeli, kamor poleti mnogo tujcev zahaja.

Desek in remeljnov pripravljajo leto za letom neštivilne žage po bistriški dolini za 6000 ton.

Apna se leto za letom od 5000 do 6000 ton nažgē. Povžitek pridelkov se je v poslednjih letih pri obilnem številu tovarničnih delavcev in družih prebivalcev tega sodniškega okraja (23.000) tudi jako povzdignil.

Da se bo pa vse tukaj navedeno, kolikor se dá, še povzdignilo, potrebuje Kamenik približanja na kako prometno progo, s katerimi je sedaj celi svet v zvezi. Kamenik potrebuje železnice.

Uže leta 1882. pregledal se je načrt, katerega je društvo za zgradbo železnice z ozkim tirom predložilo ter se je sploh povdarjala važnost zgradbe omenjene železnice za razvoj obrtnije po teh krajih ter se je pričetek zgradbe najtopleje priporočal. Pri tej priložnosti je tudi dežela sama, opiraje se na sklep deželnega odbora od 13. junija 1880. leta, obljubila izdatno podporo.

Omenjeno društvo je prosilo za državno podporo zgradbe, ker mu ob prošnji za dovoljenje zgradbe ozkotirne lokalne železnice na podlagi dotične postave ni bilo mogoče zadosti potrebnega denarja iz lastnih virov vkup spraviti.

V očigled velikega pomena nameravanega podjetja za deželo in za glavno mesto zdelo se je državni upravi umestno, podporo za zgradbo železnice dovoliti. Pozvedoče so bile vseskozi take, da dotični prizadetniki v resnici ne bi mogli potrebne glavnice zložiti, če tudi bi se pri podjetji s popolno gotovostjo smelo računati na krepko podporo dežele, prizadetih občin in drugih prizadetnikov. Zatorej se je državna vlada najpoprej podala v razgovor s podjetniki, pri katerih se je od strani vlade najpoprej na to gledalo, da se je zahtevana svota za podporo, katera se bo dala brez obresti in brez povračila, kolikor mogoče znižala ter da se bo namesto ozkotirne gradila železnica z navadnim tirom.

stala, potem bil bi se celi sadež nam iz same vode po naravnih zakonih razvil, nastal in se razrastel. Ali ni to za mislečega človeka uže samo na sebi nezapopadljivo čudo božje? Gotovo! Iz tega sledi pa tudi naravna posledica, da ob času bolj občutne in dolgotrajne suše, ko sadnemu drevju v zemlji za rast in razvoj sadežev potrebne vlage pomanjkovati pričue, še nerazviti in nedozoreli sadeži, dasiravno so sicer popolno zdravi in nepoškodovani, sami ob sebi raz drevje odpadati pričnó.

(Dalje prihodnjič.)

Kranjsko ribiško društvo

ima v svoji valilnici na Studenci pri Ljubljani 60.000 zaroda potoških in jezerskih postrvi, razdeljenih v 21 aparatih kalifornske sisteme. Potoške postrvice, katerih je vseh 50.000, so večinoma uže toliko dorasle, da bodo v desetih, manjši del v dvajsetih dneh godne, da se izpusté v proste vode.

Zaroda jezerskih postrvi je 10.000, in so ravnokar jela jajčica pokati in se prikazujejo ribice. Poleg navedenega je še v enem aparatu 2000 rudečih ali križastih postrvi, blizo toliko razvitih, kakor prejšnje.

Društveni odbor vabi vse društvenike in vsacega, kdor se za umetno riborejo zanima, pogledati društveno valilnico in se prepričati o jako ugodnem vspehu tekoče valilne dobe.

Jezerške postrvice in rudeče ali križaste postrvi izpustile se bodo v ribnik na Studenci, katerega je kranjski deželni odbor prepustil društvu v namen umetne riboreje, torej bo ostal ta zarod do svojega popolnega razvitka, do katerega se sme držati v aparatih, t. j. 30 do 40 dni še v valilnici.

Množina potoških postrvic je odmenjena za nasad pripravnih potokov v bližnji in daljši okolici ljubljanski, odbor bo izročil te postrvi dotičnim ribičem v navedeni namen pod pogoji, ki so potrebni za prospeh vsega delovanja. Ker so te postrvice že skoraj povžile svoj mehurček rumenjaka, se mora toraj pričeti najpozneje v desetih dneh s prenašanjem v proste vodé, naj se potrudijo društveniki in drugi v navedenem času k valilnici, če jo hočejo viditi napolnjeno z nasadom, v polnem delovanji.

Ob enem naznani odbor, da se je z ribiči na Savi in Ljubljani sporazumil, da bo od njih dobil drstnih lipanov in sulcev, in tako mogel bi pripraviti zaroda tudi teh dveh plemenov.

Odbor namerava izrediti kolikor mogoče veliko množino zaroda lipanov in sulcev in izpustiti ga v Savo in deloma v Ljubljanico, kateri vodi, kakor znano, posebno ugajata tema plemenoma. To postopanje bo najbolj onim v prid, ki bodo donášali plemenk, t. j. dotičnim ribičem.

Ker ima odbor z navedenim delom obilo opravila, je sklenil sklicati občni zbor društva ne meseca februarja, kakor je bilo dozdej običajno, ampak koncem aprila ali početkom maja, ko bo vse zimsko valenje tekočega leta dognano, in bo tako mogel poročati o vspehu cele tekoče zimske sezone. Odbor prosi društvenike vzeti to poročilo svojega delovanja kot začasno na znanje.

Ob enem se vsi p. n. gospodje riborejci vljudno prosijo, da naj o letošnjih, pri umetni ribarji doseženih vspehah podpisanemu društvenemu odboru prej kot mogoče sporočila doposlata blagovolijo, da se bodo potem v letnem sporočilu ribarske razmere v Kranski kolikor mogoče vestno vpisati mogle.

ski poudret bi se od družih po svoji lahkoti bistveno razločeval, kar je ravno v kupčiji z umetnimi gnojili velikega pomena.

Vprašanje nastane se ve da, kdo naj se pa fabricacije poudreta iz fekalij ljubljanskih stranišč in šotnega drobiža ljubljanskega močvirja loti? Na to je, se vé da težko odgovarjati, kajti privatni podvzetnik

bi se za to le težko oglasil, mesto samo, pa tega tudi prej ko ne ne boče hotelo v svoje področje vzeti, kajti — — — —.

In tako ostalo boče vprašanje kmetijskega izkorištenja fekalij naše metropole prej ko ne, še dolgo, dolgo časa nerešeno, na veliko škodo kmetijstvu, za katero se pa nihče ne zmeni. R. D—c.

Srebrnica ali prsteničar.

Izmed mnogih nadlog, katere tarejo kmetovalca, niso najmanjša nadloga mrčesi. Vse sile je treba napeti kmetovalcu, da se obvaruje velike škode, katero mu zamorejo ti sitneži napraviti. To zamore pa on le storiti, ako dobro pozna lastnosti in življenje teh mrčesov. Eden izmed teh mrčesov, za kojega pokončevanje ravno zdajšnji pomladanski čas najprimernejši,

najraje na kakem sadnem drevesu in sicer poklada jajce k jajcu v krogu okolo veje, kakor kaže podoba 2. Gosenica pod. 3. je čez 3 cm. dolga, ima mehko in tanko dlako ter ima po hrbtu višnjeve, rudeče in rumene proge, na hrbtu ima pa belo črto. Glava gosenice je višnjeva in ima dve črni piki. Gosenica pripada k najškodljivejšim mrčesom, ker včasi listje kar celih dreves

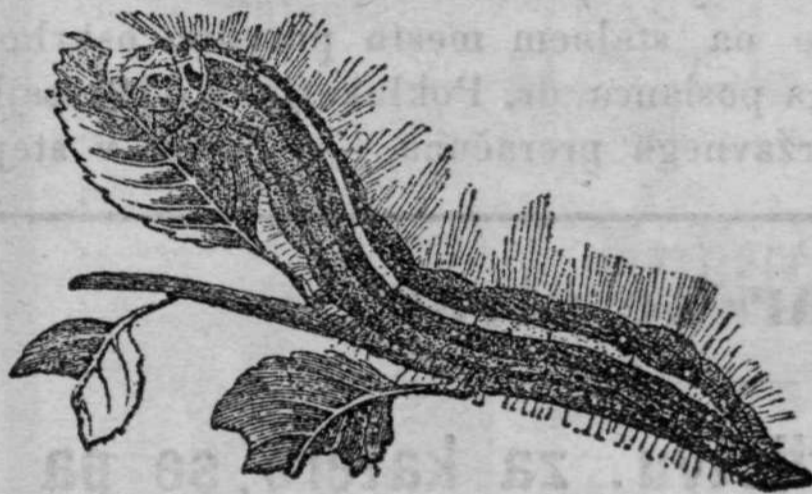
c

Pod. 1

a

Pod. 2.

b

Pod. 3.

je srebrnica ali prsteničar (*Bombix neustria*), kojega popis in podoba tu sledi. Metulj tega mrčesa (podoba 1) je manj ali več temno-rujave barve. — Na zgornjih krilcih ima počez dve bolj svetlo-barvani, rumenkasti potezi, med katerimi je prostor pri samici nekoliko bolj temno-barvan. Metulj po dnevi le redkokrat leta, zvečer pa sili v luč. Samica znese svoja jajca

požre. Pokončuje se ta mrčes najizdatneje s tem, da se spomladi, ko se drugih gosenic gnjezda obirajo in uničujejo, tudi tega mrčesa zalega na sadnih mladikah preišče, odreže in sožge. Dajo se tudi mlade gosenice, dokler se v svojem prvotnem gnjezdu skupaj nahajajo, s tem uničiti, da se s slamnatimi, trdo povitimi, gladko prirezanimi šopi ali pa cunjami pomečkajo.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Neorganski obstojni deli, kateri se v sadežih sadnega drevja nahajajo, so tako maleni in nepomenljivi, da se nam vredno ne zdi, jih domačim sadjerejcem tukaj naštevati. Vse drugače razmerje zavzemajo pa neorganske snovi v lesu in lubadu sadnega drevja; najbogatejši na teh (neorganskih delih) je drevesna lubad; v samej lubadi morejo se tudi do ene desetinke čestokrat spojene nahajati. Neorganske snovi, kakoršne se v lesu in lubadi sadnega drevja nahajajo, pa nič drugega niso, nego prirodne spojine rudnin in drugih prvin združene s kislecom. Med temi neorganskimi snovi igrajo poglavitno ulogo: apno, kali, magnezija (lojevica), fosforova kislina in solik (natron); kremenčeva kislina in pa železni okisanec (železna rija, železni oksid) se v lesu sadnega drevja le v prav mali količini nahajata.

Povedano nam zadosta jasno svedoči, da sadno drevje za svojo čvrsto in krepko rast potrebuje in brezpogojno zahteva zadostno množino organskih in neorganskih redilnih snovi ali živnih tvarin.

Kedar ene ali druge ali pa tudi obedvoje teh v zemlji, v kateri sadno drevje na stalnem mestu raste, poidejo, moramo jih s primernim gnojem (obstoječim iz lavedenih snovi) zopet nadomestiti, ako hočemo, da nam bode taisto vspevalo in krepko rastlo. Ako name-

ravamo sadnemu drevju z gnojenjem lesno rast pospeševati, moramo si zato prirediti in napraviti gnojá, v katerem se v zadostni količini nahajajo spojene organske ali pa tudi organske in neorganske redilne snovi, kakor to ravno dotične okoliščine zahtevajo, to je, da pri tem v poštev jemljemo one redilne tvarine, katere bi se v zemlji za drevesno lesno rast še v zadostni ali pa v primanjkujoči količini nahajale, kakor tudi to, ako bi bile uže ene ali druge kot drevesni živež popolno pošle.

Če pa sadnemu drevju v ta namen gnojiti nameravamo, da mu z gnojenjem rodovitnost in razvoj popolnejših sadežev pospešimo, moramo na to paziti in pazorni biti, da mu gnojimo z gnojem, v katerem se poleg zadostne količini vode tudi zadostna količina organskih redilnih snovi nahaja; ako bila bi pa ob takih slučajih dotična zemlja okolo sadnega drevja tudi gledé neorganskih redilnih snovi uže popolno opešana, moramo je takemu gnoju pred porabo v zadostni količini dodati in primešati, to pa zato, ker se neorganske redilne snovi tudi z največo množino gnoja, v katerem bi se ne nahajale, ne morejo nadomestiti. Samo z gnojem, obstoječim iz vode in organskih redilnih snovi, bilo bi v enacij slučajih sadno drevo le nepopolno s živežem preskrbljeno, ter bi nam pošteno vspevati ne moglo. Krepkih in popolno razvitih, ter obilnih sadežev moremo pa tudi le od čvrstega, zdravega in popolno razvitega drevesnega lesa pričakovati.

Uže iz povedanega se lahko posname, da domačemu sadjarju še ne zadostuje le-to vedeti, katerih redilnih

snovi sadno drevó v svojo hrano (preživitek) potrebuje in zahteva, nego potreba mu je temveč tudi lastnosti dotičnih zemelj, v kojih ima svoje sadno drevje stalno nasajeno, dobro poznati, da mu bode mogoče potem vse pomanjkljivo (primanjkujoče) s primernim gnojenjem nadomestovati. Preobširno bilo bi domačim sadjarjem na tem mestu lastnosti in obstojne dele raznih zemelj natančneje opisovati, kakor tudi to, jim tukaj posamezna gnojila (gnojove) sadnemu drevju namenjena, specijelno opisovati. Našemu namenu bode uže samo to zadostovalo, da se v sledečem z gnojili, v katerih organski, kakor tudi z onimi, v katerih neorganski obstojni deli (snovi) prevagujejo, potrebno seznanimo, da nam bode potem možno razsodno sklepati, ali nam je z enimi ali pa z drugimi samimi ali pa z drugimi samimi na sebi, ali pa tudi z mešanico obojovnih skupaj sadnemu drevju gnojiti. Da bode pa stvar vsakemu bolj jasna, bolj čista in bolj razumna, hočem tukaj le onih gnojilnih snovi in tvarin omenjati, katere rabimo za koristno in vspešno gnojenje sadnemu drevju.

Z ozirom na obstojne dele sadnega drevja nam bode pred vsem poglobljevno skrb imeti in obračati na gnojila obstoječa iz organskih snovi ali na organska gnojila, to pa zato, ker sadno drevje s konci svojih korenin, katere vedno dalje v zemljo rine, zadostno množino neorganskega živeža, za svojo rast tudi iz zemlje prejema, ako ta (zemlja) le-tèh na eni ali drugi način uže preje oropanana in opustošena bila ni.

Organska gnojila, s katerimi moremo sadnemu drevju koristno in vspešno gnojiti, dobivamo pa od živalstva in od rastlinstva; ta gnojila moremo tudi koristno skupaj pomešana prirejati in v prospeh sadnega drevja vspešno rabiti.

Obstojni deli gnoja, katerega od živalstva dobivamo in katerega nam po eni ali drugi poti živalstvo daje, prištevati morejo se po vsi pravici k najizdatnejšemu in najtečnejšemu rastlinskemu živežu. Ta (živalski) gnoj odlikuje se sosebnostjo po obilni vsebini dušca ali gnjlca od vseh drugih gnojil. Najvažnejša gnojila, katera nam živalstvo daje, bila bi sledeča: Mesni odpadki in živalska kri iz mesnic, meso poginelih živali, dlaka, perje, odpadki živalskih kož po strojarjih, rogovi, odrezki in opilki konjskih in drugih živalskih kopit, parklji in kosti, volnene cunje, odpadki in ostanki v limarnah in miljarnah (žajfarijah), kakor tudi živinski odpadki (ekskrementi) iz čev (blato in scalnica) ter človeške fekalije.

Vse te tvarine moramo pa, ako je hočemo kot gnojilo sadnemu drevju vporabljevati, poprej pravilno pripraviti in zmanjšati, to je: kosti, kopita, rogove, parklje v moko podelati, kar se najizdatneje s pomočjo žveplene kisline doseže, ali je pa z mavcem (gipsom) in zemljo vred v mešanico (kompost) podelati, ter je tako v vodi (po vlagi) razvezane ali kakor rečemo „razpadle“ še le kot dobro, tečno in pripravno gnojilo sadnemu drevju z vspehom in koristno rabiti.

Med vsemi živalskimi odpadki se gledé gnojilne dobrote odlikujejo oni domače kuretnine, a osobito pa še oni morskih tičev, kateri se v novejšem času pod imenom „Guano“ iz Afrike in Amerike tudi v Evropo dovažajo. Ti odpadki pa imajo posebno veliko gnjlca (dušca) v sebi, katerega pod imenom „amonijak“ (smrdecic) obsegajo, zaradi česar jim kot gnojilo, tudi prvo mesto pripada.

Živinska kri in scalnica sta gledé gnojilne dobrote s ptičjekom (guano) enake vrednosti; le žal, da se ta vrednost še dandanes med domačimi sadjarji tako rekoč popolno prezira in v nemar pušča. (Dal. prih.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 11. V našem kraju, v selški dolini, je navadno vsako leto jari ječmen snetljiv, in sicer tako zeló, da kedar se prične klasje delati, postane črn in ne naredí nič zrnja. Tacega klasja je včasih eno tretjino ali pa še več. Kako bi se dalo to odpraviti? (M. Š. v S.)

Odgovor. Snetljivost provzroči glivica, koja je uže na semenu. Žito pred to boleznijo zamorete tako-le obvarovati: Vzemite za vsaki hektoliter semena 20 dekagramov višnjevega vitrijola (bakrovega vitrijola), kojega dobro stolčite in v vroči vodi raztopite. Prelite ta raztopljeni vitrijol v škaaf ter pridejte tolikrat po 40 litrov navadne vode, kolikokrat po 20 dekagramov vitrijola ste vzeli. V to vodo dajte seme ter ga pustite v nji 12 do 16 ur; nekolikrat pomešati je dobro in kar na vodi plava, posneti in proč zagnati. Tako namočeno seme se potem toliko posuši, da ga je moč sejati.

Vprašanje 12. Kaj mi je storiti z mladim sadnim drevjem, kateremu so miši veliko korenin objedle in kako bi najhitreje pregnal miši iz vrta? (J. M. pri D. M. v P.)

Odgovor. Drevo, kateremu miš obgloda korenine, se preje ali pozneje posuši ter tudi proti temu ni pripomočka. Miš, katera sadnemu drevesu korenine objeda, ni navadna miš, ampak je dosto večja od domače miši. Njeno pravo ime je „veliki volúhar“ ali „krtica“ (Schermaus, Mus terrestris). Ker krtica ne živi v toliki množici kot navadna miš, zato se s pridnostjo še precej hitro na vrtu pokončajo. Pokončavajo se pa s trupom ali pa da se s železnim skopcem polové. Pri lovu s skopcem se tako-le ravna: Kodar se najde prostor, pod katerim se sluti rov krtice, odpre se ta rov za pol metra v dolgosti ter se na obeh straneh očistijo luknje od prsti. Čez nekaj časa se pride nazaj, in ako je ena od teh lukenj zopet zamašena, je to gotovo znamenje, da je krtica notri. V tem slučaju dene se v luknjo primeren železen skopec, v katerega se krtica gotovo vjame, če hoče iz luknje iti.

Naznanilo.

Odbor kranjskega ribiškega društva objavlja, da hoče razdeliti 50.000 mladih, letošnjih postrvic ribičem, ki imajo ribolov v vodah za postrvi pripravnih.

Kdor želi dobiti teh postrvic, naj se oglasi pri predsedniku društva dr. Kaplerji (v Ljubljani na sv. Jakoba trgu „pri Virantu“) pismeno do 20. marca ali ustmeno do 18. ali 20. marca.

Vsak, kdor se bo oglasil, naj določno naznani množino postrvic, katero želi sprejeti, isto naj naznani potok ali vodo in daljico, v kateri je opravičen za ribolov in kamor misli spustiti ribice; tudi mora izkazati opravičenje do ribolova z ribiško karto, ker se bo oziralo le na taka zahtevanja, katera imenovanim pogojem zadostujejo.

Posode za prenašanje ne preskrbi društvo, tudi ne prevzame nikakoršnih stroškov za prešanje.

V Ljubljani 4. marca 1885.

Za odbor:
Dr. Kapler, predsednik.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Ako hočemo kri in scalnico živalsko kot gnojilo sadnemu drevju rabiti, moramo jima pred vporabo dva do tri dele vode primešati, to je, da je za toliko z vodo stanjšamo. Kri in scalnica živalska sami na sebi (ne z vodo zmešani) sta pa za kompost ali mešani gnoj prava zabela; ako s tega kompostni kup večkrat polivamo in potem dobro premešamo, zboljšamo in pomnožimo mu s tem ob enem njegovo gnojilno vrednost za mnogo odstotkov.

Tvarine in snovi, katere nam rastlinstvo za napravo gnoja daje, odlikujejo se po njihovi prevagljivi vsebini „oglenca“; te tvarine lahko razpadajo in se brzo razkrojujejo, za česar voljo pa tudi njihova gnojilna vrednost in redilna moč hitreje promine in nima one vstrajnosti, kakoršno opazujemo na krepkih gnojilih, katera od živalstva prejemamo in dobivamo.

K tvarinam, katere nam rastlinstvo v napravo gnoja nudi in daje, prištevamo sledeče reči: sáje, v prah zdrobljeno oglje, žaganje, lanene in druge preše od olja, čreslo, odpadke bombaža iz predilnic, sladje iz pivovaren, lesne odpadke (iveri in trohljad), listje, mah, ruševino, plevelne in druge zeljiščine korenine, poruvano strnišče itd. Le-sem moremo prištevati tudi lesni pepel, v katerem je spojena obilna vsebina kalija, kakor tudi pepel od rujavega in črnega premoga, katera sta pa memo prvega manje vrednosti.

Če hočemo iz ravno naštetih tvarin dober sadjarski gnoj napraviti, moramo je pred vsem dobro skupaj pomešati in v primerni kup zmetati; ta kup nam je potem večkrat z gnojnico polivati, ga nekoliko z živim apnom v prah razpadlim potresati ter ga počteno z lopato premetati in premešavati. Ko so se vse te tvarine enkrat dobro podelale, razpadle in sprstenele, je tudi rastlinski gnoj za rabo gotov. S tem gnojem gnoji se sadnemu drevju ob koncih korenin njegovih, kamor ga pravilno podkopljemo in zagrebemo.

Raznovrstni hlevski gnoj imenujemo pa skupni gnoj, ali gnoj, kateri nam od živalstva in rastlinstva ob enem dohaja.

Dobro napravljen in počteno podelan (godni) hlevski gnoj in pa po okoliščinah pravilno sestavljen in prirejen omenjen mešanec (kompost) obsegata v sebi ne le vse potrebne organske redilne snovi, nego hranita v svojem pepelu tudi najvažnejši neorganski (rudninski) rastlinski živež, česar vsega sadno drevje za svojo rast in provspev brezpogojno potrebuje in zahteva. Iz tega razvidi se brez težave, da ravno omenjeni in pravilno pripravljene gnojili domačemu sadjarju v večini slučajev za gnojitev svojemu sadnemu drevju že popolnem zadostujete.

Hlevski gnoj in mešanec (kompost), kedar sta za gnojitev sadnemu drevju že popolnem godna, vležana in dobra, vplivata po svojstvih onih snovi in tvarin, iz katerih bila sta priredjena in napravljena, tudi različno na fizikalne lastnosti one zemlje, katero ž njima gnojimo in v kateri ravno sadno drevo raste; zato imata pa tudi na drevesni preživitev različni posredni vpliv, česar domači sadjar ob njihovi faktučni vporabi nikdar in nikoli prezirati ne sme.

Mešanec ali kompost, katerega napravimo iz lahke, peščene in apnenkaste zemlje ali pa iz črne humozne prsti, bode ravno tako kot vroč in manj voden hlevski gnoj, na priliko: ovčjek, konjek in tičjek, — na mrzlem, vlažnem in ilovnatem zemljišči nam več koristi in do-

bička donašal, nego bi je na zemljišči, katero je enakih kakovosti, kot je ravno vporabljačoči kompost sam.

Toraj nam je suha, peščena in vroča zemljišča okolo sadnega drevja gnojiti z hladnim hlevskim gnojem, kakoršna sta goveji in svinjski gnoj, ali pa s kompostom napravljenim iz kake ilovnate in bolj težke (hladne) zemlje. V suhi in vroči zemlji je hladno, a v hladni pa suho in vroče gnojilo na pravem mestu.

Sveži, dobro vležani hlevski gnoj, sosebno če smo ga od časa do časa tudi še z gipsom (mavcem) potrešali, hrani in obsega v sebi največ onih redilnih snovi in delov, katere sadno drevje v svoj živež potrebuje in zahteva. Kedar sadnemu drevju sè svežim hlevskim gnojem gnojimo, moramo pri tem skrbno paziti, da drevesne korenine s takim gnojem v direktno dotiko ne pridejo, to pa zato, ker bi korenine, na katerih bi gnoj trohneti in razpadati začel, same lahko obolele; na takih koreninah nastala bi plesnoba, in slednjič bi tudi same trohneti pričele.

Kompost je pa gledé gnojilne dobrote za rabo takrat najboljši in najtečnejši, kedar so se tvarine, iz katerih bil je prirejen, večinoma uže dobro razkrojile; če bi ga potem rabiti in ukoristiti odlašali, utegnil bi po deževji in mokrotah veliko svoje redilne moči zgubiti, ali kakor pravimo, „opešal bi“.

Mineralna (rudninska) gnojila imenujemo pa vse one zemljinate ali solnate snovi in tvarine, katere sadnemu drevju in tudi drugim rastlinam v živež služijo. Osebito prištevamo le-sem: apno, lapor, mavec ali gips, kočkasti solitar, kateri iz solika in pa iz solitarjeve kisline obstoji, ter je zavoljo obilne vsebine dušica posebne važnosti, kakor po okoliščinah tudi kompost, kateri bil je v prevagljivi meri iz rudninskih delov sestavljen. Ker sta toraj vrednost in vpliv komposta na drevesno življenje od njegove sestave odvisna, more si ga toraj domači sadjar za posebne okoliščine in potrebe zahtevam svojim prav primernega sam povoljno napravljati. Zavoljo obilne vsebine fosforno-kislega apna prištevamo k mineralnim rastlinskim gnojilom tudi fosforite in pa cestno blato, katero smo nastrgali raz cest, koje bile so z šuto raznih apnenih vrst, na pr. z bazalikom, rulo, granitom, porfirjem — posipane. Tako je gosp. Herman Göthe to zadevo nam l. 1875. v Mariboru razlagal.

Iz uže na svojem mestu povedanega more pa vsak zavedni in napredni domači sadjar brez težave sklepati, da mora biti gnojenje sadnemu drevju z mineralnimi gnojili onemu gnojenju z živalskim in rastlinskim gnojem vselej le podrejeno, ker, ako bi se sadnemu drevju z rudninskimi gnojili preveč in prepogosto gnojilo, bi nam to le bujno v les rastlo ter nam tako rekoč nerodovito in jalovo ostalo. Temu neovrgljiv dokaz so brezbrojne dejanske skušnje sadjarskih strokovnjakov.

S tem pa še nikakor ne zanikavamo, da bi gnojenje s pravimi in primernimi rudninskimi gnojili na onih mestih in prostorih, na katerih je gosto nasajeno sadno drevje uže celo množico let rastlo ter zemljo teh gnojil le deloma ali pa tudi popolno spraznilo in opustošilo, na pravem mestu ne bilo. Dalje, ako hočemo na mesto, raz katero smo kako staro in opešano sadno drevo odstranili z vspehom zopet novo drevo prec posaditi, moramo tako zemljo pred novim nasadom s primernim mineralnim gnojem počteno zboljšati in jo tudi s živalsko-rastlinskimi gnojili pravilno popraviti, sicer bilo bi naše delo in trud zastonj in brez vspeha.

(Dalje prihodnjič.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Vsakovrstna gnojila bodo se pa nam v sadjereji le takrat dobro in vspešno ponašala, ako je drevesnim koreninam v tekoči obliki nuditi in dajati moremo, ker jo te (korenine) tudi le v taki obliki srkati in iz zemlje piti morejo. Iz tega sledi, da domačemu sadjarju pri pravilnem oskrbovanju sadnega drevja na stalnem mestu ni še zadosta, da si preskrbuje le potrebnih gnojilnih snovi in tvarin v trdi, nerazvezani obliki, nego skrbeti mu je dalje še za potrebno količino vode, v kateri se te gnojilne snovi in tvarine potem tudi razvežejo in raztopé, ter za gnojitev sadnemu drevju kot živež ali hrana pripravne postanejo.

Kedar nam sadno drevje obilnega sadja obeta, more se uže samo prilivanje z vodo takemu drevju kot krepčilo in nekako gnojenje (gnojitev) smatrati, ker, kakor bilo je uže omenjeno, drevesni sadeži do šest sedmink cele svoje vsebine same vode obsegajo. Ob veliki rodovitnosti sadno drevó tudi veliko vode zahteva, do žeje ne trpi in ne omaga, ter da nam zdravih in dobra razvitih sadežev donesti zamore. Druge naravne nasledke pomanjkanja vode ob enakih slučajih bil sem domačim sadjarjem uže zgoraj naštel. Nastane vprašanje:

2. Kako in pa s katero množino gnoja naj se sadnemu drevju gnoji?

Odgovarjaje na to vprašanje mi je pred vsem omeniti, da nam je ob gnojitvi med gnojem kompaktne in pa med gnojem tekoče oblike razloček imeti; z vsakim teh dveh gnoji se drugače.

S kompaktnim zemljinatim gnojem ali kompostom gnoji se sadnemu drevju najprilicneje in najvspešneje tako, da ga na zemljo pod drevesnim vejnim vencem raztrosimo ali razgrnemo in potem podkopljemo, ali pa, da se ž njim opešana zemlja ob koncih drevesnih korenin nadomesti; kakor v prvem slučaju s kompostom, tako gnoji se sadnemu drevju vselej tudi s hlevskim gnojem, namreč da se taisti v kolobaru pod drevesnim vejnim vencem v zemljo podkoplje. Ob izvrševanju ravno navedenega načina gnojenja sadnemu drevju je pa domačemu sadjarju paznemu biti, da pri podkopavanju gnojila drevesu korenin ne rani in ne poškoduje; mora pa tudi na to gledati, da hlevski gnoj s temi (koreninami) v direktno dotiko ne pride. Zakaj? bilo je uže na svojem mestu pričujočega dopisa povedano.

Kvantum ali kolikost gnoja ravna in določuje se po starosti dotičnega sadnega drevesa, kateremu se gnoji in pa po okoliščinah (opešanosti) dotične zemlje, v kateri ravno sadno drevo stalno raste.

Sploh pa za eno odraščeno sadno drevo, katero rodi, zadostuje za enkratno gnojitev 112 do 168 kilogramov (2 do 3 stare cente) dobrega komposta, ali pa 56 kilogramov (1 stari cent) poštenega hlevskega gnoja. Omeniti mi je še, da naj se z ravno navedeno količino komposta ali pa hlevskega gnoja zemlja okolo sadnega drevesa v tistem kolobaru zboljša in pognoji, katerega zasegajo veje njegovega vrha ali krone.

S tekočim gnojem gnoji se pa na ravnem zemljišči rastečemu sadnemu drevju najgotoveje in najložeje s tem, da se v tistem kolobaru, katerega zasegajo ob vseh straneh na okrog veje drevesne krone (vrha), izkoplje primerno globok jarek (prekopa), v katerega se potem pripravljene tekoči gnoj enakomerno (najbolje s škropilnico) izliva in razlije, na kar se jarek z izkopano zemljo zopet nazaj zasuje in poravná. Po starosti drevesa in obsežji njegove vejine krone napravlja se taka prekopa

(po nekod rekajo tudi preproka) v oddaljenosti od drevesnega debla 1 do $2\frac{2}{3}$ metra na okrog.

Kedar se pa s tekočim gnojem v brežinah rastečemu sadnemu drevju gnoji, napraviti nam je mesto jarka v istem kolobaru več lukenj v zemljo, katerih vsaka mora biti po $\frac{1}{3}$ metra = 1 stari čevelj globoka; v te luknje se potem razmerno izlije pripravljene tekoči gnoj, kateri se po zemlji razširi in drevesnim koreninam v hrano ali živež služi.

Poprečno zadostuje za pognojitev enemu samemu srednje-staremu sadnemu drevesu 2 do 5 polnih navadnih škrofilnic (kangelj) tekočega gnoja.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Zadnji teden državnega zborovanja porabil se je skoraj izključno za kočljivo vprašanje, jeli naj se družbi severne železnice podaljša koncesija, da še dalje ona gospodari na tej železnici, ali pa naj jo nakupi država sama.

Da je rešitev vprašanja zelo težavna in kočljiva priča uže to, da je vlada prvi svoj predlog umaknila in da je tudi drugemu njenemu predlogu železniški odsek dodal več prav odločilnih pojstiril na korist državi in javnem prometu in pa v škodo družbe severne železnice.

Levica državnega zbora zavzimala je tudi pri tem vprašanju prav čudno stališče, ker storila je iz tega vendar-le gospodarskega vprašanja — prav odločno politično vprašanje. K temu pripomoglo je deloma tudi ščuvanje Schönererjevo po Dunaji pa tudi po družih krajih države, izvirajoče zato iz protijudovskega njegovega stališča, ker je poglavitni delničar imenovane železnice judovski bogataš Rotschild.

Levičarji, ki so v železniškem odseku, vdeleževali so se razprav o tem vprašanju, toda njihovo delovanje bilo je večidel zanikalno obsojevanje vsega, kar je izvoljen pododsek predlagal. Izvolitve v pododsek niso hoteli sprejeti, vendar pa so ugovarjali zoper vse, kar se jim je predlagalo.

Pri tem delu odlikoval se je v prvi vrsti Herbst, pritrkavali pa so mu primerno Tomaščuk, Russ, Peez, Richter in celó Mladočeh Tilšer, kateri je iz razprav družih predmetov znan, da ga hitro podkupi gladka, po liberalizmu dišeča fraza levičarska. Dva druga levičarja A. Weber in Schaup trudila sta se ugovarjati stvarno in severne železnice ne soditi s stališča političnega zanikavanja, zato sta tudi v odseku naznanila, kako bi se pogodba dala zboljšati; pa ko je večina odsekova sprejela njihova načela, oglasil se je zopet prvi Herbst in si je prizadeval s prav puhlimi frazami dokazati, da je pododsek sprejel čisto nasprotno od onega, kar sta Weber in Schaup želela; za Herbstom skušal je tudi Schaup isto dokazati, pa videti je bil pri teh poskušnjah kakor muha plavajoča v močniku.

Nekaj poštenejši Weber umaknil se je rajše daljnim razpravam. Toda konec vse razprave železniškega odseka bil je ta, da je večina odsekova s poročevalcem prof. Bilinskijem zagovarjala zboljššan predlog vladin, po katerem se ima koncesija severne družbe s prav ostriimi pogoji, tako da družba v 6 mesecih vrne danih podpor okrog 13 milijonov, da izdelava celo vrsto novih železnic v dopolnitev mreže onih s severno železnico vezanih stranskih železnic, da ima država pravico, vožnino tudi na severni železnici tako odločevati, kakor na

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Konec.)

S tekočim gnojem naj se pravilno gnoji jabolčnemu, hruševemu in češpljevemu sadnemu drevju; breškvam, marelicam in češnjam, katerih drevje je zelo in rado smoliki podvrženo, kakor tudi orehom in kostanjem, ugaja pa za gnojitev veliko boljše in dotični zemlji primerno napravljeni kompost ali mešanec.

Sledi še zadnje vprašanje:

3. Kdaj in pa kolikokrat naj se sadnemu drevju gnoji?

S kompostom ali zemljinatam, kakor tudi s hlevskim gnojem moremo sadnemu drevju, izvzemši one momente, ko je zemlja mrzla, ob vsakem času med letom koristno gnojiti; sploh se pa za to prevažno sadjarsko delo in opravilo pozna jesen (dokler še zemlja zmrznila ni) kot najugodnejši čas smatra. Gnojitev sadnemu drevju ob tem času izvršena vpliva polagoma, strajno in gotovo, ter jo je h večjemu vsakih 5 do 6 let treba zopet ponoviti.

S kratkim preperelim gnojem moremo pa drevesno šipo ob vsakem letnem času hasljivo in koristno pokrivati ne le zato, ker tudi tak gnoj zemljo okolo sadnega drevja izboljšuje, nego temveč tudi zato, ker jo poleti pred sušo, a pozimi pa prenačlega in prehudega zmrzlin (prezoba) obvaruje.

Najugodnejša momenta za gnojitev sadnemu drevju s tekočim gnojem sta pa pomladanski čas koj potem, ko je sadno drevje zeleneti, poganjati in rasti pričelo in pa ob poletji pri vlažnem vremenu čas med senokošo in žitno žetvijo, to je ob pričetku druge istoletne drevesne rasti. Poglavitni namen te gnojitve (s tekočim gnojem) v obeh slučajih (momentih) je pa ta, da se drevesnim sadežem in pa na novo se nastavljajočim cvetnim popkom za prihodnje leto zadostnega živeža ž njo dovede in preskrbi. Tekoči gnoj na sadno drevje brzo vpliva, toraj tudi hitreje poide in promine, za česar voljo more se ž njim gnojitev sadnemu drevju po preteku vsakih dveh, treh let zopet koristno obnoviti. Sadnemu drevju, katero na senožetih, travnikih in sploh na neobdelanem zemljišču stalno raste, je s tekočim gnojem treba večkrat (pogosteje ali v manjših presledkih) gnojiti, nego onemu, katero raste na njivah in med njivami ter na drugih obdelanih zemljiščih.

Še posebej naj pa domači sadjar s tekočim gnojem onemu sadnemu drevju gnoji, katero po obilnem cvetju tudi obilnih sadežev nastavlja ter se mu sporedno z vso le mogočo rodovitnostjo odlikuje. Grd nehvaležnež in pravi brezumnež bil bi oni, kdor bi od svojega rodnega drevja le obilnih in bogatih sadežev zahteval, se ga le takrat, kedar mu kaj obrodi, s tem spominjal, da ga neusmiljeno otrese in oklati, a mu truda njegovega z nasprotno ljubeznijo, katera ravno v pravilnem oskrbovanju taistega na stalnem mestu obstoji, nikdar ne povračeval! Žal, da je število takih nehvaležnežev napram sadnemu drevju po mili domovini še dandanašnji več nego preveliko!

Moder in pameten gospodar kmetovalec svoji družini in svojim najemnikom, kedar mu težja kmetijska dela opravljajo, privošči večjo množino tečnejše in okusnejše hrane, da mu ne omagajo in da se delo ročneje odseda, ter je za večji trud tudi boljše plačuje, nego jim je vse to ob času počitka, oziroma lahkejših del v delež. Isto tako umni živinorejca svojo živino, kedar mu v posebne položaje pride, kedar hoče od nje boljšega in

obilnejšega užitka imeti, ali pa, kedar mu težka dela izvršuje, boljše in obilnejše krmi, da mu krepka, zdrava in čvrsta ostane.

Ne vem res toraj, kako da bi ravno domači sadjar gledé „pravilnega oskrbovanja svojega sadnega drevja na stalnem mestu“ še dandanašnji med vsemi drugimi najzadnejši in najmalomarnejši ostati in biti moral?!

Mili domači sadjarji! V predstoječi obravnavi podal Vam sem precej obširno sliko in navod, kako nam je „sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati“, ako hočemo od njega tudi vredne koristi pričakovati. Vsakemu bode mogoče, ako moje litanije s svojim dosedanjim delovanjem v povedanem obziru primerja, lahko in nepristransko razsoditi, koliko in kako je do sedaj v ta namen deloval, koliko in kako v svojo lastno in svojih naslednikov korist na tem polji racijonalno napredoval, kakor tudi to, koliko in kaj vse je dosedaj v dosego prekoristne svrhe še opuščal in morda celo brez vse skrbi malomarno zanemarjal. Kar v tej zadevi do sedaj še ni tako bilo, kakor bi moralo biti in kakor bi z malim trudom tudi lahko bilo, naj bi se v splošno korist in sadjarski napredek v prihodnje tudi splošno popraviti in po moči nadomestiti prizadevalo.

Na noge toraj, mili domači sadjarji, za prekoristno stvar! Bog z Vami!

O plemenskih bikih.

Znano je, da v naši deželi živinoreja ni še na oni stopinji razvitka, kakor bi si jo želeli, in splošno se skuša živinoreja povzdigniti in pospešiti. Največja zapreka, ki je dosedaj zavirala napredek v živinoreji, je pa neprimerno ravnanje z biki in pa njih malo število.

Ne dá se tajiti, da je pri našem kmetu ravnanje z bikom še največkrat zelo nedostatno, naravnost rečeno, popolno napačno. Ravno kmetje so pa oni del prebivalcev, ki se največ pečajo s živinorejo ter so vsled tega najbolj merodajni za prospeh živinoreje.

Posebno slab vpliv na živinorejo ima napaka, da se pri izbiri bikov za pleme ne gledé na rod ali raso in pa na stariše bikove, ampak le na nizko ceno. Ali je bik velik ali majhen, mlad ali star, lepo ali slabo raščen, to je vse eno, k večem se ozira nekoliko na bikovo barvo. Dostikrat rabijo se za pleme prav mlade (enoletne) še nesposobne živali, in nasledki tega so, da bik pred časom oslabi in večina krav niti breja ne postane; predno je tak bik v resnici za pleme rabljiv, mora ga posestnik za majhen denar mesarju prodati.

Veliko napak se zgodi pri oskrbovanju in krmi bikovi, ker se vedno le na to gleda, da se ceneje izhaja. Navadno kmetu zadostuje, da bik le živi, kako pa da živi, tega še ne praša. Ker bika navadno ne vpregamo, ker ne daje mleka ali pa ker tudi na drugi način ne koristi, smatra se bik v hlevu kot potrebno zlo, brez da bi pomislili, da ravno plemensko delovanje bika ima največji delež na prospehu živinoreje, katera je sedaj pri nas itak glavni steber kmetijstva.

Zamore biti pa tako ravnanje z bikom koristno za živinorejca? Gotovo ne. Nasledki slabega krmenja so čisto naravni ter pridejo kmalu na dan: Slaba teleta, veliko število neobremenih krav in prezgodno izrabljenje bika. Velika napaka je skupna paša bika s kravami. Na paši je bik dostikrat celi dan razpostavljen pripekajočim žarkom ter ima na razpolaganje sto in več krav. Pri nas na Kranjskem imamo občine, ki imajo enega samega za 300 krav, ko bi jih k večem